

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Negativní důsledky stereotypu prostitutky v běžné populaci a v pomáhajících profesích

Bc. Alžběta Janská

Studijní program: Psychologie

vedoucí práce: Doc. PhDr. Karel Hnilica, CSc.

Praha 2019

Prague College of Psychosocial Studies

Negative Consequences of Stereotype of a Prostitute in Common Population and Helping Professions

Bc. Alžběta Janská

The Diploma Thesis Work Supervisor: Doc. PhDr. Karel Hnilica, CSc.

Praha 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.
  2. Prohlašuji, že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.
  3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.
- Součástí této práce je bakalářská práce Negativní důsledky stereotypu prostitutky, na kterou přímo navazuji.

V Praze dne .....

Podpis .....

Poděkování

Mé poděkování patří Doc. PhDr. Karlovi Hnilicovi, CSc. za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi věnoval v průběhu zpracování diplomové práce i vysokoškolského studia.

Mé poděkování patří Mgr. Pavle Janské a Mgr. Jaroslavu Janskému, kteří mi svou laskavou péčí věnují ještě déle. Nemohu vypsát, za co vše jim děkuji, protože rozsah práce je omezený 90 stranami.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá stereotypem prostitutky a jeho důsledky na kontakt prostituujících osob s pracovníky pomáhajících profesí i s lidmi v běžné populaci. Teoretická část mapuje předsudky, výzkumy týkající se důsledků stereotypů v pomáhajících profesích a sex-byznysu v České republice. Empirická část této práce obsahuje dva průzkumy stereotypu prostitutky a důsledků stereotypů v běžné populaci, u psychologů, psychoterapeutů a sociálních pracovníků. Negativní důsledek zmíněného stereotypu je identifikován především u respondentů z běžné populace.

Klíčová slova: stereotypy, předsudky, prostituce, diskriminace, pomáhající profese, psychoterapie,

Abstract

This diploma thesis focuses on the stereotype of a prostitute and its effect on contact of prostitutes with a helping profession worker or people of common population. The theoretical part discusses prejudice and researches concerning the consequences of stereotypes in helping professions and sex work in the Czech Republic. The empirical part of this thesis contains two surveys of the stereotype of the prostitute and the consequences of stereotypes in the general population, psychologists, psychotherapists and social workers. The negative result of this stereotype is mainly identified with respondents from the general population

Key words: stereotypes, prejudices, prostitution, discrimination, psychotherapy, helping professions

Obsah

ÚVOD.....	10
TEORETICKÁ ČÁST	12
1 VÝZNAM STEREOTYPU	13
1.1 Definice pojmů	13
1.2 Stereotypizace a důsledek negativního stereotypu	14
1.3 Druhy stereotypů.....	16
1.4 Teoretické zakotvení této práce	18
2 PROSTITUCE.....	19
2.1 Pojem prostituce a její skutková podstata.....	19
2.2 Rozdělení prostituujících osob.....	21
2.3 Sociodemografické údaje prostituujících osob	24
2.4 Společnost a prostituce	25
2.4.1 Postoje k prostituující osobě.....	25
2.4.2 Právní úpravy prostituce a postoje v zahraničí.....	28
2.4.3 Právní úpravy prostituce v České republice	28
2.5 Shrnutí kapitoly.....	30
3 STEREOTYP PROSTITUTKY A NÁSILÍ V SEX-BYZNYSU	31
3.1 Stereotypy o prostituujících ženách podle různých autorů.....	31
3.2 Násilí páchané na prostituujících ženách.....	33
4 DŮSLEDKY STEREOTYPU U POMÁHAJÍCÍ PROFESE.....	37

4.1	Pracovník pomáhající profese v interakci s prostituující ženou v ČR	38
4.2	Stereotypy ovlivňující spolupráci „jiných skupin“ a pomáhajících profesí	39
4.3	Rasová diskriminace v rámci zdravotní péče v zahraničí	40
4.4	Diskriminace na základě psychiatrické diagnózy v rámci zdravotní péče	42
4.5	Výzkumy diskriminace v terapii	43
4.6	Diskriminace na akademické půdě	45
4.7	Obavy prostituujících žen ze zdravotní péče	46
4.8	Shrnutí kapitoly.....	48
PRAKTICKÁ ČÁST		49
5	ÚVOD K PRŮZKUMU	50
6	STEREOTYP PROSTITUTKY V BĚŽNÉ POPULACI.....	51
6.1	Cíle průzkumu č. 1 a výzkumné otázky.....	51
6.2	Výběrový vzorek zkoumaných osob.....	51
6.3	Metody průzkumu.....	52
6.4	Realizace kvantitativního průzkumu	53
6.5	Výsledky a interpretace průzkumu č. 1	54
6.5.1	Nález č. 1 a č. 2: „Prostitutka je hloupější a vyzývavější.“	54
6.5.2	Nález č. 3: Respondenti jsou shovívavější k násilí na prostitutce	55
6.5.3	Nález č. 4: Stereotyp prostituce aktivuje negativní atributy.....	56
6.5.4	Nález č. 5: Prostitutka nese větší odpovědnost.....	58
6.5.5	Explorační část průzkumu	59

6.5.6	Odlišnost ženy patřící do jiné kategorie	61
6.5.7	„Prostitutka je špatná matka“	62
6.6	Shrnutí průzkumu č. 1	63
7	STEREOTYP PROSTITUTKY U ODBORNÍKŮ	64
7.1	Cíle průzkumu č. 2 a výzkumné otázky	64
7.2	Výběrový vzorek zkoumaných osob	64
7.3	Metody průzkumu č. 2	66
7.4	Realizace kvantitativního průzkumu	67
7.5	Výsledky a interpretace průzkumu č. 2	68
7.5.1	Nález č. 1: Pracovník pomáhající profesi aktivuje významně méně negativních atributů než respondent běžné populace	68
7.5.2	Nález č. 2: U odborníků pomáhajících profesí nebyl zjištěn rozdíl v posuzování míry zavinění mezi bývalou prostitutkou a jinou ženou	69
7.5.3	Nález č. 3: Prostituuující žena si o pomoc spíše neřekne	72
7.5.4	Nález č. 4: Psychologové a psychoterapeuti jsou přísnější k násilníkovi	73
7.5.5	Nález č. 5: Explorační část průzkumu č. 2	76
7.5.6	Nález č. 6: Odborníci pomáhajících profesí aktivují významně méně negativních atributů než respondenti běžné populace	79
7.5.7	Nález č. 7: Porovnání exploračních částí obou průzkumů	80
7.6	Shrnutí průzkumu č. 2	83
8	DISKUSE	85
	ZÁVĚR	87
	SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	89

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE	0
Evidenční list knihovny	1

ÚVOD

Tato práce podrobně shrnuje stereotypy prostitutek a to převážně ty negativní, které v literatuře převládají. Kromě toho jsou tyto stereotypy v práci zasazeny do kontextu teorií stereotypů. Následně jsou poznatky ohledně stereotypů prostitutek získané od různých autorů konfrontovány s reálným obrazem prostituční scény v České republice. Poslední texty teoretické části této práce jsou věnovány příkladům negativních důsledků stereotypů v běžné populaci a seznámí čtenáře s výzkumy působení stereotypů přímo v pomáhajících profesích a to nejen u klientů z řad prostituujících osob. Na těchto teoretických základech je postavena druhá část této práce.

Ze zkušeností odborníků vyplývá, že prostituující osoby jsou diskriminovány. Každodenní život osoby, která má ve svém životopise prázdno místo, které s sebou nese stigma problematické lidské bytosti, ovlivňuje nejen sociální status a prestiž, ale může způsobit diskriminaci, izolaci a může vést až k psychickým problémům. Přímých výzkumů o diskriminaci této skupiny přesto není mnoho a není zatím žádný, který by mapoval důsledky negativního stereotypu prostitutky v kontaktu s psychologem nebo psychoterapeutem.

Diplomová práce vychází z původní bakalářské práce, která byla zaměřena na průzkum negativních důsledků stereotypu prostitutky v běžné populaci. Kromě zajímavých zjištění průzkumu původní bakalářské práce, ohledně negativních stereotypů prostitutek v běžné populaci, ale v diskusi k práci vyvstaly otázky. Ty se týkaly především toho, zda se podle podobného vzorce, který byl zjištěn u běžné populace, zachová i odborník, který má prostituující osobě pomoci. Pokud je například potvrzeno, že člověk, který soudí násilí páchané na prostitutce, je shovívavější, než kdyby se násilí dělo někomu jinému, jak se zachová psychoterapeut, ke kterému se prostituující žena nebo muž vydá pro pomoc? Chová-li se psycholog nebo pracovník jiné pomáhající profese jinak než je běžné pro českou populaci, proč tomu tak je? Jak to vlastně vypadá, když se „zachová jinak“? Na tyto otázky (a některé další) se tato práce snaží reagovat a nalézat odpovědi.

Protože součástí tohoto textu je i text původní bakalářské práce, považuji za nutné přidat do přílohy podrobný a transparentní popis změn původního textu (viz Příloha č. 3). Tento systém umožňuje rychlejší a přehlednou kontrolu nového textu. V této diplomové práci, po dohodě s vedoucím práce, není výše zmíněná bakalářská práce citována z toho důvodu, že je přímo její součástí.

Kde byla nalezena motivace k napsání tohoto textu? Na toto téma si jako autorka práce dovoluji krátkou osobní úvahu; V posledních dekádech se věnuje mnoho pozornosti rasismu, diskriminaci a útisku. Mnoho z nás četlo o rasové diskriminaci v USA. Víme velmi dobře na těchto vzdálených případech, co je “špatné” a co je “dobré”. Proč se ale nemluví o prostituci a ženách, které se prostitují v České republice? Diskriminace na základě rasy nebo příslušnosti k jiné skupině má podobný průběh a stejný dopad. Konkrétně, proč se nemluví o násilí, které je na nich pácháno? Proč se nemluví o nás, občanech, kteří tiše přihlížíme? Odpovědi na položené otázky ve skutečnosti leží až nepříjemně blízko nám samotným. Možná právě tady leží původní motivace k napsání tohoto textu. Když jsem poprvé četla texty o diskriminaci prostituujících žen v České republice, které zveřejňuje Rozkoš bez Rizika, byla jsem velmi překvapená. Je možné, že se něco takového děje aniž by se to dostalo do běžného povědomí? Proč se o tom dozvídám až teď? A po hlubším průzkumu dostupných informací přišlo zjištění, že se to netýká člověka, který potká prostituující ženu na ulici nebo jako zákazník. Diskriminace této skupiny se týká i profese, pro kterou se ve škole připravují. Jak bychom mohli, jako psychologové a psychoterapeuti pracovat s něčím, co neznáme a co nás zároveň může nevědomky ovlivňovat?

V prvním průzkumu této práce je extrahován negativní stereotyp u běžné populace a poté popsán z hlediska projevů i jeho důsledků. V druhém průzkumu je podobným způsobem podrobena zkoumání skupina pracovníků z řad pomáhajících profesí. Respondenty jsou psychologové, psychoterapeuti a několik sociálních pracovníků.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝZNAM STEREOTYPU

Abychom úsporně a rychle rozpoznali příslušníky svého nebo cizího druhu, vytváříme kategorie, které zefektivňují orientaci v sociálních situacích (Hayesová, 1998, s. 69; Weinerová, 2014, s. 10). Stereotypy tedy plní funkci rychle dosažitelných, kognitivně úsporných informačních zdrojů o lidech, věcech a situacích. Kategorizace vede mimo jiné k vytvoření stereotypů, předsudků, postojů a diskriminace (Hnilica, 2010, s. 9).

1.1 Definice pojmů

Rozdíl mezi stereotypem, předsudkem a postojem někteří autoři popisují a striktně rozdělují (Čeněk, Smolík & Vykoukalová, 2016, s. 196–202; Kouřilová, 2011). Hnilica (2010) oproti tomu mezi pojmem předsudek a stereotyp nevidí významný rozdíl. Autoři se většinou shodují v oddělení pojmu postoj, kterému rozumí jako tří-složkovému procesu, který obsahuje zároveň kognitivní, emoční a konativní součást.

V klasickém díle G. W. Allporta je předsudek definován jako „...antipatie, která vychází z chybné a strnulé generalizace... Může být namířena proti skupině jako celku, a nebo proti jedinci, protože je příslušníkem této skupiny“ (Allport, 2004, s. 41). Allportův předsudek tedy stigmatizuje bez přijatelného důvodu a je negativní emocií. Bez ohledu na to, zda stereotypizovaná¹ kategorie překračuje hodnoty a konvence v dané společnosti, což sám autor potvrzuje (Allport, 2004, s. 42). Kouřilová rozumí stereotypům jako kognitivní části postoje a předsudkům jako emoční součástí (Kouřilová, 2011, s. 12–18). Weinerová rozumí stereotypu jako soudu, který je odolný vůči změně a je získaný výchovou nebo z jiného sociálního prostředí (Weinerová, 2014, s. 10). Jiný autor se dostává do obecnější roviny a k původnímu významu slova: „stereotyp je opakující se, navyklý způsob jednání“ (Čeněk, Smolík & Vykoukalová, 2016, s. 200).

---

¹ Stereotypizovaná osoba je ta, kterou stereotyp představuje, tedy „typická žena“ nebo „opravdový vůdce“.

Zásadní pro tuto práci se stala definice stereotypu, kde Hnilica stereotyp uvádí jako „...paměťovou strukturu, v níž jsou zakódovány informace o attributech dané kategorie“ (Hnilica 2010, s. 52).

Dále se autoři shodují v neměnnosti, která stereotypy, předsudky i postoje provází. Čeněk a Smolík pokládají (z pohledu interkulturní psychologie) důraz na „názorovou strnulost“ (Čeněk, Smolík & Vykoukalová, 2016, s. 198), která stereotyp provází.

1.2 Stereotypizace a důsledek negativního stereotypu

Stereotypy získáváme výchovou, z médií, nebo vytváříme chybnou generalizací v interpersonálním kontaktu (Allport, 2004). Stereotyp se v paměti váže ke konkrétní kategorii. Ta je tvořena skupinou lidí, kterou do kategorie zařadíme podle logického pravidla a atributů (charakteristik). Kategorie může být vnímána subjektivně, nebo shodně pro celou společnost. Při vzniku kategorie „my“ a „ti druzí“ nebereme v potaz jen povrchní charakteristiky (Hayes, 1998, s. 69), ale také chronologický rozměr (například „my“ jako současná generace a „ti druzí“ jako všechny generace před námi) nebo teritoriální rozměr (Čeněk, Smolík & Vykoukalová, 2016, s. 202). Dalšími kategoriemi mohou být skupiny rozřazené podle sociální hierarchie (Kouřilová, 2011, s. 15).

Podle Hnilici lze zjednodušeně pozorovat proces stereotypizace konkrétního jedince v několika hlavních bodech. Nejprve identifikujeme jedince s kategorií (aktivace kategorie) a aplikujeme (asimilujeme) kategorii na jedince. Poté dochází k aktivaci stereotypu, stereotypizaci a aktivaci postoje a aplikaci postoje na jedince. Současně dochází k aktivaci a korekci sociálními normami a sociálním kontextem a dalšími aspekty jednání, kterými jsou percepce, myšlení a hodnocení (Hnilica, 2010, s. 21–22). Tento proces vede ke konkrétnímu jednání člověka v interpersonální situaci, jedná se v podstatě o funkční kognitivní zkratku, která zjednodušuje interpersonální orientaci.

Již zmíněný následek autostereotypu ve zkreslení vlastního sebepojetí a změně chování a percepce není jediným důsledkem stereotypů. Důsledky mohou být pozitivní a negativní a mohou být pravdivé nebo nesmyslné, protože stereotyp neobsahuje vždy porozumění kategorii, jen její popis. Na základě stereotypu může vzniknout pozitivní nebo negativní důsledek, nehledě na pozitivní či negativní atributy kategorie. Pokud si například myslím, že všichni asijsí žáci vynikají v matematice, jde o pozitivní stereotyp. Ten může mít negativní důsledek pro asijského žáka, který je v matematice špatný a může mít pocit, že selhal. Nepochybně pozitivní důsledek naopak může mít negativní stereotyp o trestaném vrahovi, kterého se dítě bojí a tak se s ním nesejde v noci na neznámém místě. Tento poslední příklad stereotypu naplňuje definici xenofobního stereotypu, který je vlastní teritoriálním a hierarchickým druhům včetně člověka (Čeněk, Smolík & Vykoukalová, 2016, s. 203). Zároveň je zřejmé, že tato efektivní obrana má zcela zásadní význam pro člověka a je tedy evidentní, že i negativní stereotyp může mít pozitivní důsledek.

Mezi negativní důsledky stereotypu patří různé druhy sociálního znevýhodnění, šikany a diskriminace. Primárním důsledkem stereotypu lze označit jednání osob ovlivněných stereotypem a sekundárním důsledkem je ovlivnění situace osoby stereotypizované jiným člověkem. Pokud společnost marginalizuje určitou kategorii lidí, může to například vést k jejich ekonomickému úpadku a finančním problémům. Bertrand a Mullainathan (2004) provedli výzkum rasových stereotypů, který dokazuje, že na základě jména (typického pro indickou národnost), kterým je podepsána žádost o práci v amerických firmách, dochází k významnému snížení pravděpodobnosti přijetí. Ve výzkumu naopak Greg a Emily (jména typická pro bílé Američany) dostali o 50 % více odpovědí na žádost o zaměstnání. Stejně žádosti podepsané „Lakisha“ a „Jamal“ (typická indická jména) měli o polovinu nižší úspěšnost. Důsledek rasového sociálního stereotypu je tedy pro „postiženou“ kategorii podle autorů Betrand a Mullainathana (2004) především ztráta pracovních možností. Ztrátu pracovních možností například pociťuje i žena, která chce odejít ze sex-byznysu, ale v jejím životopisu existují prázdná místa, která nemůže vysvětlit (Slívová, 2014). Takto může působit rasový stereotyp. Stejně funguje diskriminace, způsobená i jiným druhem stereotypu, například negativní stereotyp o (patologické) sociální skupině.

V nejzávažnějších případech může vést stereotyp až k psychickým obtížím (deprese a úzkosti), k výraznému snížení sebevědomí a vědomí vlastní hodnoty nebo k přijetí stereotypu. Člověk, který přijme názor jiných o svojí nedostatečnosti a neschopnosti provést změnu k lepšímu, pasivně přijme svou roli a přestane aspirovat na zlepšení situace, pokud je mu tento způsob obrany vlastní. Pokud člověk začne kopírovat předem určenou „předpověď“ svého okolí, hovoří literatura o tzv. sebenaplňujícím proroctví (Allport, 2004, s. 184). Allport (2004, s. 185) se dále domnívá, že frustrace zapříčiněná diskriminací a projevy pohrdání, vede u různých osob k rozdílným důsledkům a oběť diskriminace může tak mít buďto sebetrestající nebo agresivní tendence. Jinými slovy, pokud je někdo vystaven negativním stereotypům o sobě samém, mohou důsledky ovlivnit jeho vlastní jednání k sobě i ke společnosti.

1.3 Druhy stereotypů

Stereotypy lze (vyjma myšlenkových stereotypů²) rozdělit podle „příjemce“ stereotypu, tedy podle kategorie, kterou stereotyp popisuje. Existují stereotypy rasové, etnické, genderové³, pracovní, národní a mnoho jiných. Z nich nejčastěji zkoumané jsou pochopitelně stereotypy rasové. V této práci se jedná především o stereotyp sociální menšiny.

Zvláštním případem jsou například genderové stereotypy, které existují v každé kultuře a společnosti. Jsou zjednodušujícím popisem nebo návodem, jak vypadá, jedná a myslí „typický muž“ a „typická žena“ (Šmídová, Vávra & Čížek, 2017, s. 47). Rozsáhlost a komplikovanost tohoto tématu přesahuje rozsah práce, přesto nelze genderové stereotypy nezmínit. Nejen proto, že prostituce je výrazně ženskou „specializací“, ale především proto, že některé autorky považují genderový stereotyp za původ diskriminace prostituujících žen.

---

² Myšlenkovými stereotypy jsou naučené a stále se opakující (zaběhnuté) způsoby myšlení.

³ Mnoho autorek, které se zabývají tématem prostituce - násilí na ženách se domnívá, že prostituce je projevem genderové dominance a nerovnováhy v rámci přetrvávajících, často chybných genderových stereotypů. Tento postoj není jediným přístupem k chápání problematiky.

„Právní zacházení s prostitutí je otázkou rovnosti, pokud se s dvěma stranami téže „obchodní“ transakce... zachází rozdílně bez dobrého důvodu“ (Havelková & Bellak-Hančilová, s. 67).

Existuje ovšem i jiné rozdělení stereotypů. Například kulturní, sociální a osobní stereotypy, které Hnilica definuje na základě autorství předsudku a sdílení stereotypu (Hnilica, 2010, s. 15). Osobním stereotypem je chápán ryze osobní názor a sociálním stereotypem je pak ta část osobního stereotypu, která je sdílená s druhými. Pokud je stereotypní informace sdílena i institucemi, médii nebo například v pohádkách, jde o kulturní stereotyp, který představuje v pravém slova smyslu konsenzus sociálního stereotypu s mediálním obrazem dané kategorie (Hnilica, 2010, s. 16). Mimo kulturní stereotyp je postaven „ryze kulturní“ stereotyp⁴, který může ovlivňovat veřejné mínění, ale není vždy jeho součástí. Ryze kulturní stereotyp prezentují periodika, rozhlas nebo televizní vysílání.

Výše zmíněná rozdělení stereotypů vždy popisovala vztah jedince k člověku, patřícího do určité kategorie. Stereotypy máme ale přiřazené i ke kategorii vlastní a tedy i k sobě samému. Autostereotyp (stereotyp vlastní kategorie) je součástí vlastního sebepojetí a také postoje k ostatním členům skupiny. Zajímavě se autostereotyp promítá v nesmyslném předpokladu vnitřní homogenity při poznávání členů vlastní skupiny. Toto je podle autorů Čenka a Smolíka důvod pro další percepční omyl. Lidé předpokládají homogenitu uvnitř kategorií a výraznou diverzitu mezi jednotlivými kategoriemi (Čeněk, Smolík & Vykoukalová, 2016, s. 202; Šmídová, Vávra & Čížek, 2017). Autostereotyp má mimo jiné dopad v podobě sebenaplňující předpovědi (viz níže). „Nálezení k určité skupině implikuje jednotu v percepci, postojích a reakcích jejích členů“ (Kouřilová, 2011, s. 15). Autostereotypy tedy předurčují jistou míru uniformity v jednání.

---

⁴ Ten Hnilica popisuje jako „...stereotyp, který není paměťovým schématem žádného člena skupiny“ (Hnilica, 2010, s. 16).

1.4 Teoretické zakotvení této práce

Tato práce se nezabývá podrobně všemi druhy stereotypů. Stereotypy a předsudky jsou v této práci synonymy a základními kameny textu. Stereotyp chápeme jako jev, při kterém dochází k aktivaci atributů, interpretaci jednání osoby zatížené stereotypem a předsudky dále ovlivňují chování a jednání jedince u kterého se stereotyp aktivuje. Stereotyp nemusí být nutně negativní a důsledek předsudku může vést i k pozitivní diskriminaci, nejen k útisku stereotypizované skupiny. Stereotyp prostitutky je zde chápán jako získaný výchovou, z médií (Allport, 2014) nebo ze sociálního prostředí (Weinerová, 2014, s. 10).

Je pravděpodobné, že mnoho respondentů průzkumu se s prostituující ženou nikdy neseťkalo, přesto se u nich stereotyp může aktivovat (Hnilica, 2010). Stejně tak tato práce je v souladu s tvrzením o názorové strnulosti u stereotypů (Čeněk, Smolík & Vykoukalová, 2016, s. 198). Tuto názorovou rigiditu ale chápeme jako relativní.

V závěru práce nabízíme také jako možné vysvětlení identifikovaných jevů v rámci tzv. kontaktní hypotézy (Allport, 2004; Klein, Shtudiner, Kantor, Mollov & Lavie, 2019; Šmídová, Vávra & Čížek, 2017, s. 21), která předpokládá možnost změny stereotypů mezi skupinami, pokud splňují dobré podmínky k snížení předsudečnosti (Allport, 2004). Autoři Klein a Shtudiner (2019) poukazují na limity teorie, především u velmi silně zakořeněných a zvnitřněných předsudků. Tito autoři zveřejnili v roce 2019 studii, na které se ukázaly limity kontaktní teorie ohledně silných předsudků mezi Židy a Araby na pracovištích v Izraeli. Přestože se na pracovišti po nějaké době stereotypy zmírnili, autoři důsledkům spolupráce přisuzují jen lokální dosah.

Dále v tomto textu pracujeme s konstrukty sociální distance a moderního rasismu. Snažíme se například na základě teorie moderního rasismu pochopit fungování rasového stereotypu a použít ho jako analogii k jevům, které se sice netýkají rasismu, ale podobného systému fungování při aktivaci stereotypu prostitutky. Sociální distanci zde chápeme jako míru odstupů jednoho člověka od druhého, který je přijatelný pro toho z dvou zainteresovaných osob, který má tuto potřebu vyšší.

2 PROSTITUCE

2.1 Pojem prostituce a její skutková podstata

Latinské sloveso *prōstituō* znamená veřejně vystavit, oddávat se (veřejně)⁵. Prostituere se překládá jako „nabízet se“ nebo „zaprodát se“ (Dobiáš, 2011, s. 5). Právě na tomto překladu staví někteří autoři z řad zastánců sexuální práce (viz dále) argument ve prospěch jiných označení pro prostitutky, protože „zaprodání se“ nese negativní konotaci a spolu s mnoha dalšími faktory stigmatizuje komerční sexuální pracovníky. Názory prostituujících osob na problematiku prostituce jsou paradoxně řídké k dispozici a je vůbec otázkou, nakolik je jim doopravdy poskytnut prostor pro vyjádření se. Malinová a Hustopecký (2011) ve svém výzkumu uvádějí, že nejběžněji používané označení vlastní práce je pro prostituující osoby „společnice“⁶. (Poznámka autorky; Nesouhlasím s tím, že původní význam slova a prvotní označení prostituce je dysfemismem. Naopak považuji používání výrazů „společnice“ nebo případně „barmanka“ za eufemismy.) Samotné označení prostitutka přirozeně není ideálním označením, protože, jak vyplývá z této práce a především její praktické části, nese negativní stereotyp. Přestože tedy nejde o ideální označení z etických důvodů, pro tuto práci je vhodné, protože je nositelem stereotypu. Dále je důležitý fakt, že označení „prostitutka“ je označení pro ženu (věnující se této činnosti). Tato žena je pak definována svojí „profesí“. V běžné diskusi, se téměř nepoužívá „dělá prostituci“ nebo „prostituuje se“, ale osoba je přímo označena „ona je prostitutka“.

Prostitucí a prací v sex-byznysu⁷ je myšlen „trh s komerčními sexuálními službami“ (Havelková & Bellak-Hančilová, 2014, s. 295). Mitlöhner dokonce rozšiřuje definici, vysvětluje prostituční jednání jako „poskytování sexu za peníze a jinou odměnu, jakou jsou třeba dárky, protekce a protislužby“ (Mitlöhner, 1999, s. 87). Tím

---

⁵ V českém jazyce je výraz prostituce poměrně novým prvkem, který rozšířil v devatenáctém století český slovník a který velmi rychle nahradil původní označení.

⁶ Jde o původní označení prostitutky ve zmíněné publikaci.

⁷ Sex-byznys je pojem běžně využívaný a zmiňovaný v publikacích organizace Rozkoš bez rizika.

se výrazně rozšiřuje skupina prostituujících osob o ženy a muže, kteří přijímají od svých partnerů - milenců dárky a také o ty, kteří za vykonané služby přijmou například potravu. Tento fakt ilustruje velmi výrazný a pro prostituci typický kontrast mezi osobami, které „mají na výběr“ a těmi, kteří jsou k prostituci⁸ donuceni okolnostmi. Podle některých autorů lze jen těžko určit míru dobrovolnosti, která je obsažena ve zvolení činnosti. „Část prostitutek vykazuje značnou míru submisivity...“ (Zikmundová & Weiss, 2004, s. 436) a Matoušek se na základě zkušenosti domnívá, že u prostituujících žen převažuje překvapující smíření se s násilím (Havelková & Bellak-Hančilová, 2014).

Pochopitelně tyto dva extrémní póly, vyjadřující kontrast, nerozdělují prostituční scénu na dva proudy. Spíše tvoří rozmezí, na kterém se kontinuálně nachází většina prostituujících žen. Zde je nutné zařadit odbočku k stereotypům v pracovním prostředí a genderovým stereotypům⁹, kterým jsem se původně v této práci chtěla vyhnout. Jedním z typických pracovních genderových stereotypů s transparentním hierarchickým uspořádáním je lékař/sestra, šéf/sekretářka. Tyto příklady jsou uváděny záměrně proto, že žena má v tomto uspořádání podřízenou roli a také proto, že jedním z nejznámějších stereotypů je intimní vztah mezi sekretářkou a nadřízeným. Nad submisivní rolí osoby žena-sekretářka má muž-šéf význačnou moc, kterou může (a nemusí) zneužít. Sekretářka se může (a nemusí) rozhodnout, že se jí například směna sexu za výhodu nebo jistotu práce vyplatí. Taková žena nedostane za svoje služby peníze a může částečně podobný intimní vztah udržovat i z vlastní vůle a bez dalšího zisku. Takto komplikovaná hypotetická situace je bezpochyby nezařaditelná podle výše popsaných kritérií. Je vůbec možné označit „prostitutkou“ ženu, která se necítí být prostituovaná? Aktivuje se vůbec u člověka, který se s takovou ženou potká stereotyp prostitutky?

---

⁸ V této práci se všechny druhy prostituce vztahují k ženské prostituci, pokud není uvedeno jinak.

⁹ Genderové stereotypy jsou zjednodušujícím popisem, jak vypadá, jedná a myslí „typický muž“ a „typická žena“.

Prostitutka, komerční sexuální pracovnice nebo žena v sex-byznysu, poskytuje sexuální služby za poplatek. Přestože někteří autoři upozorňují na pejorativní hodnotu pojmu prostitutka, pro tuto diplomovou práci má tento pojem zásadní význam. Jde o běžně používané slovo, které více než jiné (ať již eufemistické nebo dehonestující), nese stereotyp této činnosti.

2.2 Rozdělení prostituujících osob

Druhů komerčních sexuálních služeb je mnoho a to v závislosti na vykonavateli služeb, na povaze služeb, místě, kde služba probíhá a také na způsobu, kterým je nabízena. Do skupiny prostituujících osob patří oběti násilného zneužívání k prostituci a také mužská a dětská prostituce.

Sexuální služby může tedy nabízet muž, žena nebo dítě. Frekvence výskytu dětské prostituce a prostituce mužské je nezanedbatelné, ale jde o komplikované fenomény, které jsou nad rámec této práce. Nehledě na existující různorodost sexuálních pracovníků, prostituující osobou je v obecném povědomí žena a zákazníkem je muž (Havelková & Bellak-Hančilová, 2014, S. 67; Mitlöhner, 1999, S. 87). Tato práce je zaměřena právě na obecné povědomí a stereotyp, proto je do cílového zájmu postaven prototyp prostituující osoby, žena.

Dále tato osoba poskytuje služby se souhlasem nebo je k tomu nucena¹⁰. Bohužel v některých případech nelze určit, zda žena je nucena k prostituci další osobou nebo je nucena například okolnostmi. Toto rozdělení je pouze teoretické.

- Konsenzuální prostituce - Tím rozumíme prostituci dospělé osoby, s jejím souhlasem.
- Nekonsenzuální prostituce

---

¹⁰ Tato práce se nezabývá trestnými činy (nucená prostituce, obchod s lidmi, dětská prostituce).

Ta část odborníků, aktivistů a veřejnosti, která v této problematice zastává pozici „prostituce je násilí na ženách“, nerozeznává mezi konsenzuální a nekonsenzuální prostitucí (viz dále).

Na škále dobrovolnosti vstupu do prostituce dále hrají svou roli faktory a strach nebo nechuť k opuštění činnosti. Autoři Zikmundová & Weiss (2014, s. 436-437) se domnívají, že nejdůležitějším a rozhodujícím faktorem vstupu do sex-byznysu je ekonomická situace a tedy motivace finanční. Dalšími faktory mohou být sexuální traumatizace předcházející vykonávání činnosti, drogová závislost a specifické osobnostní charakteristiky. Stejní autoři upozorňují na rozdílnost těchto osobnostních charakteristik od potřeby sebepotvrzení, submisivity až po nezávislost a emancipaci. Prostitující osoby se dále mohou obávat ukončení profese, která je nadále i v budoucnosti stigmatizuje¹¹ (Rozkoš bez rizika, 2014).

Prostituce je všeobecně známý pojem, jehož specifikace je ale nesmírně obtížná, protože zahrnuje rozličné služby. Je velmi obtížné stanovit například hranice mezi prostitucí a profesemi jako je sexuální asistence, sex koučink, některé typy masáží atp. Některé požadované služby se vyznačují absencí fyzického kontaktu. Dále existuje prostituce bisexuální, transsexuální a homosexuální.¹²

Jedním z důležitých kritérií, které vypovídá o (finanční nebo sociální) situaci prostitující ženy, je prostředí, kde své služby nabízí a vykonává:

- Prostituce v podniku

Mezi podniky patří nejen bary, ale také masážní salóny, studia a taneční kluby.¹³

---

¹¹ Tento názor podporuje i průzkum vysvětlený v poslední kapitole této práce. Stereotyp se vyskytl právě u dívky, která se již prostitucí neživila, ale dříve to opravdu byl zdroj její obživy.

¹² Pro tuto práci není zásadní vyjmenovat všechny zajímavé detaily z prostředí sex-byznysu, ale spíše se soustředit na osobu prostitutky. Různorodost této práce je obrovská a cílem této kapitoly je stručné a věcné shrnutí.

¹³ V rámci získávání dat a informací o sex-byznysu jsem e-mailem kontaktovala cca 20 žen, které inzerovaly erotické služby s nabídkou placeného rozhovoru. Odpovědi přišly 3. Všechny tři ženy se omlouvaly s tím, že jde o omyl a nabízejí jen masérské služby.

- Prostituce privátní

Velmi movití klienti si mohou za mnohem vyšší částky zaplatit společnici nejen sexuální, ale také jako doprovod pro významné společenské události (Chmelík, 2013). Dále by do podobné kategorie, kde ženy pracují de facto samy na sebe, bylo možné zařadit prostituci bytovou a hotelovou.

- Prostituce internetová

Mezi internetovou prostitucí lze zařadit rozličné služby nabízené a uskutečňované přes internet.

- Prostituce pouliční

Tato forma prostituce je na výrazném ústupu kvůli obecním vyhláškám, které z prostituce vyvozují peněžité tresty. Podle zkušeností nevládní organizace Rozkoš bez rizika je těchto žen v sex-byznysu pouhých 5 % (Rozkoš bez rizika, 2014, s. 16).

- Sexuální služby využívané v zahraničí

Součástí sex-byznysu je využívání sexuálních služeb na dovolené a to od místních žen za místní ceny, které se zejména v Asii a Africe pohybují velmi nízko. (Bohužel například v Africe jsou takové služby doprovázeny vysokým rizikem nakažení HIV.)

2.3 Sociodemografické údaje prostituujících osob

Protože prostituce není v ČR právně upravena, odhady a názory expertů, vycházejících ze zkušeností, jsou hlavním zdrojem informací o četnosti výskytu prostituujících osob, o jejich věku apod. V roce 2013 odhadovala Hana Malinová, současná generální ředitelka organizace Rozkoš bez rizika, v České republice na deset až třináct tisíc žen v sex-byznysu (Malinová, 2013). Toto číslo je překvapující, protože v odhadech z minulých let se hovořilo o třiceti tisících prostituujících osob (ČTK, 2008).

Podle holandského výzkumu z let 2000 a 2001 byly mezi sexuálními pracovníci ženy svobodné (46 %), ženy se stálým partnerem (41 %), vdané ženy (6 %) a 7 % žen rozvedených. Doba, po kterou prostituující ženy tuto činnost provozují, se pohybuje většinou mezi jedním rokem až pěti lety (Van der Helma citováno podle Zikmundová & Weiss, 2004, s. 436). Mezi ženami v sex-byznysu se pohybuje pravděpodobně okolo 10 % cizinek (Rozkoš bez rizika, 2013, s. 6). Mnoho prostituujících žen má pouze základní vzdělání. Některé autorky hovoří o 4 % vysokoškolsky vzdělaných žen a 25–30 % žen se středoškolským vzděláním s maturitou (Šídová, Poláková & Malinová 2013, s. 76), jiné autorky pokládají za zásadní faktor ovlivňující vzdělání prostředí, ve kterém ženy pracují. Havelková & Bellak-Hančilová odhadují, že nižší vzdělání mají „pouliční“ prostitutky, zatímco ženy pracující v klubech mají většinou vzdělání středoškolské s maturitou (Havelková & Bellak-Hančilová, 2014). Problematické jsou i odhady průměrného věku. Kraj Vysočina podle pracovníků z organizace Rozkoš bez rizika eviduje věkový průměr 32,5 let a 31 let eviduje kraj Moravskoslezský (Rozkoš bez rizika, 2015 s. 34). Dle teoretických prací je ženám provozujícím prostituci většinou mezi 20 a 30 lety (Šafaříková, 2015, s. 18).

2.4 Společnost a prostituce

Pro potřeby čtenáře této konkrétní práce je důležité pochopení okolností a situace, ve které se taková žena nachází a jejích obav nebo možností. Je potřeba získat reálný pohled na „profesi“¹⁴, která je obestřena moralizujícími, nebo dychtivými fantaziemi a proto mnoho lidí není schopno vidět reálná úskalí, která z práce v sex-byznysu vyplývají.

V české společnosti se problematikou prostituce seriózně zabývají aktivisté a některé organizace. Mezi ty nejznámější patří Rozkoš bez rizika, La Strada ČR¹⁵, projekt MAGDALA pod záštitou Charity ČR a dále projekt ŠANCE nebo občanské sdružení Ulice. V současnosti tedy existují místa, kam prostituující osoby mohou přijít pro terapii, pomoc.

V 90. letech minulého století prostitutky bojovaly za práva, která dnes chápeme jako samozřejmá. Chtěly povolení vycestovat bez zvláštního povolení, vychovávat své vlastní děti a svobodu projevu. Dnes mnoho z nich píše své vlastní paměti a jejich knihy čtou i velmi mladé dívky jako dobrodružné romány. Z těch nejznámějších jsou to autorky Tracy Quan a Brooke Magnanti a mnoho dalších. Logicky lze tedy dojít k závěru, že situace se mění a stává se vyřešenou. Ve skutečnosti tomu tak není a to přesto, že část společnosti se stává benevolentnější nebo liberálnější.

2.4.1 Postoje k prostituující osobě

To, jak společnost pohlíží na ženy nabízející sexuální služby, se v historii měnilo a v souvislosti s tím se razantně změnila i životní úroveň těchto žen, dostupnost nejen vzdělání, ale i základních potravin atd. Ve stejném období 16. století, kdy prostitutky byly v nejlepších případech vykázány z měst, byly společností vyzdviženy a obdivovány kurtizány, tedy luxusní, movité a vzdělanější ženy, které provozovaly

---

¹⁴ Ačkoliv se často v obecném povědomí objevuje název „nejstarší profese“, ve skutečnosti o profesi jako takovou nejde.

¹⁵ La Strada ČR (dále jen La Strada), je organizace, která se primárně zabývá prevencí obchodování s lidmi.

stejnou činnost (Ringdal, 2000). Stejně jako tehdy dostala stejná činnost jiné jméno, i dnes je prostituce skrytá pod jinými eufemistickými názvy, které ochraňují před zákonem a společností angažované osoby. Ženy, které nabízejí svoje služby v sex-byznysu¹⁶, se běžně inzerují jako masérky a masážní salony (Anastasov, 2016). Znamená to, že i v současnosti existuje potřeba se před možným odsouzením veřejností skrývat. Z průzkumu, který uskutečnila Hana Malinová se 162 sexuálními pracovníci, vyplývá, že největší obavy¹⁷ mají prostituující osoby z porušení anonymity a ze stigmatizace (Malinová & Hustopecký, 2011).

Prostituující osoby do veřejných diskusí k prostituci jen velmi zřídka zasahují. Současný diskurs veřejného mínění ovlivňují především aktivisté z nevládních organizací, kteří se seriózně zabývají problematikou prostituce, feministické aktivistky, politici, zákonodárci a další. V diskusích o prostituci se společnost mívá, protože se diskuse odehrává na dvou rovinách. Jednou je diskuse ideologická a teoretická a v druhé rovině jde o praktické uchopení problematiky (ochrana prostituujících osob, snaha omezení negativních jevů spojených s prostitucí, návrhy zákonů a jurisdikce).

Společnost se rozchází v názorech na dobrovolnost vykonávání komerčních sexuálních služeb a vstupu do sex-byznysu v rámci konsenzuální prostituce¹⁸. Dále se společnost rozchází v postoji k prostituovaným ženám. Protichůdné postoje ve společnosti mají významné zastánce a rozdílný pohled na řešení současné situace. Pro lepší orientaci lze rozdělit názory na dvě převažující stanoviska. Prvním kritériem je dobrovolnost vstupu do sex-byznysu a druhým kritériem je souhlas či nesouhlas s legálním umístěním prostituce na trh práce.

---

¹⁶ Tento název trhu se sexuálními službami, je přejatý od organizace Rozkoš bez Rizika, která se problematikou prostituce a prevence zabývá.

¹⁷ Průzkum byl vytvořen, aby zmapoval názor prostitutek na navrhované zákony o regulaci prostituce a je zároveň jedním z prvních příspěvků prostituujících osob do diskuse o regulaci prostituce a prostituce vůbec.

¹⁸ Konsenzuální prostitucí jsou myšleny komerční sexuální služby se souhlasem plnoleté prostituované osoby. Konsenzuální prostitucí není nucená dětská nebo jiná nucená forma prostituce, obchod s lidmi a jiné trestné činy.

- Pozice násilí na ženách

Autorky Melissa Farley a Andrea Dworkin, jsou přesvědčeny, že prostitutka je obětí násilí a je potřeba ji ochránit (Farley, 2013; Ringdal, 2000, s. 401). Tento svůj názor podkládají výzkumy, zkušenostmi a přesvědčením, že většina žen v sex-byznysu si vybírá toto povolání pouze z ekonomických důvodů (Farley, 2013) a v drtivé většině nejde o plnohodnotnou svobodnou volbu. Toto stanovisko podporuje také Charita ČR a ve svém prohlášení z 27. 4. 2014 definuje prostituci takto: „Prostituci chápeme jako sociální problém a na osoby provozující prostituci nahlížíme jako na oběti“ (Kuchyňková, 2014)¹⁹. Výše uvedené autorky reprezentují první postoj, který nahlíží na prostituci jako na násilí, které nelze legalizovat. Do stejné názorové kategorie lze zařadit i radikální feministky jako Kathleen Barry, Catherine MacKinnon a další, které zastávají pozici proti patriarchální podřízenosti žen a proti sexuální dominanci (Havelková & Bellak-Hančilová, 2014, s. 23).

- Pozice sexuální práce

Na druhém pomyslném názorovém pólu stojí tedy OSN, Mezinárodní organizace práce, La Strada, organizace ROZKOŠ bez RIZIKA. Zmíněné organizace prosazují legalizaci, destigmatizaci této „rizikové práce“ a ochranu osob, které prostituci vykonávají. Součástí obou pohledů z již zmíněné dichotomie je také signifikantní rozdíl v pojmech a názvech pro prostituci a prostituující se osoby. Pozice „nedobrovolné prostitute“ zcela běžně označuje prostitutky jako prostituující se osoby. Proti tomu mají výhrady zastánci pozice „sexuální práce“, kteří označují komerční sexuální pracovníky za „sex-workers“, tedy sexuální pracovníky nebo také „pracující v sex-byznysu“ a snaží se tak předcházet stigmatizaci konsenzuální prostitute (Bellak-Hančilová & Havelková, 2014 s.13).

---

¹⁹ Toto vyjádření vzniklo jako reakce na opakované návrhy Zastupitelstva hlavního města Prahy na zákon o regulaci prostitute.

2.4.2 Právní úpravy prostituce a postoje v zahraničí

Ženy, které prodávají sexuální služby, se v mnoha zemích pohybují na samotné hranici zákona, jinde stát přijímá za sexuální služby daně. Ceny za sexuální služby se odvíjejí od regionálních cen a také reagují na ekonomickou krizi. Na příkladech ze zahraničí lze sledovat, jakým způsobem upravují různé státy své právo, které ovlivňuje trh s komerčními sexuálními službami a potažmo život jednotlivých prostituujících osob.

Potřeba právní úpravy prostituce vždy odráží priority společnosti: prioritou je podchycení daňových úniků, prevence šíření pohlavně přenosných nemocí a celkové zdraví obyvatelstva, snaha odstranit užívání drog a jejich distribuci na území státu, destigmatizace a ochrana prostituujících žen a mužů nebo odstranění prostituce z různých přesvědčení. Úplný zákaz prostituce (USA) podporuje odstranění prostituce. Ve Švédsku a na Islandu se v současné době kriminalizuje poptávka (tzv. švédský model), což v praxi znamená, že zakoupení sexuální služby je trestné. Na rozdíl od Švédska se v USA trestá prodej a nabízení komerčních sexuálních služeb. Většina států EU se snaží omezovat prostituci a odstranit negativní jevy s ní spojené. Tímto cílem se prozatím řídí i Česká republika. Liberálnější a pragmatická ideologická východiska se snaží o legalizaci (a dekriminlizaci) prostituce v menším (Rakousko) či větším rozsahu (Nizozemí, Nový Zéland, Kanada).

2.4.3 Právní úpravy prostituce v České republice

Přestože byla prostituce často v historii stigmatizována, odsuzována a perzekvována, nikdy nedošlo k úplnému odstranění. Tato situace, která postrádá akutní nutnost řešení a zároveň je stranou významných politických debat, je ale přesto velmi naléhavá. Společenské vakuum²⁰, ve kterém se prostituce v České republice nalézají, vytváří nejasnosti a také mnoho možností pro vlastní interpretaci zákona, který je uplatňován například institucemi, které s prostituující osobou jednají. Podle Šídové, Kutákové, Matouška a jiných odborníků z nevládních organizací (Rozkoš bez rizika, La Strada), je v prostředí sex-byznysu páčáno násilí, které není součástí dohody mezi komerční

---

²⁰ Neexistuje jednotný postoj k prostituujícím osobám a široká veřejnost se touto problematikou nezabývá. Právo se přímo prostituci nevěnuje.

sexuální pracovníci a klientem. (Šídová, 2016; Kutálková & Kobová, 2014). Toto násilí není vždy páčáno klientem, ale například blízkou osobou, policistou, konkurencí nebo sociálním pracovníkem: „V případě kontaktu s policií se setkávají s nedůvěrou, stereotypy a předsudky nebo nepochopením a to i přesto, že sexuální práce není v České republice zakázána“ (Šídová, 2016).

V současné době není prostituce v České republice zákonem zakázána a je tedy teoreticky povolena²¹. Není ale zajištěna dostatečná ochrana pro samotné komerční sexuální pracovníky, naopak jsou marginalizováni. V České republice převládá názor, že prostituce není vhodné téma pro veřejnost a že jde o negativní a nemorální jev²² (Havelková & Bellak-Hančilová, 2014, s. 44; Mitlöchner, 1999, s. 88; Zikmundová & Weiss, 2003, s. 433). Prostituce není legální profesí a zatím v České republice není chápána často ani jako práce, je označována jako činnost.

Dle zákona nelze na prostituci pohlížet jako na živnost a prostituující osoba nemůže být také podnikatelem, ale teoreticky splňuje kritéria „svobodného povolání“ podle § 7 odst. 2 písm. b) zákona č. 586/1992 Sb. o daních z příjmu a proto by tato osoba mohla v současné době legalizovat svůj příjem. K takovým případům ovšem zatím nedošlo (Havelková & Bellak-Hančilová, 2014, s.94).

Na konkrétních místech v obcích se komerční sexuální pracovníce musí řídit obecní vyhláškou, která může provozování komerčních sexuálních služeb na určitém území zakázat. To je tedy první zákaz, který lze v ČR evidovat. Dále je od roku 2010 zakázáno nabízet nebo provozovat tyto služby v blízkosti škol a školských zařízení, případně míst, která jsou určena především pro děti. Podle § 190, zákona č. 40/2009 Sb. trestního zákoníku. Další úpravy a regulace, které byly opakovaně předloženy Poslanecké sněmovně, zatím nebyly schváleny. Jeden z posledních návrhů byl

---

²¹ Toto vyplývá z čl. 2 odst. 4 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Prostituce je činnost, kterou zákon České republiky nezakazuje, a proto je tato činnost povolena. Konsenzuální prostituce je spojována s nedobrovolnou a dětskou prostitucí, kuplířstvím a jinou organizační činností spojenou s prostitucí a s šířením pohlavních nemocí. Všechny tyto činy zákon zakazuje.

²² Tento názor sdílí mnoho států nejen v Evropě. Nicméně pro tuto práci je podstatná situace v České republice.

předložen v roce 2014 a poslední dohledaný návrh podala Česká pirátská strana ve spolupráci s neziskovou organizací Rozkoš bez Rizika (Rozkoš bez Rizika, 2019).

Legalizace prostituce by znamenala vypovězení Úmluvy o potlačování a zrušení obchodu s lidmi a využívání prostituce druhých osob z roku 1949, která zakazuje legálně přijmout prostituci jako povolání ve smyslu odmítnutí právní úpravy prostituce (Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others, 1949). K takovému kroku zatím v ČR nedošlo, přestože návrh na regulaci prostituce byl opakovaný. Zajímavé je, že ačkoliv se aktivisté a instituce zabývající se prostitucí rozcházejí v názorech na prostituci, v názorech na návrh zákona se většinou shodují. Návrh zákona v této podobě by neměl být schválen podle obou názorových skupin (Havelková & Bellak-Hančilová 2014; Kuchyňková, 2014; Slívová, 2014). Malinová a Hustopecký (2011) společně k tomuto tématu vytvořili velmi zajímavý průzkum, který k návrhu zákona nechal promluvit prostituující ženy. Na otázku, zda souhlasí se regulačním zákonem, odpovědělo souhlasně 14,2 % žen. Neutrální postoj zaujalo 19,1 % žen a nesouhlasilo celkem 66,6 % žen.

2.5 Shrnutí kapitoly

Rozeznat stereotyp od empirických dat je někdy obtížné. Cílem této kapitoly je postavit na miskou vah stereotyp a na druhou stranu co nejvíce ověřených informací. Kromě toho je nyní možné udělat si lepší obrázek o nositeli (nebo jako v tomto případě - nositelkách) stereotypu. V této práci se zabýváme konsenzuální prostitucí dospělé osoby, většinou ženy, která pracuje v různém prostředí (v nočních podnikcích nebo na ulici). Všechny informace získané o prostituujících osobách v této kapitole podávají zdroje, které se sex-byznysem zabývají, ale osobně v něm nepracují. Prostituující osoby je velmi obtížné pro spolupráci získat (viz výše). V posledních několika letech se některé ženy rozhodly veřejně o prostituci promluvit, existují rozhovory, publikace, ale jde spíše o výjimky. V tuto chvíli pravděpodobně nejnovější informace v českém prostředí o sex-byznysu přináší do médií bývalá sexuální pracovnice V. Augstenová, která se v současné době zabývá sexuální asistencí (Augstenová, 2019) a spolupracuje s neziskovou organizací Rozkoš bez Rizika. Současná tendence této neziskové organizace je snaha o dekriminálnízaci prostituce.

3 STEREOTYP PROSTITUTKY A NÁSILÍ V SEX-BYZNYSU

Předchozí kapitoly se věnovaly prostituujícím ženám a stereotypům odděleně. Tato kapitola propojuje teoretické poznatky o stereotypech a praktické zkušenosti různých autorů o postoji společnosti k prostituujícím ženám. Součástí této kapitoly je seznam sociálních a kulturních²³ stereotypů a stručný výčet nejčastějších forem násilí, které se v prostituci vyskytují.

3.1 Stereotypy o prostituujících ženách podle různých autorů

Prostituující ženy jsou vnímány jako ty, které se neřídí morálním řádem (Zikmundová & Weiss, 2004, s. 433). S tímto tvrzením souhlasí řada dalších autorů a je bez diskusí, že jde o kulturní stereotyp opodstatněný (Mittlöhner, 1999 a další).

Kanadská studie o mediálním obrazu prostituce se zaměřila na pět významných periodik. Autoři analyzovali články z období let 1981-1995 a zjistili, že hlavní témata, která prostituci doprovázejí, jsou: „obtěžování, zneužívání dětí, násilí a prostitutky z jiných než ze západních zemí“ (vlastní překlad autorky práce; Van Brunschot, Sydie, & Krull, 2000). Ryze kulturní stereotyp tedy zní takto:

- „Prostituce souvisí s obtěžováním, zneužíváním dětí“
- „Prostituce souvisí s násilím“
- „Prostitutky jsou ženy z jiných než ze západních zemí“

Podobnou studii uskutečnila jiná autorka analýzou článků z roku 2009 a 2010 v České republice. Použila deníky Právo a MF Dnes, aby zjistila, jaký pohled na situaci s prostitucí nabízejí média v ČR. O prostituci se píše nejčastěji v souvislosti s obchodováním s lidmi, s prostitucí v pohraničích a v romských ghettech. Dále je pro

---

²³ Výše zmíněné kulturní stereotypy jsou atributy, které lidé o prostitutkách říkají, píší a čtou v médiích a zároveň jsou součástí sociálního stereotypu.

články, podle autorky, typické, že označují klienty prostituujících osob jako cizince a „jiné“. Dále „...v médiích chybí kritická debata a mediální diskurz tak přispívá k prohlubování stereotypního obrazu sexuální práce v české společnosti“ (Hendl in Havelková & Bellak-Hančilová, 2014, s. 200). Čtenář deníků Právo a MF Dnes by tedy mohl přijmout tento ryze kulturní stereotyp za svůj a v roce 2009 a 2010 by mohl přijmout za součást svého osobního stereotypu tyto informace:

- „Prostituce se odehrává v ghettech a v pohraničí“
- „Prostituce nutně souvisí s obchodováním s lidmi“
- „Klienty prostitutek jsou cizinci“

Kutálková (Kutálková in Havelková & Bellak-Hančilová, 2014, s. 227–229) z praxe uvádí 4 typy stereotypů, které vedly k diskriminaci prostituující ženy, se kterými se v praxi potkala:

- „Prostitutka je špatná matka“
- „Opravdová šlapka je méně inteligentní“
- „Prostitutka je nedůvěryhodná osoba“
- „Prostituce je přece špína“

Šídová z praxe uvádí stereotypy, které shledává chybnými, takto (Šídová in Kutálková & Kobová, 2014, s. 188–190):

- „Sexuální násilí do sex-byznysu patří“

Tento stereotyp může mít fatální následky, pokud jde o autostereotyp samotných prostituujících žen nebo stereotyp klientů, v jejichž moci je stereotypní představy uskutečnit.

- „Prostitutku nelze znásilnit“

Další součástí tohoto stereotypu je často tvrzení, že si „prostitutka o znásilnění říká“ nebo v extrémním případě: „prostitutka si znásilnění zaslouží“. Tento stereotyp se někdy objevuje i u policistů (Kutálková, Frýbert & Poláková, 2016, s. 22; Tušek, 2016)

- „Sexuální pracovnice jsou špatné matky“
- „Sexuální pracovnice roznášejí pohlavní nemoci“
- „Sexuální pracovnice pocházejí z dysfunkčních rodin“
- „Sexuální pracovnice jsou závislé“
- „Sexuální pracovnice sex baví, proto tu práci dělají“
- „Jsou to lehce vydělané peníze“
- „Všechny sexuální pracovnice jsou oběti a potřebují zachránit“
- „Sexuální pracovnice neodvádějí daně, sociální a zdravotní pojištění“

Na základě některých zmíněných stereotypů se prostituující ženy potýkají s nutnými důsledky, které popisují dále.²⁴

3.2 Násilí páchané na prostituujících ženách

Osoby, které pracují v sex-byznysu, se potýkají se stigmatizací, diskriminací (Kutálková, Frýbert & Poláková, 2016) a právně není ošetřena ochrana osob provozujících komerční sexuální služby (Rozkoš bez Rizika, 2019). Dále je evidentní, že se vyskytují případy šikany, jiného psychického a fyzického násilí na prostituujících osobách (Havelková & Bellak-Hančilová, 2014; Kutálková & Kobová, 2014; Ringdal 2000; Šídová, 2016). Podle autorek Farley a Kelly je jedním z největších mýtů prostituce, že exkluzivní call-girl se liší od ostatních pouličních prostitutek tím, že je ve větším bezpečí, což nebylo výzkumem potvrzeno (vlastní překlad autorky práce; Farley & Kelly, 2000, s. 52). Ať jde tedy o jakoukoliv formu prostituce, jde o činnost nebezpečnou. Se sexuálním násilím má zkušenost 43 % prostituujících žen oproti 10 % z dotázaných žen, které nemají s prostitucí nic společného (Kutálková & Kobová, 2014, s. 182).

---

²⁴ Velmi zajímavým, ale pro tuto práci okrajovým tématem je i stigmatizace pracovníků, kteří pomáhají osobám pracujícím v sex-byznysu. Podle autorů publikací neziskové organizace Rozkoš bez rizika (Kutálková, Frýbert & Poláková, 2016) se se stigmatizací potýká i samotná nezisková organizace R-R. V malé míře jsem se s nesouhlasnými reakcemi potýkala i při psaní bakalářské a poté i diplomové práce také.

Podle Šídové se prostituující ženy setkávají s těmito druhy násilí: „...s ponižováním, nadávkami, pomluvami, obviňováním, vyhrožováním, stalkingem, obscénními telefonáty, nucením k užívání drog a léků, odcizením peněz, dokladů a dalších osobních věcí, fyzickým napadením, ohrožováním zbraní, omezováním osobní svobody, únosem, ublížením na zdraví či vraždou, falešným obviňováním, šikanou, pronásledováním, zastrašováním, vyhrožováním, vydíráním, neoprávněným vybíráním pokut, neoprávněným odcizením financí, dokladů a dalších osobních věcí, stereotypy, nucením k nechráněnému rizikovému sexuálnímu styku, nucením k rizikovým sexuálním praktikám, které žena odmítá, znásilněním, úmyslným nakažením infekční chorobou či obchodem s lidmi.“ (Šídová in Kutálková & Kobová, 2014, s. 184)

Mnoho autorů se shoduje, že skupinu prostituujících žen také provází stigmatizace, marginalizace a diskriminace (Havelková & Bellak-Hančilová, 2014; Ringdal, 2000; Ossorio, 2011). S prostituujícími ženami se často jedná i za stejných podmínek jiným způsobem, který lze ilustrovat například na výpovědi komisaře služby kriminální policie a vyšetřování Městského ředitelství policie Plzeň, který se zabývá nahlášenými případy znásilnění. „Přestože je teoretický postup při vyšetřování trestného činu znásilnění vždy stejný, v případě ohlášení, které přichází ze strany prostituující osoby, je patrný rozdíl v samotném postoji k ženě a předsudku, který ji předchází“ (Tušek, 2016). Stereotypem je například tvrzení, že prostitutku nelze znásilnit.

Podobný rozdíl ve spolupráci s obětí znásilnění oproti oběti znásilnění pracující v sex-byznysu vnímá i vrchní komisař mravnostního oddělení SKPV Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy, Hrabálek. Vyjadřuje se tak v rozhovoru pro neziskovou organizaci Rozkoš bez Rizika (Kutálková, Frýbert & Poláková, 2016). Na rozdíl od Tuška (2016) ale vidí rozdíl v nedostatku důkazů a komplikovanosti případu. Důsledek je v obou případech diferencovaný reálný postup při řešení hlášeného trestného činu, ve kterém prostitutka figuruje jako poškozená osoba. Konkrétně se práci policisty s prostituujícími osobami v českém prostředí věnuje samostatná obsáhlá publikace (Kutálková, Frýbert & Poláková, 2016), ze které je patrné, že zkušenosti prostituujících osob s policisty (a opačně) jsou komplikované.

Podobný názor má také autorka článku (Ossorio, 2011), ve kterém je popsáno, jaké titulky New York Times používá v případě, že jako oběť trestného činu zemře „prostitutka” (např. prostitutka byla zavražděna) na rozdíl od jiných obětí trestných činů pracujících mimo sex-byznys (např. dvacetiletá žena byla zavražděna).

Je tedy možné rozdělit násilí v sex-byznysu na fyzické, majetkové a psychické. Za psychické násilí na prostituujících ženách považujeme vyhrožování, vydírání, znásilnění, neoprávněné vybírání pokut, ale také nedůvěra, odmítnutí pomoci nebo jiné „ústrky“ nejčastěji ze strany zákazníka, kuplíře, konkurence, instituce, partnera nebo rodiny (Kutálková & Kobová, 2014, s. 184–187). Jistý druh nepochopení a nedůvěry mohou zažívat i u psychologa nebo terapeuta²⁵. „Z praxe vyplývá, že ženy pracující v sex-byznysu se setkávají s nepochopením ze strany terapeutů a terapeutek, protože mají pocit, že je nezajímá ona, klientka, ale prostředí sex-byznysu. Takové ženy poté často vyhledají pomoc u organizace Rozkoš bez rizika“ (Šídová, 2016). Od policie a jiných institucí je nespravedlivé zacházení, nedůvěra a další formy šikany častým jevem. „Sexuální pracovníce v případech zažitého násilí či bezpráví často nekontaktují policii. Jejich zkušenosti jsou takové, že se raději spoléhají samy na sebe, protože obecně nemají v policii důvěru. Těž se bojí odsouzení a toho, že jim nebude pomoheno“ (Šídová, 2016).

Poslední z komplikací, kterým prostituující ženy musejí čelit, je i samotný odchod ze sex-byznysu, protože stigmatizace odchodem z prostředí prostituce nemizí, což vyplývá z empirického průzkumu této práce. Odchod ze sex-byznysu je zásadní změna, která zásadním způsobem zasahuje do životního stylu, ekonomické situace atp. Tyto změny vyžadují značné úsilí a zřídka vedou ke destigmatizaci. V lepším případě má žena potřebné vzdělání nebo alespoň minimální pracovní zkušenost. Autorky seznamují se zkušenostmi nevládních organizací La Strada a Rozkoš bez rizika a uvádějí jako příklad komplikací strach, nízké sebevědomí a byrokratické překážky (Šídová, Poláková & Malinová, 2013, s. 87). S odchodem ze sex-byznysu pomáhají

---

²⁵ Toto tvrzení je v empirické části této práce prověřováno průzkumem a dále je mu věnována 4. kapitola.

prostituuujícím ženám v České republice zmíněné nevládní organizace a projekt MAGDALA²⁶ formou pracovního poradenství v rámci tzv. exitových programů.

Většina autorů, jak bylo výše zmíněno, vychází z praktické zkušenosti a výpovědí prostituuujících žen. Mnoho z nich se o prostituci výlučně zajímá a věnuje jí odbornou pozornost. V empirické části této práce se snažím potvrdit existenci stereotypu s použitím výpovědí lidí různého věku a povolání, kteří se prostitucí nezabývají nebo o prostituci komunikují s frekvencí naprosto běžnou pro člena české společnosti. A dále se snažím identifikovat možné důsledky těchto stereotypů.

---

²⁶ Projekt fungující pod záštitou Charity ČR.

4 DŮSLEDKY STEREOTYPU U POMÁHAJÍCÍ PROFESE

Na závěr teoretické části této práce musí logicky dojít k propojení všech předešlých kapitol. První dvě kapitoly se věnovaly stereotypům a prostituci odděleně, v další kapitole se obě témata propojila. Stereotypy prostituce v předchozí kapitole byly popsány a definovány obsahem a byl také diskutován jejich důsledek z pohledu osob pracujících v sex-byznysu a také pracovníky, kteří se přímo na práci s prostituujícími osobami specializují. Negativní důsledky stereotypu prostitutky tak byly diskutovány a podloženy zkušenostmi. V této kapitole nabízím pohled na negativní důsledky stereotypu v různých pomáhajících profesích, zkoumané a prověřené výzkumem.

Na konci kapitoly shrnuji výsledky výzkumů a inspiraci, kterou poskytují při zkoumání (negativních) důsledků stereotypu prostitutky v pomáhajících profesích. Hypotézy a úvahy, které vznikaly na základě těchto průzkumů, dále testuji v praktické části této práce.

Ačkoliv slovní spojení jako „negativní důsledky stereotypu“, „stereotypy prostituce“, „stereotypy v terapii“, „chybný úsudek psychologa“ nejsou pro databáze odborných článků neznámá, jen vzácně je najdeme v rámci jednoho textu.

Abychom mohli odpovědět na jednu ze základních otázek této práce, zda profesionálové (například psychologové) pracující s prostitutkami aktivují stereotyp (nebo nikoliv) a zda diskriminují své klienty (nebo nikoliv), je potřeba výzkumy a texty na tato témata propojit do vzájemného kontextu a zároveň zjistit, kde se mezi výzkumy a odbornými články vyskytují nepopsaná „bílá místa“. Výzkum, který by odpovídal na předešlou otázku, zatím nevznikl. Proto informace o podobných jevech v následující kapitole čerpají z analogických studií, například o jiných stereotypěch (například rasových) aktivovaných u odborníků jiných profesí (například u doktorů).

Největší množství článků a výzkumů dohledatelných v internetových databázích se týká rasových stereotypů a jen malá část článků se týká stereotypů, které aktivují přímo psychoterapeuti.

4.1 Pracovník pomáhající profese v interakci s prostituuující ženou v ČR

Abychom se mohli zabývat stereotypem prostitutky u psychologů a psychoterapeutů, je potřeba pochopit, jak se tyto dvě skupiny vlastně setkávají a za jakých okolností dochází ke spolupráci a kde psycholog nebo psychoterapeut může způsobit změnu v životě takové osoby.

Kromě obvyklé psychologické a psychoterapeutické praxe existují specifické situace, kde psycholog pracuje s prostituuující osobou. Jednou z takových situací je například znalecký posudek nařízený soudem. Pravděpodobně existují i jiné specifické situace, kde se prostituuující žena může setkat s psychologem, například v pedagogicko-psychologické poradně (vysoké procento žen pracujících v sex-byznysu jsou matky - viz výše). Znalecký posudek je příkladem, kdy odborník může zásadně ovlivnit život posuzované osoby.

Ze zkušeností pracovníků české neziskové organizace Rozkoš bez Rizika opakovaně vyplývá, že prostituuující ženy jsou diskriminovány nebo stigmatizovány. Na tom se shodují i jiní odborníci (Augstenová, 2019; Havelková & Bellak-Hančilová, 2014; Malinová, 2018; Ossorio, 2011; Ringdal, 2000; Slívová, 2014). Především stigmatizaci nebo diskriminaci pociťují při hledání jiné práce (Malinová, 2018; Slívová, 2014), při setkání s policistou nebo u soudu, kde je na ně nahlíženo jinak než na ostatní oběti (Kalibová in Kutálková & Kobová, 2014, s. 53–72; Kutálková, Frýbert & Poláková 2016; Tušek, 2016). Z rozhovorů s policisty a pracovníky v pomáhajících profesích vyplývá, že nevědí jak na prostituuující osoby reagovat a mají z toho obavy (Chomová in Kutálková & Kobová, 2014, s. 83).

Z důvodu strachu před stigmatizací mnoho žen žijících se prostitutí tají svoji činnost (Augstenová, 2019; Malinová, 2018). Kutálková (Kutálková & Kobová, 2014, s. 151–166) tvrdí, že existují mechanismy (především marginalizace skupiny), které prostituuujícím osobám brání ve vyhledání spravedlnosti (viz níže) nebo jakékoliv péče v případě, že se setkají s násilím v sex-byznysu. Prostituce zatím není právně ošetřena (Rozkoš bez Rizika, 2019) a prostituuující osoby se tak pohybují na samé hraně zákona. Často se tedy oběťmi trestného činu znásilnění nebo jiného násilí stávají (Havelková &

Bellak-Hančilová, 2014; Kutálková & Kobová, 2014; Ringdal 2000; Šídová, 2016). Jednou z mála zmínek o dobré spolupráci s policií (Kutálková in Kutálková & Kobová, 2014, s. 163) je zkušenost policistů, kteří konkrétní prostituující ženy znají ze své rutinní práce (například kontroly). V takovém případě, že konkrétní prostituující žena policistu zná, je ochotna spolupracovat a motivována žádat o pomoc.

Podle analýzy postupů soudů je nicméně patrné (Kalibová in Kutálková & Kobová, 2014, s. 69), že významný dopad na rozhodnutí má důvěryhodnost oběti. Tuto důvěryhodnost posuzuje znalec na základě nařízení soudu. V případě, že by se takovým znalcem stala osoba, u které je aktivován negativní stereotyp prostitutky (viz dále, v kapitolách o průzkumu č. 1), pak dojde k diskriminaci (Kalibová in Kutálková & Kobová, 2014, s. 69) a hypoteticky i ke zkreslení posudku. Znalecký posudek pro soud může dělat například psycholog. Jak bude jednat psycholog nebo psychoterapeut, kterého soud pověří znaleckým posouzením věrohodnosti poškozené? Podléhá psycholog nebo psychoterapeut aktivaci negativního stereotypu? Odpovědi na tyto dvě otázky se snažíme získat v rámci průzkumu č. 2 v této práci.

4.2 Stereotypy ovlivňující spolupráci „jiných skupin“ a pomáhajících profesí

Jako jeden z prvních příkladů práce profesionálů z řad pomáhajících profesí s klienty patřící do marginalizovaných skupin může být uveden průzkum Petry Kutálkové o přístupu marginalizovaných skupin ke spravedlnosti a pomoci v českém prostředí z roku 2014.

Autorka se zabývá ve svém textu (Kutálková & Kobová, 2014, s. 151–166) mechanismem a podobou bariér, které brání ženám z různých marginalizovaných skupin domoci se spravedlnosti nebo pomoci. Na několika případech zkoumá podrobně situace, do kterých se tyto ženy dostávají. Ženy zmiňují ohledně svých možností domoci se spravedlnosti „...strach ze stigmatizace, zkušenost či pocit, že nebude možné domoci se svých práv, že ženám nebude nikdo věřit, obavy z toho, co by se dělo po oznámení...“ (Kutálková & Kobová, 2014, s. 158). Ohledně systému přístupu ke spravedlnosti pak tyto ženy zmiňují konkrétní bariéry, například mediální obraz těchto

(marginalizovaných) žen a sexuálního násilí (Kutálková & Kobová, 2014, s. 158–161). Prostituuující ženy v médiích jsou stigmatizovány. Ve stejném smyslu se vyjadřují i jiní autoři ohledně mediálního obrazu prostituujících žen jako obětí trestných činů (Havelková & Bellak-Hančilová, 2014, s. 200; Ossorio, 2011; Van Brunschot, Sydie & Krull, 2000). Mediální obraz přímo vytváří obsah tzv. kulturního stereotypu (Hnilica, 2010, s. 15) a můžeme tak teoreticky tvrdit, že kulturní stereotyp tvořený mediálním obrazem vytváří pro prostituující ženy bariéru v přístupu ke spravedlnosti. Autorka, která zmíněný průzkum provedla, zároveň uvádí zkušenost dobré praxe pražských policistů s dlouhodobým vytvářením vztahů a důvěry s prostituujícími ženami (Kutálková & Kobová, 2014, s. 163).

4.3 Rasová diskriminace v rámci zdravotní péče v zahraničí

Ze zahraničních výzkumů o stereotypech a diskriminaci v pomáhajících profesích lze uvést rozsáhlé zkoumání rasové diskriminace ve zdravotním systému USA.

V USA má tradici výzkum rasové diskriminace mnohem déle než v Čechách, zároveň jde o neustále diskutované téma, především proto, že v historii docházelo nejen ke skryté diskriminaci, ale k naprosto evidentnímu útlaku Afroameričanů.

Především kvůli této neslavné historii tedy mohou výzkumníci porovnat a identifikovat diskriminaci lépe. Průzkum (Balsa, McGuire & Meredith, 2005) prováděný na 21 480 pacientech v nemocnicích v USA měl za úkol zjistit, zda odborníci (především doktoři) statisticky při diagnostice diskriminují své pacienty. U více než 500 doktorů tedy zjišťovali, zda na základě rasové rozdílnosti svých pacientů při diagnostice předem určených nemocí (deprese, vysoký tlak a diabetes) dělají rozdíly a jestli tyto rozdíly souvisejí s rasovou příslušností. Autoři průzkumu předpokládají, že doktor se běžně rozhoduje na základě symptomů pacienta a podle pravděpodobnosti určí diagnózu. Pokud dělá rasové rozdíly, pak diskriminace vzniká (1) při komunikaci (například vlivem nedorozumění) anebo již s (2) předpoklady o člověku, který teprve přichází. Výsledkem studie je předpoklad, že v případě deprese doktoři dělají rozdíly na základě problematické komunikace, zatímco u diabetu a vysokého tlaku, doktoři diskriminují z druhého zmíněného důvodu. Předpoklady, které si doktoři vytvoří o

člověku, tedy do jisté míry ovlivní diagnózu pacienta u některých onemocnění. Bylo by možné se domnívat, že i psychologové a psychoterapeuti jednají podobně?

I v rámci jiných výzkumů se vyskytuje souhrn názorů klientů ze znevýhodňujícího prostředí a jejich negativní zkušenost se zdravotním personálem (Webber & Cohen, 2014). Výzkum autorů (2014) Webberové a Cohena obhajuje předepisování benzodiazepinů v kombinaci s psychoterapií a sbírá některé zkušenosti klientů pocházejících z nepříznivých podmínek (například mládež z výchovných zařízení apod.) při kontaktu se zdravotní péčí. Klienti sdílejí především zkušenost s nerespektováním, přehlížením a jiným nevhodným chováním ze strany zdravotníků.

Podobné zkušenosti vyplývají i ze studie o efektivitě snižování stigmatizace pacientů s HIV ve zdravotní péči (Feyissa, Lockwood, Woldie & Munn, 2019). Klienti této skupiny jsou diskriminováni a stigmatizováni v rámci zdravotní péče a z výzkumu dále vyplývá, že způsoby, kterými se stigmatizaci snažíme předcházet, jsou spíše neefektivní. Autoři jsou například přesvědčeni, že kontaktní strategie, která přivádí do vzájemné spolupráce klienty s HIV a pracovníky zdravotnických zařízení spíše není efektivní. Jako jeden z efektivních způsobů změny v diskriminaci a stigmatizaci autoři uvádějí působení vlivných osobností na pracovišti (Feyissa, Lockwood, Woldie & Munn, 2019).

Kontaktní teorii (Allport, 2004) se zabývá tento text z teoretického hlediska a zároveň v druhého průzkumu praktické části propojuje tuto teorii s praxí profesionálů pomáhajících profesí. Není možné přehlédnout fakt, že výše zmínění autoři nových výzkumů na toto téma mají výhrady k efektivitě této teorie (Feyissa, Lockwood, Woldie & Munn, 2019; Klein, Shtudiner, Kantor, Mollov & Lavie, 2019).

4.4 Diskriminace na základě psychiatrické diagnózy v rámci zdravotní péče

Výzkumy rasové diskriminace nemusí kompletně simulovat všechny jevy, které by reprezentovaly obecné působení stereotypu. Pro porozumění procesů, které se aktivují u jednotlivých stereotypů o pacientech, může sloužit například výzkum na klientech se stigmatem psychiatrické diagnózy, kteří byli v péči dentistů a jinak specializovaných doktorů a poté o své zkušenosti poskytli rozhovor (Brondani & Alan, 2017). Tento kvalitativní výzkum s 25 pacienty v rozhovorech identifikuje nejen přímou stigmatizaci, ale také nepřímou.

Podle autorů (Brondani & Alan, 2017) má stigma 4 hlavní projevy nebo součásti, kterými jsou: škatulkování, sociální vyloučení, diskriminace a stereotypizování. Respondenti popsali jednotlivé jevy, kterých si všimli, autoři je popsali a zařadili do jednoho ze čtyř trsů. Tento výzkum je významný především pro konkrétní popis jednotlivých složek stigmatizace, kterou respondenti pocítili. Za *škatulkování* (labeling) považovali probandi označování jejich osoby názvem nemoci nebo přezdívkou jako například „schizofrenik“, „závislý“ apod. Většina z nich takové názvy pro sebe jako osobu používá i v myšlenkách, nicméně označení považovali za potlačující jejich identitu. *Stereotypizace* (stereotyping) byla probandy popisována jako obviňování a kritika ohledně jejich zdravotního stavu. Někteří pacienti měli pocit, že je doktor viní z jejich stavu. Taková kritika vedla pacienty k pocitu nepochopení a nedostatečné péče doktora. *Sociální vyloučení* (social exclusion) popisovali pacienti jako evidentní snahu dentisty minimalizovat verbální a oční kontakt. Jako poslední participant popisovali důsledky stereotypů, tedy diskriminaci. Jak vypadá podle respondentů diskriminace pocíťovaná v interakci s odborníkem (dentistou)? Někteří z respondentů zažili přímé odmítnutí nebo hostilní jednání, jiní dostali nekvalitní péči. Například, když se dotazovali na zákroky, žádali vysvětlení, nebylo jim podáno, případně nebylo dostačující. V několika případech zmiňovali pacienti, že dentista například přistoupil k radikálnímu řešení z dvou možných (zub neopravoval, ale extrahoval). Společné pro tyto případy dle respondentů výzkumu byl pocit bezmoci, nedostatek kontroly nad situací, ve které se ocitli a jejich vlastní snaha skrýt svou diagnózu, aby se ochránili. (Brondani & Alan, 2017) Psychiatrická diagnóza tedy může přímo ovlivnit spolupráci a

efekt ošetření klienta nebo pacienta (Brondani & Alan, 2017; Corrigan, Markowitz, Watson, Rowan & Kubiak 2003; Owen, Tao, Intel, Wampold & Rodolfa, 2014).

Zároveň víme, že psychiatrické diagnózy a celkově úsudky odborníků o psychickém zdraví nebo nemoci pacientů a klientů jsou ovlivněny kontextem a že nejsou bezchybné. To je jisté za předpokladu, že každý je omylný. D. L. Rosenhan ve svých známých experimentech v 70. letech a také v pozdějších textech tento názor obhajuje a vysvětluje navzdory kritice některých autorů (Spitzer, 1975). Jeho experimenty nicméně pokládají základy pro pochybnosti o neomylnosti psychiatrů. Můžeme tedy předpokládat, že i psychologové a psychoterapeuti se mohou mýlit a zároveň se mohou nechat ovlivnit stereotypy (za předpokladu, že se u nich aktivují tak, jako u běžné populace)? Nakonec, to že „odborná intuice“ psychologů a psychiatrů a jejich úsudek ob stojí (například proti testům) považují autoři knihy 50 největších mýtů populární psychologie za mýtus č. 47 (Lilienfield, 2011, s. 251).

4.5 Výzkumy diskriminace v terapii

Další výzkum, který se zabýval rasovou a etnickou diskriminací v USA byl proveden v roce 2014 na 120 probandech. Tento výzkum (Owen, Tao, Intel, Wampold & Rodolfa, 2014) zkoumal dopad tzv. „mikro-agresivních“ výroků s rasovým nebo etnickým podtextem v terapii na spolupráci mezi klientem a terapeutem. Tento výzkum podrobně zkoumá velmi podobný jev, ke kterému se vyjadřuje i část tato práce a tou je stereotyp klienta působící v pomáhající profesi. Věty, které klienti identifikovali jako „mikro-agresivní“ (například ohledně popírání rasové diskriminace a jiných, předem klasifikovaných výroků) se podle výpovědí klientů objevily v 53 % případů. Tyto pak měly negativní důsledky na spolupráci. Zajímavé je, že 76 % z těchto klientů tvrdilo, že mikro-agresivní výroky v terapii nediskutovali. Když autoři výzkumu následně hodnotili spolupráci, výsledky terapie a terapeutický vztah dotazníkem WAI-S, zjistili, že nejvyšší úspěšnost terapie byla naměřena u klientů bez identifikovaných mikro-agresivních výroků. Ti klienti, kteří zažili mikro-agresivní výroky a zároveň v rámci terapie nijak nediskutovali tento jev, hodnotili terapii a vztah s terapeutem jako nejméně úspěšné. Lépe na tom bylo 24 % účastníků, kteří tento jev při terapii probrali s terapeutem.

Z výzkumu tedy vyplývá, že i tento nepříliš zjevný způsob diskriminace výrazně ovlivňuje terapii, její výsledky a vztah s terapeutem. Je možné i diskutovat nad tím, zda se mikro-agresivní výroky v terapii skutečně objevily. Jisté ale je, že pokud to klient tak cítil, terapie byla ovlivněna. Zajímavý je také fakt, že samotná diskriminace nebyla jedinou proměnnou tohoto vztahu, ale vliv na celkový výsledek měl i fakt, že z nějakého důvodu tuto diskriminaci nikdo v terapeutickém vztahu neřešil (Owen, Tao, Intel, Wampold & Rodolfa, 2014).

R. Priest, který se zajímá o vliv rasismu a předsudků na Afroameričany jako klienty v terapii přináší provokativní názor při samotném pojmenování tématu. Není samotný odkaz na toho „afroamerického klienta“, kterého diskutuje ve svém článku z roku 1991, popřením rozdílné reality, zázemí a chování jednotlivých Afroameričanů v terapii (Priest, 1991, s. 213)? (Není také předpoklad, že všechny prostituuující ženy ve společnosti u lidí nutně aktivují stereotyp prostitutky, redukcí reality?) Zároveň ale ve svém článku (Priest, 1991, s. 214) tvrdí, že není neobvyklé pro afroamerického muže, že demonstruje odpor ke spolupráci v terapii.

Izraelský výzkum (Araten-Bergman & Werner, 2017), který je svým záměrem velmi blízký praktické části této práce, zkoumal přístup sociálních pracovníků a jejich způsob chování při práci s mentálně postiženými klienty, kteří zároveň měli jinou psychiatrickou diagnózu. Autoři sami jsou přesvědčeni o tom, že (stejně jako je tomu v případě prostituuujících žen) bylo zmapováno velmi důkladně veřejné stigma lidí s psychiatrickou diagnózou, ale není dostatečně prověřeno, jak na tyto lidi pohlíží pracovníci profesí, kteří s nimi mají pracovat (Araten-Bergman & Werner, 2017, s. 156). Přístupy sociálních pracovníků byly zmíněným výzkumem popsány v rámci atribuční teorie²⁷ s předpokladem, že atribuce vytvořené sociálním pracovníkem na základě možných příčin diagnózy způsobí chování pečující nebo odmítavé ve shodě s teorií. Autoři zároveň předpokládali, že by chování sociálních pracovníků mělo být v souladu s výzkumy provedenými v roce 2003 kolektivem autorů (Corrigan, Markowitz, Watson, Rowan & Kubiak, 2003) viz níže.

---

²⁷ Atribuční teorii v tomto případě chápali výzkumníci tak, jak ji revidoval B. Weiner, ne v původním rozsahu F. Hedidera. Autoři rozumí této teorii jako modelu, podle kterého mohou objevovat vztahy mezi předsudkem a jednáním respondentů, v tomto případě 279 sociálních pracovníků (Araten-Bergman & Werner; 2017).

Do šetření bylo zahrnuto 279 respondentů z řad sociálních pracovníků v Izraeli a design výzkumu byl obdobný průzkumu č. 2 této práce, protože dotazovaní se vztahovali k neexistující hlavní postavě příběhu - Ramimu. V rámci výzkumu bylo prokázáno, že sociální pracovníci vykazují nejčastěji pečující chování (helping behaviour) a to především ti, kteří pociťují více lítosti v případě Ramiho. Zajímavostí tohoto výzkumu je především fakt, že není v souladu s atribuční teorií v otázce diskriminace. Strach a hněv v reakci na klienta nebyly důvodem diskriminace. Část pracovníků projevilo diskriminační tendence na základě stereotypu o nebezpečí, které klient představoval. Projevy sociálních pracovníků byly podle autorů celkově ovlivněny stereotypy a předsudky (Araten-Bergman & Werner; 2017, s. 164).

Corrigan a jeho spolupracovníci zjistili, že významnou roli v přijetí nebo nepřijetí společností hraje u psychiatrických pacientů veřejné mínění o tom, zda jsou nebo nejsou schopni své chování ovládat (Corrigan, Markowitz, Watson, Rowan & Kubiak 2003). Jinými slovy, jestli je člověk nebezpečný a v důsledku toho i společností odmítaný, rozhoduje jeho schopnost chování ovlivnit (na čtenáři je ponechána úvaha o tom, jak by takový výzkum mohl být aplikován u žen žijících se prostitucí).

4.6 Diskriminace na akademické půdě

Ačkoliv tento výzkum nesouvisí tolik s pomáhajícími profesemi, jako spíše s diskriminací celkově, je zde uváděn především ze dvou důvodů. Průzkum ukazuje nejmodernější projevy diskriminace a rasismu a to v té nejméně očekávané společnosti, na akademické půdě. Dále ukazuje (ačkoliv se o tom autor nezmiňuje) příklad přijetí stereotypu o skupině, do které dotázaný patří.

O diskriminaci na akademické půdě píše autor (Sanchez, 2018), který je sám příslušníkem pozorované, diskriminované skupiny. Tou je v tomto výzkumu skupina mladých amerických studentů s mexickými kořeny, kteří jsou tzv. „třetí generací“ a jejich rodiče už se v USA narodili. Průzkum byl prováděn na škole, která stojí na „špatné straně města“, což znamená podle autora ve čtvrti, kde převažují lidé s tmavší barvou pleti, s kořeny v různých zemích světa a kde se v blízkosti nachází vězení (Sanchez, 2018, s. 27). Tato škola je z 90 % tvořena žáky „ze špatné části města“ a asi

10 % žáků, které autor popisuje jako „bílé“ Američany. Průzkum byl prováděn s žáky, kteří patří ke zmíněným 90 %. Byla jim položena otázka, jak využívají školní knihovnu. Všichni dotázaní odpověděli tak, že knihovnu nepoužívají. Na otázku proč už odpovídali rozdílně, velmi často ale poukazovali na to, že jde o zařízení pro „ty chytré“, mysleli tím po dalším dotázání především „bílé“ studenty. Dále dotazovaní studenti prokázali významný nesoulad v otázkách, zda jsou čtenáři a patří do knihovny (ne) a zda rádi čtou (ano). (Sanchez, 2018)

Mimo tuto, pro práci dostačující ilustraci přijetí stereotypu bylo součástí výzkumu i mnoho informací ohledně stigmatizování žáků, to je ale nad rámec této práce.

Pokud studenti této školy jsou přesvědčeni, že jen „ti chytří“ mohou do knihovny a oni nejsou „ti chytří“, mohly by stejnému přijetí stereotypu podlehnout i prostituující osoby? Například, pokud je společnost přesvědčena, že násilí k prostituci patří, pak stejné stanovisko může zaujmout i prostituující osoba. Pokud se stane obětí násilí, bude mít pocit, že jí nenáleží pomoc a že na ni nemá nárok? Součástí průzkumů k této práci je i dotazování respondentů, zda si myslí, že prostituující žena půjde po znásilnění na policii. Co když si prostituující žena myslí, že do knihovny (na policii, na psychoterapii) nepatří?

4.7 Obavy prostituujících žen ze zdravotní péče

V posledních letech se v Katalánsku rozrostla skupina žen, které se živí prostitucí a zároveň nepocházejí ze Španělska. Tato skupina se stala podle autorů tohoto španělského výzkumu (Folch & Lazar aj., 2013) velmi ohroženou, protože se opakovaně setkává s obtížným přístupem k zdravotní péči. Mimo jazykovou a kulturní bariéru uvádějí autoři mezi svými předpoklady také neznalost systému nebo diskriminaci. Za cíl si vytyčili prozkoumat tyto bariéry konkrétně a zjistit přesné důvody, proč se prostituující ženy v této části Španělska nedostanou ke zdravotní nebo sociální péči. Zjistili, že ve skutečnosti ženy (především prostituující ženy z podniků a klubů) vykazují snahu o časté kontroly (především u soukromých ordinací, které mají kontrakt s podnikem, kde pracují). Tyto ženy ale na druhou stranu nevyhledávají sociální péči. Španělské ženy a ženy původem z Latinské Ameriky, které pracují v sex-

byznysu mimo podniky považují za nejobtížnější bariéry strach z diskriminace a odmítnutí. Ženy, které se do Španělska přestěhovaly z Afriky, uváděly jako hlavní bariéru v přístupu ke všem druhům péče především jazykové těžkosti a neporozumění systému péče. Obecně ženy zmiňovaly také vysoké ceny a ženy z východních částí Evropy také svou špatnou zkušenost se zdravotní péčí.

Důsledky těchto bariér jsou podle autorů nejčastěji následující. Mnoho z těchto žen si samo dává antibiotika, dotazované ženy jsou ochotné kvůli zdravotní péči přemýšlet o podstoupení různých zákroků ve své původní zemi, protože se bojí zkušeností, které zprostředkovaně slyší od ostatních prostituujících osob. A co je zajímavé, většina žen pracujících mimo kluby si chválí péči sociálních pracovníků v této oblasti. (Folch & Lazar aj., 2013)

Někteří autoři se ve svých úvahách a výzkumech dostávají hlouběji a zkoumají přímo situace, které nastanou, pokud se prostituující osoba dostane do kontaktu se zdravotním personálem. V takovém případě podle výzkumu s prostituujícími (v případě výzkumu Roche a Keitha jde o transgender sexuální pracovníky) osobami záleží na zdravotních sestrách a jejich přístupu více než na přístupu doktorů (Roche & Keith, 2014).

Z těchto výzkumů je patrné, že ženy se diskriminace bojí a jsou ochotny vynaložit energii a úsilí, aby se nemusely vystavovat situacím, ve kterých jim subjektivně diskriminace hrozí.

4.8 Shrnutí kapitoly

Mimo zkušenosti s diskriminací se v této kapitole vyskytují i dobré zkušenosti s pracovníky pomáhajících profesí a především vychází najevo, že diskriminace jako taková není tím nejzásadnějším problémem v přístupu ke klientům a pacientům (viz níže). Dobré zkušenosti prostituujících žen v předchozích výzkumech byly zaznamenány v kontaktu s policistou, kterého znají, protože pracuje dlouhodobě ve stejné oblasti. Ve španělském Katalánsku prostituující ženy chválí práci sociálních pracovníků a podobný ohlas mají například pracovníci Rozkoše bez Rizika v Čechách.

Pokud bychom hledali propojení všech znevýhodněných skupin popsaných v této kapitole, našli bychom ho v jejich strachu z diskriminace. Tento strach je napříč výzkumy nejčastěji jmenován a sám o sobě tvoří bariéru například v přístupu ke zdravotní péči (Folch & Lazar aj., 2013; Roche & Keith, 2014). Dále, přijetí negativního stereotypu o vlastní osobě tvoří bariéru v přístupu ke vzdělání (Sanchez, 2018). Velmi přínosným (pro tuto práci) je také výsledek výzkumu o mikro-agresivních výrozech v terapii. Vypadá to, že samotné rasistické projevy neškodí terapii tolik, jako jejich kombinace s následným mlčením o nich (Owen, Tao, Intel, Wampold & Rodolfa, 2014).

PRAKTICKÁ ČÁST

5 ÚVOD K PRŮZKUMU

V praktické části této práce popisují dva průzkumy stereotypu prostitutky. U obou jsem použila pro aktivování stereotypu u experimentální skupiny respondentů originálního příběhu (viz příloha 1, příloha 2), který jsem dala k dispozici experimentální skupině spolu s informací, že dívka z příběhu se dříve živila prostitucí. Kontrolní skupina si přečetla stejný příběh bez informace o prostituci, a proto se u ní stereotyp nemohl aktivovat. Rozdíly mezi výsledky experimentální a kontrolní skupiny teoreticky extrahovaly stereotyp prostituující ženy. Identifikované rozdíly jsou dále popsány jako „nálezy“.

První šetření bylo provedeno na 25 respondentech. Díky tomuto pilotnímu průzkumu bylo možné sestavit dotazník do podoby, která byla poté distribuována 400 respondentům různého věku i profese v rámci průzkumu č. 1.

Stejně, jako pilotní průzkum pomohl vytvořit strukturu dotazníku a přímo z něj vzešlo mnoho otázek, tak i první průzkum s 400 respondenty „běžné populace“ přímo nasměroval průzkum druhý. Z diskuse nad původní bakalářskou prací (průzkum č. 1) jednoznačně vyvstaly následující dvě otázky. Bude stereotyp, který se projevil u běžné populace, stejně silný i u odborníků, kteří se běžně s prostitutkou setkají? Pokud u běžné populace stereotyp zapříčiní negativní důsledky, budou tyto důsledky patrné i u odborníků, kteří s prostitutkami pracují? Výše popsany postup šetření jsem tedy opakovala ještě jednou - na užší skupině odborníků, kteří se přímo při své práci setkávají s ženami, které se živí prostitucí nebo se teoreticky s touto skupinou mohou setkat. Na dalších stránkách jsou tedy uvedeny výsledky pilotního průzkumu, šetření v běžné populaci a průzkum stereotypu u odborníků.

Vzhledem k tomu, že tato práce obsahuje dva zmíněné průzkumy, které byly provedeny zvlášť, ale jsou vhodné k porovnávání v mnoha ohledech, je nutné je od sebe v textu rozlišovat. Šetření, které bylo provedeno v rámci práce bakalářské, je v této práci označeno jako průzkum č.1 a šetření k práci diplomové dále jen průzkum č. 2. Stejně tak všechny zmínky o skupinách průzkumu, výsledcích šetření a dotaznících budou pro zjednodušení orientace v textu, uzpůsobeny dle stejného pravidla. Toto pravidlo umožní přehledně testovat a porovnávat jednotlivé výsledky mezi průzkumem č. 1 a průzkumem č. 2.

6 STEREOTYP PROSTITUTKY V BĚŽNÉ POPULACI

6.1 Cíle průzkumu č. 1 a výzkumné otázky

Cílem této kapitoly je zmapování problematiky stereotypů a předsudků společnosti k prostituujícím osobám a potvrdit nebo vyvrátit ověřované hypotézy průzkumem. Současně je cílem zjistit nové informace o postoji a předsudcích k prostituujícím ženám.

Ověřované hypotézy:

- H1: V české společnosti převažují negativní stereotypy a předsudky týkající se žen žijících se prostitutí.
- H2: Tyto stereotypy a předsudky mají za následek diskriminaci těchto žen.

6.2 Výběrový vzorek zkoumaných osob

Formou selekce na základě věkového zastoupení byl získán po vytrídění²⁸ výběrový vzorek 400 osob z toho 178 respondentů v experimentální skupině a 222 v kontrolní skupině. Proces výběru byl tedy selektivní a korigován tak, aby dotazník byl zadán respondentům od 15 do 70 let. Při hledání respondentů jsem postupovala tak, aby byla zastoupena každá ze čtyř věkových kategorií v rámci vymezené věkové hranice (viz tabulka 1). Tento široký sociodemografický rámec výzkumného souboru byl vytyčen z důvodů zvýšení objektivnosti sběru dat a byla mu přizpůsobena i kvantita souboru participujících osob. Průzkum postoje a stereotypů k dané skupině vytvoří obraz postoje jedince (nepatřícího do této skupiny) k jedinci náležícímu do zkoumané skupiny (kategorie) a tím umožní orientační přehled o stereotypu, který existuje a působí v prostředí České republiky. Ve skupině participujících respondentů byl zcela náhodně poskytnut jeden ze dvou dotazníků formou losu, tedy metodou prostého náhodného

---

²⁸ Dva dotazníky jsem z důvodu nedodržení zadání vyřadila z průzkumu.

výběru. Z tohoto důvodu je procentuální zastoupení při porovnání mezi skupinami nevyvážená (viz tabulka 1).

Tabulka 1

věk	kontrolní skupina v %	experimentální skupina v %
0–19	17,1	37,6
20–39	49,5	54,1
40–59	28,7	7,1
60–80	4,6	1,2

6.3 Metody průzkumu

Aby bylo možné dokázat, že výše popsaná experimentální skupina je ovlivněna stereotypem ke kategorii prostitutek, bylo potřeba simulovat situaci, ve které by byl stereotyp aktivován, a zároveň ho bylo možné zaznamenat. K tomu byl vytvořen krátký obecný příběh, kde figuruje dívka, která se v minulosti (předcházející ději příběhu)²⁹ živila prostitucí (viz příloha 1). Tím byl aktivován stereotyp prostitutky (viz předchozí kapitoly), ovšem vzhledem k povaze příběhu, by mohl být aktivován i stereotyp barmanky, znásilněné dívky nebo jiné stereotypy, předsudky a fantazie, které nelze vyloučit. Z toho důvodu byl příběh předložen dvěma skupinám, ale jen jedna skupina četla příběh s informací, že dívka se dříve prostituovala. Případné „nežádoucí“ stereotypy se tedy aktivovaly u obou skupin shodně s tím rozdílem, že experimentální skupina aktivovala o jeden stereotyp více. Po porovnání rozdílů výpovědí obou skupin jsem zjistila, že negativní stereotyp se opravdu aktivoval. Součástí průzkumného dotazníku je také čistě explorační část (otázky 10–17).

---

²⁹ Pro potřeby dotazníku jsem uvedla v příběhu informaci, že znásilněná dívka si dříve touto činností vydělávala. V pilotním průzkumu předcházejícímu tento vyšlo najevo, že původní sdělení (dívka se v současnosti živí prostitucí) úplně změnilo pohled respondentů na situaci. Je možné, že byl aktivován silný existující stereotyp „je nemožné znásilnit prostitutku“ (Tušek, 2016). Pro zjednodušení jsem proto přistoupila k této finální změně.

Struktura dotazníku:

- Úvodní příběh čtenáři nastíní situaci, kterou dále hodnotí.
- Otázky č. 1–6 se týkají zhodnocení příběhu a především hlavní postavy. Odpovědi mají formu škály.
- Otázka č. 7 zjišťuje, zda došlo k důsledku aktivovaného stereotypu.
- Otázky č. 8 a 9³⁰ analyzují, zda došlo k aktivaci negativního stereotypu.
- Otázky č. 10–15 zkoumají zcela nezakrytě úmysl diskriminovat.
- Otázky č. 16 a 17 zkoumají vnitřní přesvědčení o „jinakosti“ prostituované ženy.
- Otázky č. 18 a 19 sbírají data o respondentovi/respondentce.

6.4 Realizace kvantitativního průzkumu

Kvantitativní průzkum č. 1 pro zjištění negativního důsledku stereotypu prostitutky jsem vytvořila s pomocí výsledků pilotního průzkumu. Ten proběhl formou „před-průzkumu“ s 25 respondenty v několika verzích. Na základě vyhodnocení před-průzkumu vznikla 8. a 9. otázka dotazníku konečná verze příběhu.

Provedení konečného průzkumu č. 1 proběhlo v únoru a březnu 2016. Návrh dotazníků vzhledem ke kombinované distribuci (elektronicky a tištěnou formou) nelze s určitostí spočítat. K potvrzení či vyvrácení ověřovaných hypotéz byly použity výsledky ze dvou forem dotazníků (viz výše). Rozdělení respondentů na experimentální a kontrolní skupinu teoreticky vede k snížení vlivu autocenzury u některých osob. Respondenti zkrátka netušili, jak se bude postupovat při interpretaci. Tento způsob považuji za vhodný, protože kdybych po respondentech požadovala například rozdíly mezi prostituující a jinou neprostituující ženou, vytvořila bych prostor

---

³⁰ Otázka č. 9 vznikla z pilotního průzkumu mezi 25 respondenty, kteří vždy zapsali 3 až 5 charakteristik Jany (poškozené osoby z úvodního příběhu). Tyto charakteristiky jsem analyzovala a vybrala všechny, které byly zmíněny alespoň třikrát. Každá z charakteristik (atributů) byla předem ohodnocena buď jako „negativní“ nebo jako „pozitivní či neutrální“.

pro vliv sociální desirability. Tato druhá možnost byla vyzkoušena pro porovnání v explorační části.

Pokud průzkum dokáže ve výzkumném souboru existenci stereotypů k této skupině, pak teoreticky lze tvrdit, že stejný stereotyp a potažmo postoj se může objevit i u člověka, který se při své práci se členem skupiny setká. To může vést k diskriminaci nebo odmítnutí poskytnutí péče³¹.

6.5 Výsledky a interpretace průzkumu č. 1

Pro lepší orientaci ve vyhodnocování průzkumu lze výsledky rozdělit na pět statisticky zajímavých nálezů, které se v průběhu interpretace průzkumu objevily. Součástí průzkumného dotazníku byla i explorační část, která předem neměla stanovené hypotézy. Tato část je zařazena na konec výsledků a interpretace dotazníku.

6.5.1 Nález č. 1 a č. 2: „Prostitutka je hloupější a vyzývavější.“

Prostituující žena se v průzkumu ukázala jako vyzývavější a „hloupější“. Respondenti experimentální skupiny průměrně hodnotili jako vyzývavější a hloupější, než hodnotili respondenti kontrolní skupiny. Jako statisticky významné hodnoty byly v parametrickém statistickém testu identifikovány odpovědi na otázky č. 2 a č. 5 (viz tabulka 2). Při porovnání obou skupin došlo ke statisticky signifikantním rozdílům v průměrných hodnotách. Z odpovědí je patrné, že experimentální skupina považuje bývalou prostitutku za vyzývavější a za méně inteligentní. T-test vyšel v případech druhé a páté otázky následovně: $t(396) = -3,559; p < 0,01$; $t(396) = 5,220; p < 0,01$. Pravděpodobnost, že by tedy byly odpovědi čistě náhodné a nezávislé na příslušnosti ke skupině, je velmi malá.

Méně statisticky významné, nicméně pozorovatelné rozdíly v hodnotách lze nalézt také v první otázce. Respondenti se tedy spíše domnívají, že dívky s minulostí v sex-byznysu méně pravděpodobněji kontaktují policii.

31

Tabulka 2

Otázka	Skupina	Počet odpovědí	Průměrná hodnota	Směrodatná odchylka	Střední chyba průměru
1. Jaká je pravděpodobnost, že Jana nahlásila znásilnění na policii?	Kontrolní	221	4,6335	2,61926	0,17619
	Experimentální	177	4,339	2,49506	0,18754
2. Je Jana z příběhu vyzývavá?	Kontrolní	220	2,8182	2,44083	0,16456
	Experimentální	178	3,7303	2,66284	0,19959
3. Jakou odpovědnost za to, co se stalo, nese Jana?	Kontrolní	219	3,4566	2,72967	0,18445
	Experimentální	177	3,4576	2,82635	0,21244
4. Jakou odpovědnost za to, co se stalo, nese Petr?	Kontrolní	222	8,9279	1,54106	0,10343
	Experimentální	178	8,8708	1,60513	0,12031
5. Jak chytrá by Jana z příběhu mohla být?	Kontrolní	220	5,5773	1,80775	0,12188
	Experimentální	178	4,618	1,84118	0,138
6. Jak je Jana z příběhu pohledná?	Kontrolní	221	6,0452	1,55146	0,10436
	Experimentální	178	5,9551	1,43728	0,10773

(Experimentální skupina posuzovala prostituující ženu, kontrolní skupina nikoliv. Čím vyšší je průměrná hodnota, tím vyšší je míra posuzované vlastnosti podle respondentů.)

6.5.2 Nález č. 3: Respondenti jsou shovívavější k násilí na prostitutce

Člověk, který ublíží dívce, která v minulosti byla prostitutkou, si zaslouží nižší trest. Souhlasně s předešlou větou odpověděli respondenti, aniž by mohli s výsledkem manipulovat. Otázka dotazníku (viz tabulka 3) vybízela respondenta k vlastnímu zhodnocení činu v kontextu, který dostal v úvodním příběhu. Vzhledem k tomu, že odpověď na otázku je v dotazníku otevřená, dostalo se jí mnoha (i velmi netradičních) odpovědí. Aby bylo možné statisticky zpracovat otázku, přistoupila jsem k nahrazení odpovědí „na doživotí“ nižším trestem „15 let“, protože vyšší tresty by podle zákona byly nelogické (Zákon č. 40/2009 Sb. trestního zákoníku). V tomto případě byla použita parametrická i neparametrická³² metoda. Testy nezaznamenaly výrazný rozdíl v konečném výsledku. V následující tabulce (tabulka 3) je pozorovatelný rozdíl mezi

³² Pro tento druh testování bylo zapotřebí nahradit extrémně vysoké hodnoty za jednotnou hodnotu (15 let), protože docházelo ke špatnému sešikmení normálního rozložení.

experimentální a kontrolní skupinou. Pokud tedy muž znásilní dívku tak, jak se tomu stalo v příběhu, průměrný respondent ho „odsoudí“ na 7,12 let. Pokud dojde k identické situaci, ale znásilněná dívka aktivuje u hodnotící osoby stereotyp prostitutky (nutno dodat, že jde pouze o bývalou sexuální pracovníci), muž má být potrestán odnětím svobody průměrně na 6,23 roku. Důsledkem aktivovaného stereotypu prostitutky se stává snížení trestu pro pachatele trestného činu na prostituující osobě.

Tabulka 3

Otázka	Skupina	Počet odpovědí	Průměrná hodnota	Směrodatná odchylka	Střední chyba průměru
7. Kdybych měla moc rozhodnout o trestu pro Petra, na kolik let ve vězení bych ho odsoudil/a?	Kontrolní	192	7,12	3,954	0,285
	Experimentální	161	6,23	4,456	0,351

6.5.3 Nález č. 4: Stereotyp prostituce aktivuje negativní atributy

Jak je patrné z kapitoly o stereotypech, aktivace stereotypu znamená zároveň aktivaci atributů kategorie. Aktivované atributy v případě prostitutky byly četností výrazně více negativní. Respondenti v experimentální i kontrolní skupině měli za úkol v otázce č. 9 označit libovolný počet atributů, který pokládali za hodící se k hlavní postavě Jany. V tabulce 4 jsou zaznamenány atributy (2. sloupec), mezi kterými jsou označena slova s negativní konotací (hodnocení „-1“) nebo pozitivní či neutrální atributy (hodnocení „1“)³³. Ve sloupcích jednotlivých skupin (kontrolní nebo experimentální) pak číslo znázorňuje frekvenci výskytu. Je zjevné, že negativní atributy měly vyšší frekvenci výskytu u experimentální skupiny. Zejména u charakteristiky „hloupá“ je pozorovatelná trojnásobná frekvence odpovědí, což značí silnou aktivaci tohoto stereotypu. Vzhledem k rozdílnému počtu respondentů v obou skupinách a rozdílnému počtu aktivovaných

---

³³ Atributy byly rozděleny na negativní (označené -1) a pozitivní nebo neutrální (označené 1) již před vyplněním dotazníků. Pilotní verze dotazníku obsahovala otevřenou otázku a prostor pro sepsání charakteristik, které respondent předpokládá u hlavní postavy. Atributy, které se opakovaly třikrát nebo vícekrát, jsem zapsala do finální verze dotazníku a předem ohodnotila.

atributů u jednotlivých respondentů, je důležité zohlednit toto ve statistickém testu významnosti, viz tabulka 5.

Informace o minulosti dívky ovlivnila výběr negativních atributů tak, že v experimentální skupině respondentů tvoří atributy s negativní konotací 31,7 % odpovědí v celkovém počtu, zatímco v kontrolní skupině 19,8 %. Při testu nezávislosti byla zjištěna statisticky vysoce významná pravděpodobnost závislosti kritérií „člen experimentální skupiny“ a „aktivizace vyššího počtu negativních atributů“.

Tabulka 4

Hodnocení	Atribut	kontrolní skupina (frekvence odpovědí)	experimentální skupina (frekvence odpovědí)
1	důvěřivá	135	116
1	společenská	127	125
1	zábavná	93	89
1	milá	76	56
1	kontaktní	71	89
1	hodná	61	29
1	upřímná	50	77
1	extrovertní	49	79
1	bezelstná	25	24
1	pracovitá	13	15
1	spokojená	3	4
-1	naivní	77	117
-1	nešťastná	37	50
-1	vyzývavá	28	64
-1	hloupá	20	60
-1	povrchní	8	22
-1	líná	2	6
-1	falešná	1	5
-1	dotěrná	1	2

Tabulka 5

$\chi^2 = 86,748$	Reálná četnost negativních atributů v odpovědi	Počet odpovědí celkem	Počet osob	Očekávaná četnost
experimentální skupina	326	1029	178	222,5
kontrolní skupina	174	877	222	277,5
Celkem	500	1906	400	500

6.5.4 Nález č. 5: Prostitutka nese větší odpovědnost

Velmi podobným způsobem lze rozumět informacím získaným z dotazníku, otázky č. 8, kde měl respondent k dispozici 11 možných důvodů³⁴, na které mohl, ale nemusel odpovědět (viz tabulka 6). Tyto důvody lze rozdělit na skupinu důvodů, kde Jana³⁵ je spíše obětí (A–C) nebo nese částečnou odpovědnost za vzniklou situaci (D–G) a na důvody situace, které Jana spíše zavinila (H–K).

Tabulka 6

8. Jaké by mohlo mít znásilnění důvod?	Počet odpovědí u kontrolní skupiny	Počet odpovědí u experimentální skupiny
A. Petr je násilník a Janu si vyhlédl. Znásilnění měl v plánu. Jana je nevinnou obětí.	16	1
B. Petr je násilník a tak využil situace ve svůj prospěch.	40	31
C. Petr využil situace. Jana se stala náhodnou obětí.	47	25
D. Petr využil situace a Jana byla neopatrná.	67	50
E. Došlo k nedorozumění. Petr čekal to, co Jana nenabízela.	15	24
F. (Petr si myslel, že je Jana k mání)	6	10
G. Petr i Jana se navzájem poznávali a sváděli. Jana Petra ale odmítla.	12	14
H. Jana Petra sváděla a on se neudržel, když ho na poslední chvíli odmítla.	7	10
I. Jana Petra vyprovokovala. Petr neměl úmysl znásilnit.	1	1
J. Myslím si, že si to Jana mohla vymyslet. Nemuselo vůbec jít o znásilnění.	2	8
K. Jana si celý příběh vymyslela. Petr je obětí.	1	0

Při testu nezávislosti byla zjištěna opět statisticky významná pravděpodobnost závislosti, ze které vyplývá, že obětí je podle respondentů spíše Jana, o které četla kontrolní skupina (viz tabulka 7). Naopak situaci spíše zavinila Jana, o které četli respondenti experimentální skupiny. Tento fakt je poměrně zajímavý, zvláště pokud máme k dispozici informaci, kterou respondent neměl, totiž že Jana je pouze jedna.

³⁴ Tyto navrhované odpovědi jsou výsledkem pilotního průzkumu, nejsou náhodné.

³⁵ Jana je hlavní postavou smyšleného úvodního příběhu dotazníku viz příloha 1.

(Pokud bychom hypoteticky Janu rozdělily na dvě Jany tak, jak to nevědomky udělali respondenti a postavili je proti sobě před soudem, je opravdu otázkou, která Jana by získala výhodu? Která ze dvou Jan by dostala zaměstnání?)

Tabulka 7

Počet odpovědí	Kontrolní skupina	Experimentální skupina	χ^2
Celkem odpovědí A – C	103	57	5,5
Celkem odpovědí D – G	100	98	1,7
Celkem odpovědí H – K	11	19	4,1
celkem	214	174	

6.5.5 Explorační část průzkumu

V explorační části respondent měl odpovědět na otázky, které souvisí s prostitucí. V obou verzích dotazníku tentokrát byly všechny informace i otázky identické. Prvních pět otázek se zcela nepokrytě dotazuje na postoj respondenta k prostituující ženě a finančnímu ohodnocení (první otázka). Poslední dvě otázky jsou koncipovány způsobem, který by mohl přibližně odpovědět na otázku, zda vnímají respondenti prostituující ženu (prostitutku) jako odlišnou: Myslím si, že hodnoty prostitutek jsou stejné (jiné), než hodnoty ostatních žen.

V tabulce 9 a 10 lze pozorovat celkový počet odpovědí obou skupin (experimentální i kontrolní) a při porovnání zjistíme, že skupiny se neliší konečným názorem, protože vždy vychází jednotný postoj u obou skupin. Při zohlednění rozdílnosti počtu respondentů a odečtení neutrálních odpovědí (nechci nebo nemohu odpovědět) je nejvyšší rozdíl (mezi skupinami) mezi rozdíly (v odpovědích) jistě soustředěn v posledních dvou otázkách. Skupiny se tedy nejvíce lišily v rozložení odpovědí v otázce č. 16 a 17.

Respondenti spíše souhlasí s tvrzením, že prostituce je velmi dobře placená činnost a spíše si myslí, že když se žena stane prostitutkou, její rodina se s ní přestane stýkat. Většině respondentů by nevadilo pracovat s ženou, která dříve provozovala prostituci, ale spíše vadilo s touto ženou bydlet (v tomto případě v kontrolní skupině je

téměř bez rozdílu mezi souhlasnou a nesouhlasnou odpovědí). V tomto průzkumu dále lze pozorovat, že respondenti si myslí o prostituujících ženách, že jsou spíše dobré matky a že by této ženě spíše mohli důvěřovat. O posledních dvou otázkách pojednává další část kapitoly, protože jsou odlišné.

Tabulka 8

OTÁZKA	EXPERIMENTÁLNÍ SKUPINA			
	SOUHLASÍ	NESOUHLASÍ	NEODPOVĚĎELI	CELKEM
Myslím si, že prostituce je velmi dobře placená činnost.	84	48	46	178
Myslím si, že když se žena stane prostitutkou, její rodina se s ní nepřestane stýkat.	57	76	45	178
Vadilo by mi, kdyby se mnou pracovala žena, která dříve provozovala prostituci.	20	139	19	178
Vadilo by mi, kdyby se mnou bydlela žena, která dříve provozovala prostituci.	84	69	25	178
Myslím, že takové ženě bych mohl důvěřovat.	98	37	43	178
Myslím si, že prostitutky jsou dobré matky.	52	45	81	178
Myslím si, že hodnoty prostitutek jsou stejné jako hodnoty ostatních žen.	65	81	32	178
Myslím si, že hodnoty, které prostitutka předá svým dětem, jsou stejné jako hodnoty ostatních matek.	60	64	53	177

Tabulka 9

OTÁZKA	KONTROLNÍ SKUPINA			
	SOUHLASÍ	NESOUHLASÍ	NEODPOVĚĎELI	CELKEM
Myslím si, že prostituce je velmi dobře placená činnost.	131	84	0	215
Myslím si, že když se žena stane prostitutkou, její rodina se s ní nepřestane stýkat.	84	103	35	222
Vadilo by mi, kdyby se mnou pracovala žena, která dříve provozovala prostituci.	28	181	13	222
Vadilo by mi, kdyby se mnou bydlela žena, která dříve provozovala prostituci.	103	101	19	223
Myslím, že takové ženě bych mohl důvěřovat.	139	59	24	222
Myslím si, že prostitutky jsou dobré matky.	82	76	64	222
Myslím si, že hodnoty prostitutek jsou stejné jako hodnoty ostatních žen.	75	127	21	223
Myslím si, že hodnoty, které prostitutka předá svým dětem, jsou stejné jako hodnoty ostatních matek.	72	118	33	223

Tabulka 10

OTÁZKA	CELKEM V %		
	NEZODPOVĚĎĚLI	SOUHLASÍ	NESOUHLASÍ
Myslím si, že prostituce je velmi dobře placená činnost.	11,7	54,7	33,6
Myslím si, že když se žena stane prostitutkou, její rodina se s ní nepřestane stýkat.	20	35,3	44,8
Vadilo by mi, kdyby se mnou pracovala žena, která dříve provozovala prostituci.	8	12	80
Vadilo by mi, kdyby se mnou bydlela žena, která dříve provozovala prostituci.	11	46,6	42,4
Myslím, že takové ženě bych mohl důvěřovat.	16,8	59,3	24
Myslím si, že prostitutky jsou dobré matky.	36,3	33,5	30,3
Myslím si, že hodnoty prostitutek jsou stejné jako hodnoty ostatních žen.	13,2	34,9	51,9
Myslím si, že hodnoty, které prostitutka předá svým dětem, jsou stejné jako hodnoty ostatních matek.	21,5	33	45,5

6.5.6 Odlišnost ženy patřící do jiné kategorie

Pro poslední spíše experimentální porovnání výpovědí v tabulkách 11 a 12, jsem si vypůjčila teoretické pojetí tradičního a moderního rasismu a specifického pohledu autorů Pettigrewa a Meertense. Tito autoři, kteří moderní rasismus označují subtilním, říkají, že subtilní rasismus obhajuje konzervativní hodnoty, zdráhá se asociovat pozitivní hodnocení a důraz pokládá na odlišnost mezi skupinami (Pettigrew & Meertens, 2001). Tato odlišnost může mít například tuto formu: Myslím si, že hodnoty prostitutek jsou jiné, než hodnoty ostatních žen (16. otázka průzkumu). „Předpojatý člověk klade důraz na rozdíly, nepředpojatý člověk klade spíše důraz na shody a podobnosti představitelů minoritní a majoritní kultury“ (Hnilica, 2010). V tabulkách 8, 9, 10, 11 lze pozorovat v posledním a předposledním řádku vyšší rozdíly mezi souhlasným a nesouhlasným postojem ve prospěch nesouhlasného postoje k tvrzení: „Myslím si, že hodnoty prostitutek jsou stejné, než hodnoty ostatních žen“. Na základě těchto tvrzení lze pozorovat jistou míru předpojatosti u obou skupin. Zároveň, jak již bylo popsáno v předchozích podkapitolách, tyto odpovědi mají nejvyšší rozdíl (mezi skupinovými názory v rámci shodného komplexního postoje) mezi rozdíly (nakolik převažuje nesouhlasný postoj nad souhlasným). Kontrolní skupina by tedy teoreticky mohla mít vyšší sklon k předpojatosti z neznámého nebo nedohledatelného důvodu.

Dále je zajímavý rozdíl mezi odpověďmi v první části, které jsou transparentní a těmito dvěma posledními otázkami. Záměr předcházejících otázek je zcela evidentní. Jedním z možných důvodů by mohl být autocenzura a konformní snaha o sociální žádoucnost. Tyto tvrzení lze ilustrovat na šestém a osmém řádku (tabulka 10 a 11), viz níže.

6.5.7 „Prostitutka je špatná matka“

Ve třetí kapitole této práce jsem uvedla tento stereotyp podle praxe výše citované autorky. V explorační části bakalářské práce jsem poté dvakrát otázku mateřství zmínila. V tabulce 10 lze pozorovat zajímavé rozložení frekvencí odpovědí u otázky, zda je prostitutka dobrou matkou. Nejvyšší počet respondentů se odmítl k otázce vyjádřit. Pokud odečteme odpovědi „Nechci nebo nemohu odpovědět“, pak souhlasné a zamítavé odpovědi jsou téměř vyvážené. Výsledkem je tvrzení, že prostituující žena je spíše dobrá matka. Přesto nelze jednoznačně tvrdit, že tomu tak je, protože není jisté, nakolik se v tomto případě vyskytla vlastní cenzura respondentů. Dále se téma mateřství objevuje na osmém řádku. Jsou hodnoty, které prostitutka předá svým dětem stejné, jako hodnoty ostatních matek. Pokud by došlo k interpretaci v rámci teorie subtilního rasismu, pak je evidentní, že došlo ke zvýraznění rozdílností mezi kategoriemi a tím k identifikování stereotypu, který nekoresponduje s rozložením odpovědí na 6. řádku.

Tabulka 11

OTÁZKA	CELKEM ODPOVĚĎELO	SOUHLASÍ CELKEM	NESOUHLASÍ	NESOUHLASÍ V %	SOUHLASÍ V %
Myslím si, že prostituce je velmi dobře placená činnost.	347	215	132	38	62
Myslím si, že když se žena stane prostitutkou, její rodina se s ní nepřestane stýkat.	320	141	179	55,9	44,1
Vadilo by mi, kdyby se mnou pracovala žena, která dříve provozovala prostituci.	368	48	320	87	13
Vadilo by mi, kdyby se mnou bydlela žena, která dříve provozovala prostituci.	357	187	170	47,6	52,4
Myslím, že takové ženě bych mohl důvěřovat.	333	237	96	28,8	71,2
Myslím si, že prostitutky jsou dobré matky.	255	134	121	47,5	52,5
Myslím si, že hodnoty prostitutek jsou stejné jako hodnoty ostatních žen.	348	140	208	59,8	40,2
Myslím si, že hodnoty, které prostitutka předá svým dětem, jsou stejné jako hodnoty ostatních matek.	314	132	182	58	42

6.6 Shrnutí průzkumu č. 1

Velmi zjednodušeně na základě tohoto průzkumu lze tvrdit, že dívku, která byla prostitutkou, respondenti označili jako vyzývavější a hloupější (nález č. 1, č. 2), odpovědnější za situaci, která nastala (nález č. 5) a celkově jí přisoudili větší množství negativních atributů (líná, falešná, hloupá, povrchní, naivní). V průzkumu byla záměrně použita postava, která se prostitucí živila v minulosti a poté již vykonávala jiné zaměstnání, protože v jednom z pilotních průzkumů vyšlo najevo, že dotazovaným činilo obtíže s takovým příběhem pracovat.

Výsledky průzkumu potvrzují hypotézu H1: V české společnosti převažují negativní stereotypy a předsudky týkající se žen živiících se prostitucí. Zejména důležitá pro toto potvrzení je aktivace negativních atributů a potažmo aktivace negativních stereotypů zmíněné kategorie.

Druhá zkoumaná hypotéza H2: Tyto stereotypy a předsudky mají za následek diskriminaci těchto žen, je mnohem obtížněji doložitelná. Částečně je potvrzena zjištěním, že muži, který znásilní dívku s minulostí v sex-byznysu, podle respondentů náleží nižší trest. Důsledek stereotypu prostitutky je v tomto případě evidentní, proto hypotézu H2 potvrzují. Je ovšem zjevné, že této hypotéze by bylo potřeba věnovat rozsáhlejší výzkum.

Zatím nepublikovaný výzkum říká, že „...stereotypy ospravedlňují a vysvětlují morální status (prestiž) sociální skupiny či kategorie, nikoli její ekonomické postavení“ (Hnilica, Bariekzahyová, Franclová & Smetáčková, 2015, s. 28). V průzkumu se respondenti nadpoloviční většinou shodují, že prostituce je velmi dobře placená činnost (viz tabulka 11 a 12), tedy předpokládají vyšší ekonomické postavení. Autoři se shodují, že současný společenský konsensus pojetí prostituce ji převážně chápe jako nemorální jev (Havelková & Bellak-Hančilová, 2014, s. 44; Mitlöhner, 1999, s. 88; Zikmundová & Weiss 2003, s. 433) a tedy jí přisuzuje velmi nízký morální status. Průzkum č. 1 je tedy v souladu s tímto výzkumem.

7 STEREOTYP PROSTITUTKY U ODBORNÍKŮ

7.1 Cíle průzkumu č. 2 a výzkumné otázky

Cílem druhého průzkumu bylo zmapování problematiky stereotypů prostituujících žen u odborníků z řad pomáhajících profesí, a potvrdit nebo vyvrátit hypotézy o negativním stereotypu, který byl potvrzen u běžné populace v prvním šetření. Průzkum č. 2 navazuje na předchozí kapitolu o průzkumu č. 1, na kterém má své základy a z kterého vycházejí hypotézy.

Ověřované hypotézy průzkumu č. 2:

- H3: U odborníků z pomáhajících profesí dochází k aktivaci negativních stereotypů žen žijících se prostitucí.
- H4: U odborníků z pomáhajících profesí dochází na základě stereotypu k rozlišování mezi ženami žijícími se prostitucí a ostatními ženami.
- H5: U odborníků z pomáhajících profesí se projeví negativní důsledek stereotypu prostitutky.

7.2 Výběrový vzorek zkoumaných osob

Výběrový vzorek druhého průzkumu této práce byl vybrán nad diskusí prvního průzkumu. Vzorek má reprezentovat skupinu odborníků, kteří pracují mimo jiné i s prostituujícími osobami, ale přímo se na jejich problematiku nezaměřují. Vybrala jsem tedy skupinu psychologů a psychoterapeutů, jako zástupce pomáhajících profesí. Protože se mezi respondenty našlo i několik sociálních pracovníků, byli zahrnuti do šetření pod označením „jiné pomáhající profese“.

Skupina respondentů (psychologové a psychoterapeuti) se ukázala být poměrně komplikovanou. V tištěné verzi totiž nenechávali respondenti dotazník v původní podobě. Například měnili znění otázky, komentovali je a některé nevyplňovali z různých důvodů. Mnoho dotazníků se tak stalo nepoužitelnými a bylo nutné je odstranit a zároveň změnit způsob zadávání. Elektronická verze dotazníků neumožňovala změny

v otázkách a slovní komentáře u jednotlivých otázek. Problematickou se tak stala již jen otázka č. 7 a č. 8 u dotazníku č. 2 (viz příloha), kde respondenti ve třech případech vyplnili všechny odpovědi.

Formou selekce byl získán po vytrídění výběrový vzorek 111 mužů a žen z oboru psychologie nebo psychoterapie a sociální práce. Proces výběru byl tedy selektivní a korigován tak, aby dotazník byl zadán respondentům v požadované profesi. Ve skupině participujících probandů byl zcela náhodně poskytnut jeden ze dvou dotazníků formou losu, tedy metodou prostého náhodného výběru. Z tohoto důvodu je profesní zastoupení při porovnání mezi skupinami nevyvážené (viz tabulka 12).

Tabulka 12

profese	počet respondentů		
	kontrolní skupina	experimentální skupina	celkem
psycholog	12	20	32
psychoterapeut	13	20	33
psycholog a zároveň psychoterapeut	19	14	33
sociální pracovník	11	2	13
celkový počet respondentů	55	56	111

Poslední část dotazníku sbírající informace o respondentech ukazuje, že 64 % respondentů má ze své práce zkušenost s prostitující osobou (ženou nebo mužem). Věk respondentů se pohyboval od 23 do 63 let a převažovaly ženy.

7.3 Metody průzkumu č. 2

V této práci se snažím o extrakci stereotypu podobnou formou, jako u průzkumu č.1 (viz metody průzkumu č.1) a to za použití stejného příběhu (viz přílohy 1). Dotazník, který následoval, byl ale od původního rozdílný. Bylo potřeba reagovat na zpětnou vazbu respondentů prvního průzkumu a zároveň co nejméně měnit ty otázky, které mohou být použity k porovnávání³⁶. Tak vznikl částečně nový dotazník (viz příloha 2), použit byl původní příběh a design průzkumu (viz kapitola Metody průzkumu č.1).

Struktura nového dotazníku:

- Úvodní příběh čtenáři nastíní situaci, kterou dále hodnotí a která u experimentální skupiny aktivuje stereotyp.
- Otázky č. 1–5 se týkají zhodnocení příběhu a především hlavní postavy. Odpovědi mají formu škály.
- Otázky č. 6, 7 a 8 analyzují, zda došlo k aktivaci negativního stereotypu.
- Otázky č. 9–20 zkoumají evidentně úmysl diskriminovat a v různé kombinaci jsou vhodné k testování, tvoří explorační část dotazníku.
- Otázky č. 21 a 22 zjišťují, zda má respondent pracovní zkušenosti s prostituující osobou; ženou nebo mužem.

Důvody a rozsah změn v dotazníku:

- Změna škály odpovědí na otázky č. 1–3 a 5 se stala omylem a způsobila zbytečné komplikace
- Změna škály otázky č. 4 byl experiment, který reaguje na výsledky prvního průzkumu. Je logické, aby odpovědnost za situaci byla rozdělena mezi dva aktéry příběhu. V průzkumu č. 1 se několikrát stalo, že například Petr nesl 100 % odpovědnost za situaci a Jana nesla dalších 25 %.

---

³⁶ Porovnáním odpovědí na shodné otázky obou průzkumů získáme informace, jak se liší názory mezi skupinou lidí běžné populace a skupinou odborníků pomáhajících profesí.

- Otázka č. 6 prošla kompletní změnou kvůli platným zákonům ohledně trestů za znásilnění. V dotaznících k průzkumu č. 1 byla otevřena možnost odpovídat na tuto otázku. Výsledkem byly nesmyslné tresty pro pachatele, šlo například o „vykastrování“, „doživotí“, „udělal bych mu to samé“.
- Otázky č. 7 a 8 zůstaly ve stejném znění, abychom je mohli porovnat s průzkumem č. 1.
- Mezi otázky č. 9–18 přibyly otázky na ochotu vážít si prostituující osoby a otázka, zda si lidé takových žen váží.
- Otázky č. 19 a 20 jsou nové jako explorační část této práce.
- Otázky č. 21 a 22 jsou přiřazeny, abychom zpětně ověřili, zda je skupina respondentů vhodně zvolena, tedy jestli se opravdu setkává ve své práci s popisovanou skupinou.

7.4 Realizace kvantitativního průzkumu

Sběr dat pro průzkum č. 2 probíhal v listopadu 2018 do března 2019. Celkový odhad návratnosti dotazníků je 47 % (115 z 235, z toho 4 dotazníky musely být vyřazeny kvůli nevyhovující profesi respondenta a předtím muselo být vyřazeno i několik nepoužitelných dotazníků z výše zmíněných důvodů). Konečný počet dotazníků k použití v průzkumu je tedy 111, z toho je 56 respondentů v experimentální skupině. Vzhledem k distribuci, při níž byl kombinován způsob zadání za pomoci elektronického i papírového dotazníku, je návratnost odhadovaná na základě počtu rozeslaných zpráv s odkazy na dotazníky.

Rozdělení respondentů na experimentální a kontrolní skupinu teoreticky vede k snížení vlivu sociální diserability a cenzury u některých osob stejně jako u průzkumu č. 1 (viz metody průzkumu č.1), zatímco druhá část dotazníků (především otázky č. 9–18) mají za úkol identifikovat respondentovu snahu ukázat se v lepším světle. Zároveň mají tyto otázky explorační charakter.

7.5 Výsledky a interpretace průzkumu č. 2

V této části práce jsou prezentovány výsledky a jejich interpretace. Výsledky jsou popsány jako „nálezy“ a jsou řazeny tematicky, nikoliv chronologicky.

7.5.1 Nález č. 1: Pracovník pomáhající profese aktivuje významně méně negativních atributů než respondent běžné populace

Ačkoliv se v běžné populaci ukázal být negativní stereotyp pozorovatelný (viz první průzkum), mezi odborníky z řad psychologů a psychoterapeutů tomu tak na první pohled rozhodně není. Přestože jsme použili metodu, která by měla vyloučit vliv sociální desirability, na otázkách č. 7 a 8 se neukázal statisticky signifikantní rozdíl v odpovědích mezi experimentální a kontrolní skupinou. Teoreticky to můžeme vyložit tak, že v případě, že do ordinace psychologa nebo psychoterapeuta přijde žena, která se dříve živila prostitucí, terapeut nebo psycholog neaktivuje více negativních atributů než v případě jiných žen.

Otázka č. 7 byla v dotazníku č. 2 maximálně inspirována otázkou původního dotazníku č. 1. Dotazovaný měl po přečtení příběhu označit libovolný počet atributů, které ho k dívce z příběhu napadají (viz Nález č. 4 předcházející kapitoly). Tak jsme získali nejen porovnání kontrolní a experimentální skupiny z řad psychologů a psychoterapeutů, ale zároveň porovnání odpovědí odborníků s výsledky prvního průzkumu mezi běžnou populací. Také je můžeme na následující tabulce (tabulka 13) pozorovat rozdíly mezi experimentální skupinou odborníků a experimentální skupinou běžné populace.

Tabulka 13

Hodnocení	Atribut	1. průzkum		2. průzkum	
		Odpovědi v běžné populaci		Odpovědi odborníků	
		Kontrolní skupina	Experimentální skupina	Kontrolní skupina	Experimentální skupina
1	důvěřivá	135	116	44	52
1	společenská	127	125	46	45
1	zábavná	93	89	43	38
1	milá	76	56	30	31
1	kontaktní	71	89	34	43
1	hodná	61	29	24	17
1	upřímná	50	77	24	38
1	extrovertní	49	79	25	33
1	bezelstná	25	24	25	22
1	pracovitá	13	15	6	7
1	spokojená	3	4	9	4
-1	naivní	77	117	20	26
-1	nešťastná	37	50	14	16
-1	vyzývavá	28	64	5	7
-1	hloupá	20	60	3	6
-1	povrchní	8	22	4	7
-1	líná	2	6	2	2
-1	falešná	1	5	2	2
-1	dotěrná	1	2	3	2

7.5.2 Nález č. 2: U odborníků pomáhajících profesí nebyl zjištěn rozdíl v posuzování míry zavinění mezi bývalou prostitutkou a jinou ženou

V další tabulce (viz tabulka 14) můžeme pozorovat očekávané četnosti negativních atributů v odpovědích a jejich porovnání s reálnou četností. Rozdíly mezi četnostmi nejsou statisticky významné, proto lze tvrdit, že kontrolní skupina a skupina experimentální druhého průzkumu odpovídaly velmi podobně. Při vyloučení vlivu sociální diserability a cenzury můžeme tvrdit, že ačkoliv v běžné populaci členové experimentální skupiny aktivovali významně vyšší množství negativních atributů, než členové kontrolní skupiny, u psychologů a psychoterapeutů tomu tak není.

Tabulka 14

$p = 0,390$	Reálná četnost negativních atributů v odpovědi	Počet odpovědí celkem	Počet osob	Očekávaná četnost
Experimentální skupina	68	398	56	63,28
Kontrolní skupina	53	363	55	57,72
Celkem	121	761	111	121

Kolik negativních atributů celkem člověk aktivuje v kontaktu s prostituuující osobou? Jaký je rozdíl mezi psychologem nebo psychoterapeutem v porovnání s člověkem jiné profese přímo při kontaktu s prostituuující ženou? V následující tabulce (tabulka 15) najdeme porovnání experimentálních skupin prvního a druhého průzkumu ve statistickém testu významnosti (tamtéž). Hodnota p ($p=0,0019$) v tomto případě zřetelně potvrzuje hypotézu, že frekvence negativních odpovědí závisí na tom, zda respondent je nebo není psycholog či terapeut.

Tabulka 15

$p = 0,0019$	Reálná četnost negativních atributů v odpovědi	Počet odpovědí celkem	Počet osob	Očekávaná četnost
Experimentální skupina průzkumu č. 2	68	398	56	94
Experimentální skupina průzkumu č. 1	326	1029	178	300
Celkem	394	1427	234	394

S podobným tvrzením se můžeme setkat také u otázky č. 8 (Tabulka 16), kde měli odborníci průzkumu č. 2 za úkol označit libovolný počet možných důvodů znásilnění, o kterém se dozvěděli z příběhu. K dispozici měli možnosti A–K, které vznikly u pilotního průzkumu. Tyto pak byly rozděleny podle míry zavinění oběti znásilnění, Jany. Vysokou míru jejího zavinění reflektují odpovědi H–K (Tabulka 16).

Tabulka 16

8. Jaké by mohlo mít znásilnění důvod?	Počet odpovědí u kontrolní skupiny	Počet odpovědí u experimentální skupiny
A. Petr je násilník. Trestný čin plánoval. Jana je nevinnou obětí.	9	11
B. Petr je násilník a využil situace. Jana je nevinnou obětí.	29	23
C. Petr využil situace. Jana se stala náhodnou obětí.	27	26
D. Petr využil situace a Jana byla neopatrná.	31	31
E. Šlo o nedorozumění. Petr čekal to, co Jana nenabízela.	13	15
F. Petr si myslel, že je Jana k mání.	14	18
G. Petr a Jana se navzájem sváděli. Jana Petra ale odmítla.	17	13
H. Jana Petra sváděla a on se neudržel, když ho na poslední chvíli odmítla.	6	6
I. Jana Petra vyprovokovala. Petr neměl úmysl znásilnit.	2	2
J. Myslím si, že si to Jana mohla vymyslet. Nemuselo vůbec jít o znásilnění.	5	2
K. Jana si celý příběh vymyslela. Petr je oběť.	2	1

Na rozdíl od původního dotazníku průzkumu č. 1 mohli označit respondenti druhého průzkumu tolik odpovědí, kolik sami chtěli. Zatímco v prvním průzkumu se ukázalo, že u experimentální skupiny se aktivovali spíše odpovědi, které jsou spojeny s větší mírou zavinění u prostituující ženy, u průzkumu č. 2 došlo k obratu (viz tabulka 16). Nejen, že rozdíl mezi skupinami respondentů byl statisticky naprosto nevýznamný, ale ze třetího řádku tabulky (tabulka 17) můžeme vyčíst, že očekávané četnosti „negativních“ odpovědí jsou u kontrolní skupiny nižší, než reálné četnosti a u experimentální skupiny je tomu naopak. Znamená to tedy, že psychologové a psychoterapeuti nevykázali téměř žádný rozdíl mezi odpověďmi u experimentální a kontrolní skupiny.

Tabulka 17

$p = 0,504$	Kontrolní skupina	Experimentální skupina	celkem odpovědí
Celkem odpovědí H–K	15	11	26
Očekávaná četnost odpovědí H–K	13,3	12,7	26
Celkem odpovědí	155	148	303

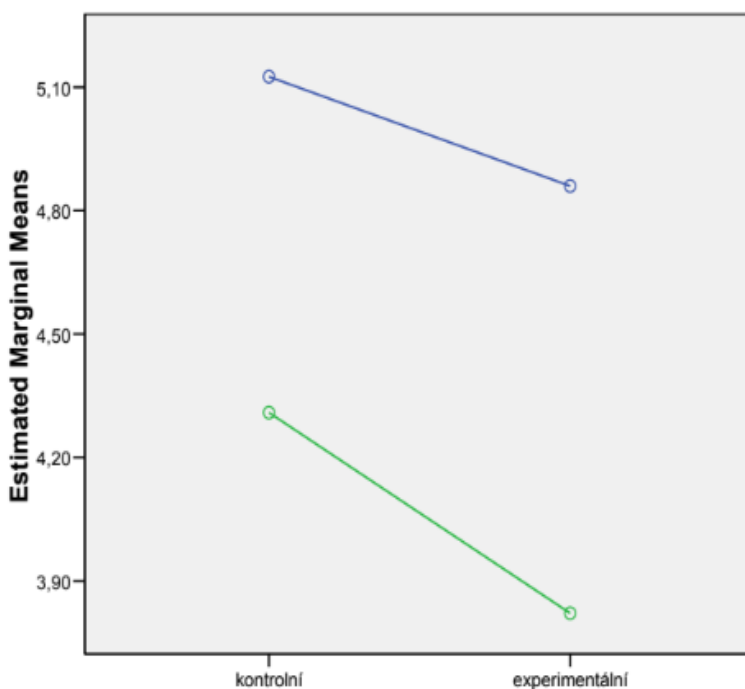

7.5.3 Nález č. 3: Prostituuující žena si o pomoc spíše neřekne

Pro otázky č. 1–5 při testování nebyla zjištěna žádná statisticky významná korelace v odpovědích experimentální a kontrolní skupiny. A to i v případě, že byly stejné otázky (otázky č. 2 a 3) v běžné populaci statisticky významné. Možná právě proto jsou vhodné k porovnání s průzkumem č. 1. Aby k takovému srovnání mohlo dojít, bylo nutné použít lineární transformace stupnic, protože průzkum č. 1 byl zaznamenán na stupnicích od 0 do 10, zatímco průzkum č. 2 na stupnicích od 1 do 10. Při kontrole korelací mezi výsledky jednotlivých skupin bylo zjištěno následující. U otázky č. 1 (Jaká je pravděpodobnost, že Jana nahlásila znásilnění na policii?) u porovnání obou experimentálních skupin z průzkumů č. 1 a 2, F-testem, je identifikován signifikantní rozdíl v odpovědích. (V běžné populaci byl rozdíl jen nepatrný.) Abychom z dat získali maximum informací, porovnáme nejen experimentální skupiny obou průzkumů, ale také vyčleníme z obou experimentálních skupin jen ty respondenty, kteří reálně pracovali s prostituuujícími osobami a vytvoříme tak hypotetickou experimentální skupinu A (jen ti respondenti experimentální skupiny 2. průzkumu, kteří pracují s prostituuující osobou) a experimentální skupinu B (všichni ostatní respondenti obou experimentálních skupin). Z obou testů je evidentní, že psycholog nebo psychoterapeut je spíše přesvědčen, že prostituuující žena nepůjde po znásilnění na policii, protože se pohybuje pod střední hranicí škály, ovšem pohybuje se v jiných hodnotách než běžná populace. Stejný výsledek má i test, kde testujeme experimentální skupinu A a B. V praxi to tedy znamená, že ten kdo někdy pracoval s prostituuující osobou, nebo je psychologem či terapeutem si spíše myslí, že prostituuující osoba nepůjde hledat pomoc u policisty, pokud byla znásilněna, ale považuje to za více pravděpodobné, než příslušník běžné populace.

Grafickým porovnáním (graf 1) průzkumů č. 1 (spodní úsečka) a č. 2 při rozdělení na kontrolní a experimentální skupinu na škále od 1 (žena určitě nepůjde nahlásit znásilnění na policii) do 10 (žena rozhodně půjde nahlásit znásilnění na policii) můžeme zkontrolovat předchozí informace. Průměrné odpovědi experimentálních a kontrolních skupin se liší významně, ale v kontextu celkových rozdílů mezi průzkumy můžeme pouze tvrdit, že ačkoliv se psychologové a psychoterapeuti drží trendu zjištěného u běžné populace (prostituka spíše nepůjde nahlásit znásilnění), není u nich rozdíl natolik významný. Celkově se ale na škále pohybují ve vyšších číslech.

graf 1

7.5.4 Nález č. 4: Psychologové a psychoterapeuti jsou přísnější k násilníkovi

Otázka č. 6 (je shodná s otázkou č. 7 u průzkumu č.1) se týká doporučení výše trestu pro násilníka z příběhu, který respondenti četli (viz tabulka 18). Protože v průzkumu č. 1 respondenti odpovídali v různých nestandardních a často nepoužitelných návrzích na tresty, rozhodla jsem se na to reagovat v tomto druhém průzkumu a odpovědi byly uzavřené.

Respondent mohl uvést svůj návrh trestu pomocí škály (do 15 let odnětí svobody), nebo označit kolonku „Vyšší trest“. Poté byl použit ke zpracování odpovědí F-test, t-test a Mann-Whitney test. Neparametrický test odhalil výrazně tvrdší tresty pro násilníka u respondentů, kteří přímo pracují s prostituuujícími osobami a to nezávisle na skupině průzkumu. Průměrně by pracovník, který dříve pracoval s prostitutkou odsoudil násilníka na 8,36 let do vězení. Pracovník bez zkušeností s prací s prostituuující ženou by byl mírnější (7,14 let). Průměrný počet let, na které by násilníka odsoudil člen běžné populace v případě, že by byla znásilněna prostituuující osoba byl 6,23 a v případě jiné ženy 7,12.

Výsledek je vzhledem k hypotézám velmi překvapivý. Vyvrací hypotetický předpoklad, že odborníci pracující s prostituujícími ženami se stejně jako respondenti prvního průzkumu zachovají v souladu s negativním stereotypem. Naopak je zřejmé, že pracovníci v pomáhajících profesích jsou přísnější při posuzování násilí obecně.

Porovnání odpovědí respondentů průzkumu č. 1 a č. 2 parametrickou a neparametrickou metodou mělo tento výsledek (viz tabulka 18). Samotnému testu předcházelo sjednocení odpovědí. V průzkumu č. 1 jsme všechny vyšší tresty než „15 let“ v odpovědích nahradili trestem „20 let vězení“, tresty nesmyslné („kastrace“ a pod) jsme vyřadili a stejně tak jsme vyšší trest než „15 let“ v průzkumu č. 2 nahradili trestem „20 let vězení“.

Tabulka 18

6. Kdybych měl/a moc rozhodnout o trestu pro Petra, na kolik let ve vězení bych ho odsoudil/a? (Nejvyšší možný trest za znásilnění v ČR je 15 let.	Zkušenost respondenta s prostituující osobou	Počet respondentů	Průměrná hodnota	Směrodatná odchylka	Střední chyba průměru
	nepracoval	391	7,14	4,958	0,251
	pracoval	70	8,36	4,337	0,518

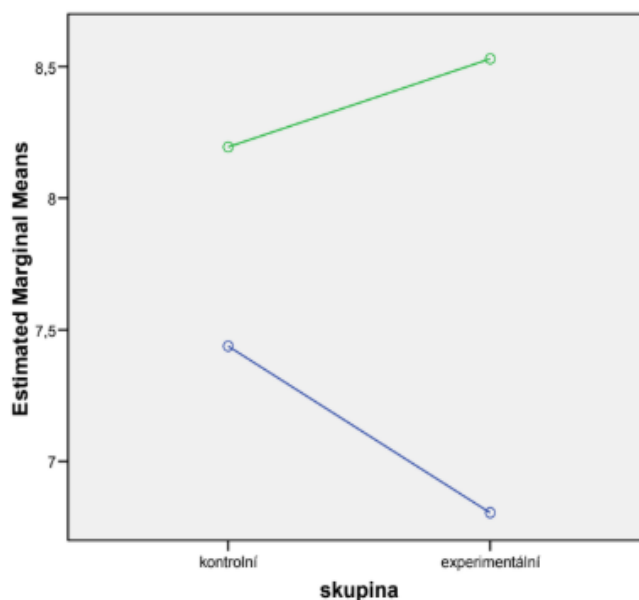
Tento nálezn lze shrnout tak, že není jisté, zda se u psychologů a psychoterapeutů, kteří někdy pracovali s prostituující osobou aktivuje negativní stereotyp prostitutky, ale je jisté, že nepozorujeme negativní důsledky.

Vysvětlení tohoto jevu by mohlo existovat například v teoretickém rámci tzv. kontaktní teorie, která předpokládá zmenšení předsudečnosti podmíněné setkáváním skupin za určitých podmínek (Šmídová, Vávra & Čížek, 2017, s. 21). Tyto podmínky jsou: rovný sociální status v konkrétní situaci, společné cíle, spolupráce mezi skupinami a podpora formální nebo neformální autority v překonávání rozdílů (Allport, 2004; Šmídová, Vávra & Čížek, 2017, s. 21). Limity teorie, které popisují Klein a kolektiv autorů (Klein, Shtudiner, Kantor, Mollov & Lavie, 2019; viz výše) nezabraňují použití hypotézy na tento konkrétní případ. Pokud tedy psycholog nebo psychoterapeut pracuje s prostituující osobou a splní podmínky kontaktní hypotézy, pak se může snížit stereotyp u obou. V praxi by představa takové spolupráce mohla vypadat následovně. Pokud psycholog nebo psychoterapeut pracuje v terapii s prostituující ženou a její

zakázku chápe jako společný cíl, své klienty považuje za sobě rovné, může taková spolupráce být prospěšná pro jeho další praxi a odbourání stereotypů prostituce.

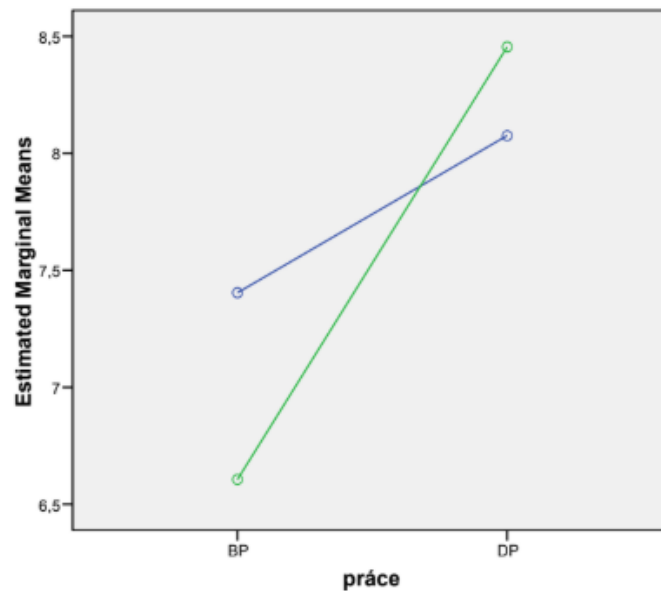
Zajímavý úkaz také poskytuje graf, který porovnává data získaná z obou průzkumů, při oddělení experimentální a kontrolní skupiny obou průzkumů (viz graf 2)

graf 2

Levá strana grafu zachycuje počet let, které by respondenti doporučili jako trest pro pachatele trestného činu z příběhu, experimentální skupina dostala informaci o oběti, že se dříve živila prostitucí. Spodní přímka znázorňuje průměr u respondentů prvního průzkumu a horní přímka průměrné výsledky průzkumu č. 2. Z tohoto grafu vyplývá, že narozdíl od respondentů z běžné populace, kteří byli tolerantnější k násilí páchanému na dívce s minulostí prostitutky, odborníci oproti tomu trestají takové násilí přísněji. Celkově se psychologové a psychoterapeuti dožadují vyššího trestu bez (statisticky významného) rozdílu mezi oběťmi. Pokud bychom porovnali obě experimentální skupiny bez kontextu známého z předešlého grafu, byl by pozorovatelný mimořádně vysoký rozdíl mezi odpověďmi respondentů experimentálních skupin z průzkumu č. 1 a č. 2, jak je tomu u (následujícího) grafu č. 3, kde delší úsečka znázorňuje experimentální skupinu.

graf 3

7.5.5 Nález č. 5: Explorační část průzkumu č. 2

Otázky č. 9–20 jsou ze své podstaty spíše explorační částí této práce. Jsou vystaveny jevu sociální desirability, protože jsou odkryté a přímo se dotazují. Zároveň nám umožňují klást nové otázky. Následující tabulka (č. 19) poskytuje informace o tom, jak respondenti průzkumu č. 2 odpovídali. Následně je vhodné otázky zařadit do společného kontextu a v neposlední řadě porovnat s výsledky prvního průzkumu.

Tabulka 19

Otázka	Možné odpovědi	Celkem odpovědí	Celkem odpověděli
		počet	%
9. Myslím si, že prostituce JE / NENÍ velmi dobře placená činnost.	JE	34	31
	NENÍ	77	69
10. Myslím si, že když se žena stane prostitutkou, její rodina se s ní PŘESTANE / NEPŘESTANE stýkat.	NEPŘESTANE	67	60
	PŘESTANE	44	40
11. NEVADILO / VADILO by mi, kdyby se mnou pracovala žena, která dříve provozovala prostituci.	NEVADILO	106	96
	VADILO	5	4
12. NEVADILO / VADILO by mi, kdyby se mnou bydlela žena, která dříve provozovala prostituci.	NEVADILO	67	60
	VADILO	44	40
13. Myslím, že bych MOHL / NEMOHL takové žene důvěřovat.	chybí odpověď	2	2
	MOHL	97	87
	NEMOHL	12	11
14. MOHL / NEMOHL bych si takové ženy vážit.	chybí odpověď	2	2
	MOHL	106	95
	NEMOHL	3	3
15. Myslím si, že prostitutky JSOU / NEJSOU dobré matky.	chybí odpověď	1	1
	JSOU	83	75
	NEJSOU	27	24
16. Lidé si žen, které se živí prostitucí VÁŽÍ / NEVÁŽÍ.	chybí odpověď	1	1
	VÁŽÍ	1	1
	NEVÁŽÍ	109	98
17. Myslím si, že hodnoty prostitutek jsou JINÉ / STEJNÉ v porovnání s hodnotami jiných žen.	chybí odpověď	1	1
	JINÉ	51	46
	STEJNÉ	59	53
18. Myslím si, že hodnoty, které prostitutka předá svým dětem, jsou STEJNÉ / JINÉ v porovnání s hodnotami jiných matek.	chybí odpověď	1	1
	JINÉ	62	56
	STEJNÉ	48	43
19. Jana se dříve živila prostitucí. Mohl Petr Janu znásilnit proto, že byla dříve prostitutkou?	ANO	79	71
	NE	32	29
20. Jana se dříve živila prostitucí. Mohl Petr Janu znásilnit proto, že si jí nevážil?	ANO	83	75
	NE	28	25

Z tabulky 19 můžeme vyčíst zajímavé informace o názorech psychologů a psychoterapeutů o sobě a o lidech obecně ve vztahu s prostituující ženou. Dozvíme se, že 95 % respondentů z řad odborníků si prostituující ženy může vážit a 96 % respondentů by nevadilo s takovou ženou pracovat. Celkově tabulka v tomto směru nepotřebuje rozsáhlejší komentář. Zajímavé informace získáme, pokud porovnáme otázky, které byly dopředu připravené pro párování. Například, pokud porovnáme

otázky č. 11 (ohledně ochoty spolupracovat s prostitutkou) a otázky č. 12 (ohledně ochoty bydlet se ženou, která dříve byla prostitutkou) v kontextu otázky č. 13 (ohledně vlastní důvěry k ženě v minulosti se živící se prostitucí). Pouhým 4 % z respondentů by vadila spolupráce ženou, která v minulosti pracovala jako prostitutka, ale vyhlídka společného bydlení s ženou s minulostí v sex-byznysu vadí 40 % respondentů z řad psychologů a psychoterapeutů. Důvěřovat této ženě mohou v 87 % případů. Pokud takové ženě může důvěřovat většina (87 %) a drtivá většina s ní může i spolupracovat (96 %), proč 40 % z těchto respondentů vadí představa spolubydlení? Jedním z možných vysvětlení by mohla být potřeba sociální distance mezi respondentem a prostituující ženou.

Takto výrazný rozdíl v odpovědích by teoreticky mohl znamenat, že jsme se ocitli na samotné hranici odstupů, který je respondentům ve vztahu k prostituující ženě příjemný. Zajímavým zkoumáním tohoto odstupů by mohlo být logické pokračování této škály například otázkou, zda by si respondent mohl vytvořit k této ženě přátelský nebo partnerský vztah. Je potřeba dodat, že stále v těchto otázkách řešíme ženu, která se živila prostitucí v minulosti a nikoliv v současnosti. Protože máme tuto informaci, můžeme pro zajímavost porovnat tyto otázky: Vadilo nebo nevadilo by vám bydlet s ženou, která se dříve živila prostitucí? Vadilo by vám bydlet se servírkou (učitelkou, psychoterapeutkou)? V těchto dvou otázkách se můžeme dotazovat na stejnou ženu. Nemůžeme ověřit, zda by bydlení se servírkou vadilo také 40 % respondentů, ale znovu se otevírají otázky, které by byly vhodné k prozkoumání.

Tato tabulka je pravděpodobně vhodným argumentem pro zvážení subtilního rasismu, který je popsán výše a u kterého nepředpokládáme asociace pozitivních hodnocení s nositelem jiné rasy (v našem případě nositelkou stereotypu). U psychologů a psychoterapeutů při přímém dotazování a nutno podotknout i při průzkumu, který nemohou jednoduše ovlivnit (viz nálezy č. 1–3) tento přímý projev diskriminace není identifikován a to v žádném nálezu. V předchozí tabulce jsou prostituující ženy respondenty například označeny za dobré matky (s tímto tvrzením souhlasí 75 % dotázaných).

Pokud ale vezmeme v potaz kompletní definici moderního nebo také subtilního rasismu, především kladení důrazu na rozdílnost mezi skupinami, můžeme v tomto duchu porovnat například otázky č. 17 a č. 18. 46 % respondentů se domnívá, že hodnoty prostituující ženy jsou jiné, než hodnoty ostatních žen a 56 % respondentů se domnívá, že hodnoty prostituujících matek jsou jiné než hodnoty ostatních matek.

Dále lze podle odpovědí tvrdit, že psychologové a psychoterapeuti se spíše domnívají, že prostituce není dobře placená činnost (69 %) a odhadují, že rodiny se s prostituující ženou spíše nepřestanou stýkat (60 %). Pokud bychom přemýšleli o 40 % odborníků, kteří se naopak domnívají, že rodiny se s prostituující ženou přestanou vídat, můžeme jen uvažovat o motivaci k takové úvaze. Může jít o zkušenost, mohlo by jim to připadat logické, nebo možná správné, k tomu bohužel nemáme dostatek informací. I toto prázdné místo nabízí prostor pro další průzkum.

7.5.6 Nález č. 6: Odborníci pomáhajících profesí aktivují významně méně negativních atributů než respondenti běžné populace

Dalším zajímavým úkazem se zdá být interakce otázek č. 14 a č. 16. Respondenti se téměř jednomyslně domnívají, že by si mohli prostituující ženy vážit (95 % odpovědí). Naopak pouhé 1 % dotázaných se domnívá, že si lidé prostituujících žen váží. Jak můžeme interpretovat tyto odpovědi? Proč se psycholog nebo psychoterapeut domnívá, že ačkoliv on si prostituující ženy vážit může, ostatní si jí vážit nebudou? Odpověď můžeme najít, pokud budeme důsledně hledat argumenty pro výskyt sociální disabilitaty, zároveň to ale není jediné možné vysvětlení, vždyť je obecně známo, že lidé si prostitutky neváží? A je to opravdu tak? Další úvahy u tohoto jevu zanechám na čtenáři. Pokud k interpretaci otázek č. 14 a č. 16 přidáme i kontext otázky č. 19 a č. 20, pak zjistíme, že 3 pracovníci pomáhajících profesí ze 4 dotázaných se domnívají, že Petr mohl Janu znásilnit proto, že byla dříve prostitutkou.

Nutné je uvést, že obě skupiny (kontrolní i experimentální) tentokrát měli k dispozici informaci, že Jana se dříve živila prostitucí. Jen experimentální skupina ale z příběhu v úvodu dotazníku věděla, že tuto informaci měl k dispozici i Petr. Kontrolní skupina ale takovou informaci neměla. Můžeme tedy předpokládat, že se rozhodovali na základě vlastního názoru a ne na základě odhadů motivů pachatele. Znamená to tedy, že respondentům kontrolní skupiny přijde logické, že byla Jana znásilněna právě z tohoto

důvodu, že byla prostitutkou v minulosti a to přestože násilník nevěděl, že byla prostitutkou? Tuto informaci měl k dispozici pouze čtenář. Znamená to tedy, že respondent a ne násilník předpokládá, že znásilnění je do jisté míry logické, protože byla dříve prostitutkou. Ke stejnému soudu můžeme dojít i u otázky č. 20. Je nanejvýše pravděpodobné, že pokud bychom se zeptali na stejnou situaci jinak, výsledky by se změnily. Například: Jana je servírka (učitelka, účetní). Mohl Petr znásilnit Janu proto, že je servírkou (učitelkou, účetní)? Lze potvrdit aktivaci stereotypu, že násilí k prostituci do jisté míry patří. Tento stereotyp se aktivoval u respondentů z řad pomáhajících profesí v kontrolní skupině (viz tabulka 20).

Tabulka 20

Otázka	Odpověď	Odpovědi celkem	Respondenti experimentální skupiny	Odpovědi respondentů experimentální skupiny v %	Respondenti kontrolní skupiny	Odpovědi respondentů kontrolní skupiny v %
19. Jana se dříve živila prostitucí. Mohl Petr Janu znásilnit proto, že byla dříve prostitutkou?	ANO	79	48	0,86	31	0,56
	NE	32	8	0,14	24	0,44
20. Jana se dříve živila prostitucí. Mohl Petr Janu znásilnit proto, že si jí nevážil?	ANO	83	48	0,86	35	0,64
	NE	28	8	0,14	20	0,36

7.5.7 Nález č. 7: Porovnání exploračních částí obou průzkumů

Na závěr praktické části můžeme porovnat explorační části obou průzkumů. Názor běžné populace a názor odborníků z řad psychologů a psychoterapeutů. K tomu bylo zapotřebí porovnat v procentech četnosti odpovědí obou skupin (experimentálních i kontrolních) obou průzkumů. To je možné především díky tomu, že obě skupiny v této části dostali stejné otázky (totožné zadání) a odpovědi se shodovaly při porovnání skupin. Porovnání znázorňuje tabulka č. 21. Při bližším zkoumání je evidentní, že se nepatrně změnilo procentuální rozložení u průzkumu č. 2 v porovnání s tabulkou předchozí. Je tomu tak proto, že nejsou nyní do výpočtu započítány nevyplněné otázky respondentů (tato tabulka pracuje pouze s reálným počtem odpovědí souhlasných nebo nesouhlasných).

Tabulka 21

Otázky průzkumu č. 2 (shodné s otázkami s jiným označením v průzkumu č. 1)	Průzkum č. 1		Průzkum č. 2	
	Nesouhlasí	Souhlasí	Nesouhlasí	Souhlasí
	%	%	%	%
9. Myslím si, že prostituce je velmi dobře placená činnost.	38	62	69	31
10. Myslím si, že když se žena stane prostitutkou, její rodina se s ní nepřestane stýkat.	56	44	40	60
11. Vadilo by mi, kdyby se mnou pracovala žena, která dříve provozovala prostituci.	87	13	96	4
12. Vadilo by mi, kdyby se mnou bydlela žena, která dříve provozovala prostituci.	47	53	60	40
13. Myslím, že takové ženě bych mohl důvěřovat.	29	71	12	88
15. Myslím si, že prostitutky jsou dobré matky.	47	53	75	25
17. Myslím si, že hodnoty prostitutek jsou stejné jako hodnoty ostatních žen.	60	40	46	54
18. Myslím si, že hodnoty, které prostitutka předá svým dětem, jsou stejné jako hodnoty ostatních matek.	58	42	56	44

Z tabulky 21 můžeme usuzovat na základě názorů celkem asi 500 osob (některé otázky různí respondenti vynechali). Hned v prvním řádku můžeme porovnat názory psychologů a psychoterapeutů (a několika sociálních pracovníků) s názory respondentů z běžné populace. Respondenti průzkumu č. 1 se domnívají, že prostituce je spíše velmi dobře placená činnost (62 % souhlasí), zatímco respondenti průzkumu č. 2 s tímto tvrzením spíše nesouhlasí (69 % nesouhlasí).

U otázek č. 10–13 lze pozorovat vždy vyšší míru benevolence nebo shovívavosti u psychologů a psychoterapeutů. Respondenti druhého průzkumu se domnívají, že by jim méně, než respondentům prvního průzkumu, vadilo bydlet nebo spolupracovat s ženou, která se dříve živila prostitucí. Respondenti průzkumu č. 2 usuzují, že mohou důvěřovat ženě, která se dříve živila prostitucí, o něco více, než respondenti 1. průzkumu a zároveň jsou přesvědčeni více než respondenti 1. průzkumu, že se rodina takové ženy s ní spíše bude dále stýkat.

Ve 2 ze 4 otázek se v průměru obě skupiny respondentů přiklánějí ke stejnému pólu odpovědi (otázka č. 13 a č. 11), zatímco v otázkách č. 10 a č. 12 se většinově rozcházejí. Psychologové a psychoterapeuti se spíše domnívají, že rodina ženy s minulostí v sex-byznysu se s ní nepřestane vídat (60 % respondentů průzkumu č. 2 souhlasí), zatímco respondenti z běžné populace (44 % respondentů průzkumu č. 1 souhlasí) tomu spíše nevěří.

Přestože v běžné populaci respondenti spíše souhlasili s tvrzením, že hodnoty prostitutek jsou spíše jiné, než hodnoty ostatních žen, mezi odborníky mírně převažuje opačné přesvědčení. Jinými slovy to znamená, že psychologové a psychoterapeuti si jen částečně myslí (46 %), že prostitutka má jiné hodnoty než ostatní ženy. Ačkoliv z této informace nemůžeme usuzovat významné závěry, je minimálně velmi zajímavé, že respondenti všech skupin a obou průzkumů vidí mezi prostitutkou a jinou ženou rozdíl. Obecně lze tvrdit, že když člověk vnímá, že určitá skupina je jiná než ta jeho, pak upřednostňuje svou skupinu.

Z tabulky je patrné, že na rozdíl od běžné populace, kde se evidentně aktivoval stereotyp (prostitutka není dobrá matka) se u odborníků tento stereotyp spíše neaktivoval, přesto nejde o nezanedbatelný počet souhlasných odpovědí. S tvrzením, že prostitutka je špatná matka, souhlasí 47 % respondentů běžné populace a 25 % respondentů z řad psychologů a psychoterapeutů. U průzkumu č. 1 jsem dále vyhodnotila interakci odpovědí mezi otázkami 15. a 18. jako možný argument pro přijetí hypotézy, že se zde aktivoval proces podobný subtilnímu rasismu. Respondenti průzkumu mezi běžnou populací totiž spíše souhlasí (58 % respondentů) s tím, že prostitutky jako matky, předávají svým potomkům jiné hodnoty, než ostatní matky. U psychologů a psychoterapeutů je stejná interakce identifikována s výraznější silou. S tvrzením, že prostitutka není dobrá matka, souhlasí 25 % respondentů, ale s tvrzením, že prostitutky svým dětem předávají jiné hodnoty, než ostatní matky souhlasí více než dvojnásobek respondentů (56 %), kteří tvrdili, že prostitutka není dobrá matka.

V závěru tedy můžeme shrnout výsledky explorační části obou průzkumů tak, že psychologové a psychoterapeuti se identifikují svými názory vždy s tolerantním tvrzením (pokud rozdělíme odpovědi v tabulce na spíše tolerantní a spíše netolerantní). Zároveň je u nich pozorovatelný výraznější rozdíl mezi tolerantním většinovým

přesvědčením, že prostitutka je dobrá matka a tvrzením zvýrazňující rozdíl mezi kategoriemi (prostitutka předá svým dětem jiné hodnoty než ostatní matky).

7.6 Shrnutí průzkumu č. 2

Výběr výzkumného vzorku byl zvolen tak aby respondenti ideálně již někdy přišli do styku s prostituující ženou nebo mužem. V průběhu průzkumu se ale tento vzorek ukázal být komplikovaným, návratnost dotazníků byla zhruba 47 %.

Přes některé nedostatky týkající se změn v dotazníku (oproti průzkumu č. 1) bylo možné získat poměrně rozsáhlá data, často s překvapivými výsledky (viz níže).

Z tohoto průzkumu vyplývá (otázky č. 1–5), že psychologové a psychoterapeuti se spíše domnívají, že prostituující žena nebude hlásit na policii znásilnění, pokud je sama obětí. Zároveň to ale považují za pravděpodobnější, než respondenti z běžné populace. Mezi ženami s minulostí v sex-byznysu a ostatními ženami nedělají větší rozdíly obecně, pokud je mají posuzovat jako oběti trestného činu. Větší rozdíly jsou pozorovatelné až u explorační částí (viz dále).

Pokud mají respondenti průzkumu posuzovat trest pro násilníka (otázka č. 6), pak nedělají rozdíly mezi ženami s minulostí v sex-byznysu a ostatními ženami a co více, při posuzování trestného činu znásilnění, jsou k násilníkovi přísnější, než respondenti běžné populace. Není možné tedy tvrdit, že jsou pozorovatelné jakékoliv negativní důsledky stereotypu u respondentů z pomáhajících profesí. Naopak výsledky toho průzkumu mohou přímo podporovat kontaktní teorii o snižování předsudečnosti.

Co se týká negativního stereotypu prostitutky, respondenti tohoto průzkumu (narozdíl od průzkumu č. 1) neaktivovali statisticky významné navýšení negativních atributů (otázky č. 7 a č. 8). Také nepředpokládají vyšší míru zavinění znásilnění u ženy s minulostí v sex-byznysu, než u jiné ženy. V první části průzkumu, který byl zaměřen na eliminaci efektu sociální desirability a cenzury, nebyl aktivován negativní stereotyp ani negativní důsledky stereotypu. Na základě tohoto tvrzení bychom mohli zamítnout hypotézy H3 a H5.

Ve druhé části průzkumu (otázky č. 9–20), kde byli respondenti podpořeni v projevu vlastního názoru, se situace mírně změnila. Přestože se psychologové a psychoterapeuti vyjadřují s velmi přijímající tendencí o prostituuujících ženách, můžeme pozorovat nesrovnalosti při bližším porovnání interakcí několika otázek. Odborníci z pomáhajících profesí v drtivé většině uznávají, že prostituuující ženy si mohou vážit (95 %), mohli by s takovou ženou pracovat (96 %), mohou jí důvěřovat (87 %), myslí si, že prostituuující ženy jsou dobré matky (75 %). Pokud mají respondenti z pomáhajících profesí předpokládat chování lidí k prostituuujícím osobám, pak předpokládají spíše chování nepřijímající. Ostatní lidé si podle respondentů žen neváží (98 %), žena s minulostí v sex-byznysu může být znásilněna právě proto, že si jí násilník neváží (75 %) nebo právě proto, že byla dříve prostitutkou (71 %). Menší část dotázaných si myslí, že by rodina ženy, která se začne živit prostitucí, přestala ženu kontaktovat (40 %).

Psychologové a psychoterapeuti z neurčitého důvodu ale svými názory vykazují rozdílnost mezi ženami živící se prostitucí a jinými ženami, když odpovídají na otázky ohledně hodnot ženy. Tato informace může být zajímavá, pokud bychom uvažovali o projevech moderního rasismu, je totiž patrné, že respondenti vnímají rozdíl mezi skupinou prostituuujících žen a ostatními ženami. Nicméně nejsou identifikovány žádné znaky diskriminace u průzkumu č. 2. Závěrem tohoto tvrzení může být předpoklad, že H3 a H4 platí.

Jediným nálezem, který u průzkumu č. 2 identifikoval stereotyp (můžeme mluvit o negativním stereotypu), je nález č. 6 (interakce otázek č. 14, č. 15, č. 19 a č. 20). Například, pokud zasadíme do kontextu zmíněné otázky, zjistíme, že ačkoliv si profesionálové v pomáhajících profesích prostituuující ženy váží (95 %), předpokládají, že byla znásilněna proto, že byla dříve prostitutkou (71 %) nebo proto, že si jí násilník nevážil (75 %). Podobně se totiž vyjádřila i ta část respondentů druhého průzkumu, která měla k dispozici informaci, kterou neměl k dispozici násilník. Jak tedy mohli předpokládat (64 %), že byla žena znásilněna kvůli tomu, že si jí násilník nevážil, když nevěděl, že jde o bývalou sexuální pracovníci? V tomto případě hypotéza H3 platí. Vzhledem k nejednoznačným výsledkům není možné H3 s jistotou potvrdit, ačkoliv převažují důkazy potvrzující platnost. Hypotéza H4 platí a hypotéza H5 je na základě výsledků zamítnuta.

8 DISKUSE

Jako autorka práce jsem spokojená především s prvním průzkumem, jehož výsledky bylo jednodušší interpretovat a také s poslední kapitolou teoretické části práce (kapitola č. 4). Zmíněná 4. kapitola shrnuje výzkumy, které lze porovnat s druhým průzkumem této práce. Tato analogie dodává druhému průzkumu širší kontext. Kromě těchto dvou aspektů má práce samozřejmě i své limity a slabé stránky. Například velmi problematickým se ukázalo být řešení u potvrzování nebo zamítání hypotéz u druhého průzkumu.

Praktická část této práce shrnuje názory dvou skupin respondentů. V případě běžné populace jde o 400 osob, u druhého průzkumu pak skupinu 111 psychologů, psychoterapeutů a sociálních pracovníků. Rozsah vzorku je odpovídající rozsahu práce, ačkoliv by byly zajímavé informace od více osob. Zajímavé by bylo také šetření, které by zahrnovalo zkušenosti osob žijících se prostitucí. Takové průzkumy v současné době realizuje v českém prostředí neziskový sektor, především organizace Rozkoš bez Rizika.

Výběr metody této práce je spíše výhodou, protože není příliš složitá na provedení. V průzkumech je využit příběh, který napomáhá extrahování stereotypu, ten je zároveň podle komentářů respondentů spíše zajímavý. Vyplnění dotazníku trvalo respondentům zhruba 5 až 6 minut. Osvědčilo se především zadávání dotazníku elektronickou formou. Díky tomu je vzorek prvního průzkumu větší. Ačkoliv návratnost nebyla vysoká, podařilo se skrze sociální sítě oslovit mnohem více respondentů, než při osobním dotazování.

Na základě průzkumů této práce došlo k potvrzení hypotéz H1, H2 a H4. Hypotéza H3 není jednoznačně potvrzena pro nedostatek důkazů. Zde jsou pozorovatelné první zásadní limity této práce. U druhého průzkumu jsou znatelné rezervy při hledání důkazů pro hypotézu H3. Výsledky mohou i s nejlepšími úmysly podléhat dezinterpretaci a proto není možné jednoznačně potvrdit nebo jednoznačně zamítnout. Vzhledem k nedostatku důkazů by bylo určitě vhodné věnovat se dále výzkumu tohoto tématu. Další rezervy práce jsou například v evidování návratnosti dotazníků. U prvního průzkumu chybí, protože byl odkaz na dotazníky volně k dispozici na sociálních sítích, u druhého

průzkumu pak je návratnost řešena odhadem na základě počtu rozeslaných odkazů na dotazníky.

Zajímavostí u průzkumu č. 2 je nepochybně jeho původ. Byl vytvořen na základě diskuse k bakalářské práci, tedy přímo reaguje a odpovídá na otázky, které vznikly z prvního průzkumu. Protože průzkumy nevznikly najednou, bylo možné se poučit z některých chyb prvního průzkumu. Například bylo možné zlepšit odhad evidence návratnosti dotazníků nebo vybrat výzkumný vzorek na základě předchozího průzkumu. Tento způsob práce považuji za efektivní a zajímavý. (V případě diplomových prací umožňuje studentům do hloubky prozkoumat téma a dlouhodobě se mu věnovat a měnit metody, kterými téma zkoumá).

Atraktivní informace by v budoucnosti mohly být získány průzkumem za pomoci podobné techniky v případě, že se jakýmkoliv způsobem změní legislativa týkající se sex-byznysu. Nejzajímavějším a zároveň vzácným vzorkem pro zkoumání stereotypů a diskriminace by samozřejmě byla skupina osob žijící se prostitucí. Je ale nesmírně obtížné je pro takovou spolupráci získat.

ZÁVĚR

Tato práce se zabývá stereotypy prostitutky u běžné populace a u odborníků, kteří s prostituujícími ženami pracují.

Jako autorka práce jsem spokojená s prvním průzkumem, protože nastavuje zrcadlo společnosti. Výsledky průzkumu jsou spíše alarmující než uspokojující. V naší společnosti existuje negativní stereotyp prostitutky na základě kterého jsou tyto ženy (a muži) diskriminováni. Tento negativní stereotyp se přenáší výchovou nebo za přispění médií, kulturní stereotyp málokdo ověřuje. Prostituující ženy často svou činnost tají a k veřejnosti se jen sporadicky dostávají názory této marginalizované skupiny. Asi nejznámější neziskovou organizací, která na světlo přináší relevantní informace a mluví za osoby pracující v sex-byznysu, je ROZKOŠ bez RIZIKA. Tímto textem chci přispět k diskusi o znevýhodnění prostituujících osob.

Jako studentka oborů psychologie a psychoterapie jsem velmi spokojená s výsledky druhého průzkumu, přestože (nebo možná právě protože) se neprokázaly u psychologů a psychoterapeutů žádné výrazné tendence diskriminovat prostituující osoby. Tato práce může pomoci obhajovat práci psychoterapeutů a psychologů s osobami, které ve společnosti trpí stereotypem a diskriminací (nejen na prostituční scéně). Myslím si, že je přinejmenším dobrou zprávou, že osoby, které jsou společností marginalizovány, mohou hledat pomoc v pomáhajících profesích, pokud se pro to rozhodnou. V případě dotázaných psychologů a psychoterapeutů (respondentů tohoto průzkumu) pravděpodobně budou vyslyšeni.

Pokud o stereotypech (nebo diskriminaci) nevíme a nemluvíme, přímo je vyžíváme. Pokud je odkrýváme a diskutujeme, mohou se dostat do všeobecného povědomí nové myšlenky stejným způsobem, jako jsme se předtím naučili stereotypy.

Tato práce je přímo v souladu s kontaktní teorií. Ukazuje se, že respondenti průzkumů nevykazují negativní stereotyp prostitutky v případě, že s ní v minulosti pracovali. Naopak ale v české populaci se vyskytuje jak negativní stereotyp, tak negativní důsledky stereotypu prostitutky. V současnosti se o prostituci začíná hovořit v souvislosti s legislativou a je tedy možné že v budoucnosti dojde k dekriminálníci nebo k regulaci prostituce. Neziskové organizace bojují spíše za dekriminálníci, není ale

zdaleka jisté, jak se situace bude vyvíjet. Myslím si, že prostor pro další výzkum se vytvoří okamžitě po legislativních úpravách této činnosti.

Na základě předchozích úvah si dovoluji přednést svůj návrh pro každého, komu se do ruky tato práce dostane: Pokud se otevřeme spolupráci, navážeme kontakt s osobami patřícími do jakékoliv menšiny (nejen skupiny osob pracujících v sex-byznysu), vytvoříme tak novou zkušenost a můžeme jí nahradit stereotyp. Ve zkratce lze tvrdit, že nevědomost nás nejen neomlouvá, ale především omezuje.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

Česká literatura:

- Allport, G. W. (2004). *O povaze předsudků*. (E. Geissler, překl.). Praha: Prostor.
- Čeněk, J., Smolík, J., & Vysoukalová, Z. (2016). *Interkulturní psychologie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5414-7.
- Dobiáš, J. (2011). *Prostituce z hlediska juristického a kriminologického*. Brno. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce: Josef Kuchta.
- Havelková, B., & Bellak-Hančilová, B., ed. (2014). *Co s prostitucí?: veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- Hayes, N. (1998). *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál.
- Hnilica, K., Bariekzahyová, T., Franclová, V., & Smetáčková, I. *Stereotypy a morální legitimizace sociální stratifikace*. Nepublikované dílo. Archiv K. Hnilici.
- Hnilica, K. (2010). *Stereotypy, předsudky, diskriminace: (pojmy, měření, teorie)*. Praha: Karolinum.
- Hnilica, K., & Radová, L. (2013). Rasismus? Postoje? Ideologie? K Determinantám Etnických Stereotypů. *Československá psychologie*, 57(2), 144–161. Retrieved from <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=87642560&authtype=sso&custid=s5407525&lang=cs&site=ehost-live>
- Chmelík, J. et al. (2003). *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál.
- Kouřilová, S. (2011). *Jedinec v meziskupinových vztazích: od sociální kategorizace k předsudkům*. *Československá psychologie*, 55(1), 12–24.
- Kutálková, P., Frýbert, J., & Poláková, J. (2016). *Jde to i jinak!: analýza vztahů sexuální práce, zákonů a policie*. Brno: Rozkoš bez rizika.
- Lilienfeld, S. O. (2011). *50 největších mýtů populární psychologie: opravník obecně oblíbených omylů o lidském chování*. Praha: Knižní klub.
- Malinová, H., & Hustopecký, J. (2011). *O nás, ale s námi, aneb, Co si myslí sexuální pracovnice o Návrhu Zákona o regulaci prostituce*. Praha: Rozkoš bez rizika.
- Mitlöhner, M. (1999). *Erotika a paragrafy*. Praha: Grada.
- Ringdal, N. J. (2000). *Nejtěžší povolání světa: kapitoly z dějin prostituce*. (I. Skálová, překl.). Brno: Doplněk.

Šafaříková, K. (2015). *Sociální fungování prostituujících žen*. České Budějovice. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. Vedoucí práce doc. Ing. Lucie Kozlová, Ph.D.

Šídová, L., Poláková, J., & Malinová, H. (2013). *Ze sexybyznysu na trh práce?: přenos znalostí v oblasti legálního uchopení prostituce a jeho dopad na trh práce*. Brno: Rozkoš bez rizika.

Šídová, L. (2014) *Sexbyznys nerovná se násilí*. In: Kutálková, P., & Kobová, L., ed. *Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?*. Praha: In Iustitia, s. 181–194.

Šmídová, M., Vávra, M., & Čížek, T. *Inventura předsudků*. Praha: Academia, 2017.

Weinerová, R. (2014). *Romové a stereotypy: výzkum stereotypizace Romů v Ústeckém kraji*. Praha: Karolinum.

Zikmundová, M., & Weiss, P. (2004). Motivace žen k prostituci. *Československá psychologie*, 48(5), 433–437.

Cizojazyčná literatura a prameny:

Araten, B. T., & Werner, S. (2017). Social workers' attributions towards individuals with dual diagnosis of intellectual disability and mental illness. *Journal of Intellectual Disability Research*, 61(2), 155–167. DOI <https://doi.org/10.1111/jir.12300>

Balsa, A. I., McGuire, T. G., & Meredith, L. S. (2005). Testing for Statistical Discrimination in Health Care. *Health Services Research*, 40(1), 227–252. DOI <https://doi.org/10.1111/j.1475-6773.2005.00351.x>

Bertrand, M., & Mullainathan, S. (2004). Are Emily and Greg More Employable Than Lakisha and Jamal? A Field Experiment on Labor Market. Working Paper 9873. Dostupné z: <http://www.nber.org/papers/w9873>

Brondani, M. A., Alan, R., & Donnelly, L. (2017). Stigma of addiction and mental illness in healthcare: The case of patients' experiences in dental settings. *PLoS ONE*, 12(5), 1–13. DOI <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0177388>

Brunschot Van Gibbs E., Sydie, R. A., & Krull, C. (2000). Images of Prostitution. *Women & Criminal Justice*, 10(4), 47–72, DOI 10.1300/J012v10n04_03

Corrigan, P., Markowitz, F. E., Watson, A., Rowan, D., & Kubiak, M. A. (2003). An Attribution Model of Public Discrimination towards Persons with Mental Illness. *Journal of Health & Social Behavior*, 44(2), 162–179. DOI <https://doi.org/10.2307/1519806>

Farley, M., & Kelly, V. (2000). Prostitution. *Women & Criminal Justice*, 11(4), 29–64. DOI 10.1300/J012v11n04_04

Farley, M. (2013). Article. *Prostitution Research and Education* [online]. San Francisco [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <http://www.prostitutionresearch.com/wp-content/uploads/2013/12/Prostitution-Liberalism- and-Slavery-Logos1.pdf>

Feyissa, G. T., Lockwood, C., Woldie, M., & Munn, Z. (2019). Reducing HIV-related stigma and discrimination in healthcare settings: A systematic review of quantitative evidence. *PLoS ONE*, 14(1), 1–23. DOI <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0211298>

Folch, C., Lazar, C., Ferrer, L., Sanclemente, C., & Casabona, J. (2013). Female sex workers and access to social and health services in Catalonia: Influence of region of origin and place of work. *AIDS Care*, 25(8), 1033–1038. DOI <https://doi.org/10.1080/09540121.2012.748872>

Klein, G., Shtudiner, Z., Kantor, J., Mollov, B., & Lavie, C. (2019). Contact theory in the workplace: The case of Jewish–Arab contact in Israel. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 29(2), 146–164. DOI <https://doi.org/10.1002/casp.2391>

Ossorio, S. (2011). Prostitute, Hooker, or Woman? *Editor & Publisher*, 144(7), 74. Dostupné z: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bth&AN=66959462&lang=cs&site=ehost-live>

Owen, J., Tao, K. W., Intel, Z. E., Wampold, B. E., & Rodolfa, E. (2014). Addressing Racial and Ethnic Microaggressions in Therapy. *Professional Psychology: Research & Practice*, 45(4), 283–290. DOI <https://doi.org/10.1037/a0037420>

Pettigrew, T. F., & Meertens, R. W. (2001). In defense of the subtle prejudice concept: A report. *European Journal of Social psychology*, 31, 299–309.

Priest, R. (1991). Racism and Prejudice as Negative Impacts on African American Clients in Therapy. *Journal of Counseling & Development*, 70(1), 213–215. DOI <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1991.tb01586.x>

Roche, K., & Keith, C. (2014). How stigma affects healthcare access for transgender sex workers. *British Journal of Nursing*, 23(21), 1147–1152. DOI <https://doi.org/10.12968/bjon.2014.23.21.1147>

Sanchez, J. (2018). “What Are They Doing, Like, in a Library?”: Mexican-American Experiences in Their High School Library. *Young Adult Library Services*, 16(4), 26–29. Dostupné z: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=lxh&AN=135603248&authtype=sso&custid=s5407525&lang=cs&site=ehost-live>

Spitzer, R. L. (1975). On pseudoscience in science, logic in remission, and psychiatric diagnosis: A critique of Rosenhan's "On being sane in insane places". *Journal of Abnormal Psychology*, 84(5), 442–452. DOI <http://dx.doi.org/10.1037/h0077124>

Webber, P., & Cohen, R. L. (2014). Beyond Prejudice in Prescribing Benzodiazepines in Disadvantaged Communities. *International Journal of Applied Psychoanalytic Studies*, 11(2), 130–137. DOI <https://doi.org/10.1002/aps.1406>

Internetové zdroje:

Anastasov, A. (2016) Interview. *Aktuálně.cz* [online]. Praha [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <http://video.aktualne.cz/dvtv/anastasov-sexcz-vydelava-statisice-mesicne-cesi-se-chtejise/r~ca8773d0b60811e58dc0002590604f2e/>

Augstenová, V. (mluvčí). (2019, 28. února). Bývalá prostitutka: Šla jsem se prodat, dala jsem si to za trest, ta práce mi pomohla [video podcast] Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/>

Malinová, H. (2013). Nikdy nevíte, jestli přišel jen za sexem, nebo chce pomstít lidstvo. *Peníze.cz* [online]. Praha [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/zamestnani/260871-hana-malinova-nikdy-nevite-jestli-prisel-jen-za-sexem-nebo-chce-pomstit-lidstvo>

Malinová, H. (mluvčí). (2018, 25. dubna). Aby uživily děti, daly se na prostituci. A přibývá jich. Řeší dluhy i peníze na školu, říká Malinová [video podcast] Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/>

Slívová, M. (2014). Interview. *Aktuálně.cz* [online]. Praha [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <http://video.aktualne.cz/dvtv/dvtv-2-12-2014-horacek-poslanecke-platy-prostitute/r~4d1a7a127a4211e4840b002590604f2e/>

Kuchyňková, I. (2014) Stanovisko Charity ČR k věcnému záměru zákona o regulaci prostituce. *Charita Česká republika* [online]. Praha [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <http://www.charita.cz/o-charite/stanoviska-a-zpravy/charita-cr-odmita-navrh-zakona-o-regulaci-prostitute/>

Výroční zpráva R-R rok 2014. (2015). Rozkoš bez rizika. *Rozkosbezrizika.cz* [online]. Praha [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <http://www.rozkosbezrizika.cz/ke-stazeni/soubory/vyrocnizprava-r-r-za-rok-2014/detail>

Výroční zpráva R-R rok 2013. (2014). Rozkoš bez rizika. *Rozkosbezrizika.cz* [online]. Praha [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <http://www.rozkosbezrizika.cz/ke-stazeni/soubory/vyrocnizprava-r-r-2013/detail>

Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others (with Final Protocol). Approved by General Assembly resolution 317 (IV) of 2 December 1949. [online]. [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <http://polis.osce.org/library/f/3655/2833/UN-USA-RPT-3655-EN-2833>

Rozkoš bez Rizika (2019, 20. únor) Stanovisko k návrhu České pirátské strany na reglementaci prostituce [tisková zpráva] Dostupné z: <https://rozkosbezrizika.cz/stanovisko-k-navrhu-cps/>

Rozhovory:

Šídová, L. (2015, 29. září). Osobní rozhovor s výkonnou ředitelkou organizace Rozkoš bez rizika. Praha.

Tušek, P. (2016, 22. února). Osobní rozhovor s komisařem služby kriminální policie a vyšetřování Městského ředitelství policie Plzeň. Praha.

Právní předpisy a soudní rozhodnutí:

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu

Zákon č. 40/2009 Sb. trestního zákoníku

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

(Poznámka: Podtržený text byl součástí pouze poloviny všech dotazníků.)

Průzkum názorů k bakalářské práci

Přečtěte si prosím následující příběh:

Minulé léto se Jana seznámila s Petrem v baru, kde pracovala. Velmi dobře se bavili, popíjeli, hodně se nasmáli a zjistili, že mají mnoho společného. Postupem času si začali povídat o velmi významných věcech a to přesto, že to byl jejich první společný večer. Bavili se dokonce historkami ze střední školy, probrali maturitní ples a práci. Petr se svěřil Janě s nevydařeným vztahem. Ta s ním velmi cítila, protože i ona nedávno zažila podobný příběh. Velkou míru sblížení měl na svědomí alkohol a příjemné prostředí. Čas jim rychle utíkal. Po nějaké době i z Jany vypadal tajemství. Po střední škole se nějakou dobu živila jako prostitutka. Nad ránem začal rozhovor vážnout a nakonec Petr nabídl Janě doprovod domů. Muž se jí zamlouval a tak souhlasila. To dělat neměla, protože Petr ji cestou domů napadl a poté znásilnil.

Tento příběh neposkytuje dostatek dat, aby bylo možné odpovědět na otázky správně nebo špatně. Nedostatek informací vybízí k vlastní interpretaci příběhu.

1. Jaká je pravděpodobnost, že Jana nahlásila znásilnění na policii? *

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

naprosto nepravděpodobné   vysoce pravděpodobné

2. Je Jana z příběhu vyzývavá? *

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

vůbec nesouhlasím   zcela souhlasím

3. Jak chytrá by Jana z příběhu mohla být? *

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

vůbec   velmi nadprůměrně

4. Představte si, že tato škála měří odpovědnost za situaci, která nastala. *
Znázorněte, kdo nese odpovědnost tak, že čím bližší políčko k osobě zvolíte, tím vyšší je odpovědnost té osoby. (Čísla v tomto případě nehrají žádnou roli.)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Petr   Jana

5. Představte si, že tato škála měří pracovitost. Je Jana spíše pracovitá nebo líná? *

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
líná	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	pracovitá

6. Kdybych měl/a moc rozhodnout o trestu pro Petra, na kolik let ve vězení bych ho odsoudil/a? (Nejvyšší možný trest za znásilnění v ČR je 15 let. Odpovídejte prosím číslem od 1 do 15 a nebo dle svého uvážení formulí "vyšší trest", pokud si myslíte, že zasluhuje trest vyšší než 15 let.) *

Text stručné odpovědi

Jana by podle mne mohla mít ty vlastnosti, které označím

☐ důvěřivá	☐ kontaktní
☐ naivní	☐ extrovertní
☐ společenská	☐ povrchní
☐ vyzývavá	☐ spokojená
☐ dotěrná	☐ nešťastná
☐ hodná	☐ bezelstná
☐ hloupá	☐ pracovitá
☐ milá	☐ líná
☐ zábavná	☐ upřímná
	☐ falešná

8. Jaké by mohlo mít znásilnění důvod? (můžete si vybrat více odpovědí) *

- Petr je násilník. Trestný čin plánoval. Jana je nevinnou obětí.
- Petr je násilník a využil situace. Jana je nevinnou obětí.
- Petr využil situace a Jana se stala náhodnou obětí.
- Petr využil situace a Jana byla neopatrná.
- Šlo o nedorozumění. Petr čekal to, co Jana nenabízela.
- Petr si myslel, že Jana je k máni.
- Petr a Jana se navzájem sváděli. Jana Petra ale odmítla.
- Jana Petra sváděla a on se neudržel, když ho na poslední chvíli odmítla.
- Jana Petra vyprovokovala. Petr neměl v úmyslu Janu znásilnit.
- Myslím, že si to mohla Jana vymyslet. Nemuselo jít o znásilnění.
- Jana si celý příběh vymyslela. Petr je obětí.

9. Myslím si, že prostituce JE / NENÍ velmi dobře placená činnost. *

- JE
- NENÍ

10. Myslím si, že když se žena stane prostitutkou, její rodina se s ní PŘESTANE / NEPŘESTANE stykat.

- PŘESTANE
- NEPŘESTANE

11. NEVADILO / VADILO by mi, kdyby se mnou pracovala žena, která dříve provozovala prostituci.

- NEVADILO
- VADILO

12. VADILO / NEVADILO by mi, kdyby se mnou bydlela žena, která dříve provozovala prostituci.

- VADILO
- NEVADILO

13. Myslím, že bych MOHL / NEMOHL takové ženě důvěřovat. *

MOHL

NEMOHL

14. MOHL / NEMOHL bych si takové ženy vážit. *

MOHL

NEMOHL

15. Myslím si, že prostitutky JSOU / NEJSOU dobré matky. *

JSOU

NEJSOU

16. Lidé si žen, které se živí prostitucí VÁŽÍ / NEVÁŽÍ. *

VÁŽÍ

NEVÁŽÍ

17. Myslím si, že hodnoty prostitutek jsou JINÉ / STEJNÉ v porovnání s hodnotami jiných žen.

JINÉ

STEJNÉ

18. Myslím si, že hodnoty, které prostitutka předá svým dětem, jsou STEJNÉ / JINÉ v porovnání s hodnotami jiných matek.

STEJNÉ

JINÉ

19. Jana se dříve živila prostitucí. Mohl Petr Janu znásilnit proto, že byla dříve prostitutkou?

ANO

NE

20. Jana se dříve živila prostitucí. Mohl Petr Janu znásilnit proto, že si jí nevážil?

Ano

Ne

21. a 22. Pracoval/a jsem někdy s klientem nebo klientkou, který se živil prostitucí?

ANO, šlo o klientku (ženu)

ANO, šlo o klienta (muže)

NE, nepracoval/a jsem s takovým klientem

Příloha č. 2

(Poznámka: Podtržený text byl součástí pouze poloviny všech dotazníků.)

Průzkum názorů k diplomové práci

Zakroužkujte nebo vyplňte údaje.

Věk: _____

Pohlaví: ŽENA / MUŽ

Profese: PSYCHOLOG / PSYCHOTERAPEUT / OBOJÍ / JINÉ: _____

Přečtěte si prosím následující příběh, který se mohl, ale také nemusel stát. Jeho hrdiny jsou Jana a Petr.

Minulé léto se Jana seznámila s Petrem v baru na náměstí. Velmi dobře se bavili, popíjeli, hodně se nasmáli a zjistili, že mají mnoho společného. Postupem času si začali povídat o velmi významných věcech a to přesto, že to byl jejich první společný večer. Bavili se dokonce historkami ze střední školy, probrali maturitní ples a práci. Petr se svěřil Janě s nevydařeným vztahem. Ta s ním velmi cítila, protože i ona nedávno zažila podobný příběh. Velkou míru sblížení měl na svědomí alkohol a příjemné prostředí. Čas jim rychle utíkal. Po nějaké době Jana Petrovi svěřila tajemství. Po střední škole se nějakou dobu živila jako prostitutka. Nad ránem začal rozhovor vážnout a nakonec Petr nabídl Janě doprovod domů. Muž se jí zamlouval a tak souhlasila. To dělat neměla, protože Petr jí cestou domů napadl a poté znásilnil.

Tento příběh neobsahuje dostatek informací, proto neexistují správné a špatné odpovědi. Napište to, co Vás napadne jako první.

Označte vždy jen jedno pole.

1. Jaká je pravděpodobnost, že Jana nahlásila znásilnění na policii?

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
naprosto nepravděpodobné	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	vysoce pravděpodobné

2. Je Jana z příběhu vyzývavá?

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
vůbec nesouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	zcela souhlasím

3. Jak chytrá by Jana z příběhu mohla být?

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
vůbec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	velmi nadprůměrně

4. Představte si, že tato škála měří odpovědnost za situaci, která nastala. Znázorněte, kdo nese odpovědnost tak, že čím bližší políčko k osobě zvolíte, tím vyšší je odpovědnost té osoby.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Petr	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Jana

5. Představte si, že tato škála měří pracovitost. Je Jana spíše pracovitá nebo líná?

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
líná	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	pracovitá

6. Kdybych měl/a moc rozhodnout o trestu pro Petra, na kolik let ve vězení bych ho odsoudil/a? (Nejvyšší možný trest za znásilnění v ČR je 15 let.)

	1	2	3	4	5	6	7	8
Roky		☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	9	10	11	12	13	14	15	Vyšší trest
	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

7. Jana by podle mne mohla mít ty vlastnosti, které označím

☐ důvěřivá ☐ naivní ☐ společenská ☐ vyzývavá ☐ dotěrná ☐ hodná ☐ hloupá ☐ milá ☐ zábavná	☐ kontaktní ☐ extrovertní ☐ povrchní ☐ spokojená ☐ nešťastná ☐ bezelstná ☐ pracovitá ☐ líná ☐ upřímná ☐ falešná ☐ Jiná...

8. Jaké by mohlo mít znásilnění důvod?

- Petr je násilník. Trestný čin plánoval. Jana je nevinnou obětí.
- Petr je násilník a využil situace. Jana je nevinnou obětí.
- Petr využil situace a Jana se stala náhodnou obětí.
- Petr využil situace a Jana byla neopatrná.
- Šlo o nedorozumění. Petr čekal to, co Jana nenabízela.
- Petr si myslel, že Jana je k máni.
- Petr a Jana se navzájem sváděli. Jana Petra ale odmítla.
- Jana Petra sváděla a on se neudržel, když ho na poslední chvíli odmítla.
- Jana Petra vyprovokovala. Petr neměl v úmyslu Janu znásilnit.
- Myslím, že si to mohla Jana vymyslet. Nemuselo jít o znásilnění
- Jana si celý příběh vymyslela. Petr je oběť.

Prosím, podtrhněte vždy jedno slovo tak, aby Vám věta dala smysl.

9. Myslím si, že prostitute **JE** / **NENÍ** velmi dobře placená činnost.
10. Myslím si, že když se žena stane prostitutkou, její rodina se s ní **PŘESTANE** / **NEPŘESTANE** stýkat.
11. **NEVADILO** / **VADILO** by mi, kdyby se mnou pracovala žena, která dříve provozovala prostituci.
12. **VADILO** / **NEVADILO** by mi, kdyby se mnou bydlela žena, která dříve provozovala prostituci.
13. Myslím, že bych **MOHL** / **NEMOHL** takové ženě důvěřovat.
14. **MOHL** / **NEMOHL** bych si takové ženy vážit.
15. Myslím si, že prostitutky **JSOU** / **NEJSOU** dobré matky.
16. Lidé si žen, které se živí prostitucí **VÁŽÍ** / **NEVÁŽÍ**.

17. Myslím si, že hodnoty prostitutek jsou **JINÉ** / **STEJNÉ** v porovnání s hodnotami jiných žen.

18. Myslím si, že hodnoty, které prostitutka předá svým dětem, jsou **STEJNÉ** / **JINÉ** v porovnání s hodnotami jiných matek.

19. Jana se dříve živila prostitucí.

Mohl Petr Janu znásilnit proto, že byla dříve prostitutkou? **ANO** / **NE**

20. Jana se dříve živila prostitucí.

Mohl Petr Janu znásilnit proto, že si jí nevážil? **ANO** / **NE**

---

21. Pracoval/a jsem někdy s klientem, který se živil prostitucí? **ANO** / **NE**

22. Pracoval/a jsem někdy s klientkou, která se živila prostitucí? **ANO** / **NE**

Velmi Vám děkuji za Váš čas!

Ráda si přečtu jakékoliv Vaše připomínky:

Příloha č. 3

Vzhledem k tomu, že je součástí textu této práce i původní bakalářská práce Negativní důsledky stereotypu prostitutky sepsaná v roce 2016, považuji za nutné informovat transparentně o změnách textu (viz úvod této práce). V textu po dohodě s vedoucím této práce bakalářskou práci necituji. Nový text v této diplomové práci je popsán na následujících řádcích a změny jsou pro lepší orientaci podtrženy.

ÚVOD

- Abstrakt - nový text
- ÚVOD - nový text

TEORETICKÁ ČÁST

- kapitola je po revizi přejata z bakalářské práce, k první kapitole je přidán nový text v podkapitole Teoretické zakotvení této práce.
- 2. kapitola je po revizi přejata z bakalářské práce, k druhé kapitole je přidán nový text v podkapitole Shrnutí kapitoly
- 3. kapitola je po revizi přejata z bakalářské práce, k třetí kapitole je přidán nový text v rozsahu cca 1 normostrany (Jde o informace o nových publikacích, zkušenost Petra Hrabálka, nový návrh zákona o regulaci prostituce, odstavec o výzkumu Ossoriové.)
- 4. kapitola - nový text

PRAKTICKÁ ČÁST

- 5 Úvod - Prvních 5 vět je parafrázováno z původní BP zbytek textu je nový text.
- 6. kapitola průzkumu č.1 je kompletně přejata (prošla revizí) z BP, poslední podkapitola je nově upravená
- 7. kapitola průzkumu č. 2 je nový text
- diskuse - nový text

ZÁVĚR - nový text

PŘÍLOHY

- Příloha č. 1 - přejato z bakalářské práce
- Příloha č. 2 - nový text
- Příloha č. 3 - nový text

SEZNAM LITERATURY

- původní seznam literatury měl 34 položek
- nový seznam literatury má 59 položek viz Seznam literatury

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autorky: Bc. Alžběta Janská

Studijní program: Psychologie (NMgr.)

Název práce: Negativní důsledky stereotypu prostitutky v běžné populaci a v pomáhajících profesích

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Karel Hnilica, CSc.

Rok dokončení práce: 2019

Počty znaků hlavního textu práce: 160 690 znaků včetně mezer

Počet znaků nového textu práce: 79 706 znaků včetně mezer

Přímé citace: 3 704 znaků včetně mezer

Počet stran příloh: 11

Celkový počet znaků: 168 420 znaků včetně mezer

Názvy souborů umístěných na doprovodném flesh disku:

Text práce ve formátu PDF: DP_Janska_Alzbeta

Text práce ve formátu DOCX: DP_Janska_Alzbeta

Autor práce **Alžběta Janská**
 Název práce *Negativní důsledky stereotypu prostitutky v běžné populaci a v pomáhajících profesích*
 Obor studia psychologie
 Vedoucí práce doc. Karel Hnilica

stupnice** **1 2 3 4 5 0**

Práce s odbornou literaturou

Využití relevantních odborných časopiseckých zdrojů (množství)
 Využití relevantních recentních pramenů (z posledních 2-5 let)
 Využití původních pramenů (nikoli sekundární literatury)

X						
X						
X						

Teoretická část

Jasně směřování k hypotézám výzkumu
 Jsou definovány všechny konstrukty vyskytující se v hypotézách?
 Je vymezení klíčových témat a pojmů založeno na studiu více nezávislých zdrojů?
 Původnost zpracování odborné literatury, elaborace hypotéz
 Rozsah textu nesouvisějícího bezprostředně s hypotézami výzkumu („vata“)
 Odborný styl psaní, absence gramatických chyb, srozumitelnost, ...
 Mohla by být teoretická část časopisecky publikována jako původní odborný text?

X						
X						
X						
X						
X						
X						
X	X					

Problém, cíle, otázky a hypotézy

Jasnost a srozumitelnost cíle výzkumu
 Výzkumné otázky (originalita, zajímavost, závažnost...)
 Hypotézy (srozumitelnost, vnitřní konzistence, specifikace vztahů, ...)
 Teoretická / praktická relevantnost hypotéz
 Operacionalizace hypotéz (testovatelnost)

X						
X						
X						
X						
X						

Výzkumná strategie, design, soubor, techniky sběru dat

Předvýzkum: předběžné ověření psychometrických vlastností nástrojů
 Předvýzkum: předběžné ověření dostupnosti a vhodnosti souboru
 Výběrový soubor (popis - tabulka, vhodnost, velikost)
 Vhodnost použité výzkumné strategie pro test výzkumných hypotéz:
 - kontrola alternativních hypotéz (falzifikovatelnost vs „pseudověda“)
 - kontrola sociální žádoucnosti
 - kontrola vlivu experimentátora / tazatele / pozorovatele
 Popis použitých technik sběru dat (operacionalizace proměnných)
 Uvedení psychometrických vlastností použitých technik: reliabilita
 Jsou uvedeny potřebné údaje, aby bylo možno výzkum replikovat?

X						
X						
X						
X						
						X
						X
						X
X						
X						
X						

Prezentace dat a jejich analýzy

Jsou uvedeny základní deskriptivní údaje (M, SD, %, r, ...)?
 Jsou tabulky a grafy správně vytvořeny a popsány?
 Byly adekvátně testovány všechny hypotézy (správná volba testů)?
 Jsou uvedeny velikosti účinku (r, d, η^2 , ...) a pravděpodobnosti?
 Je provedena korekce pro počet testů?
 Jsou výsledky testů prezentovány správně, přehledně a srozumitelně?
 Jsou výsledky statistických testů správně interpretovány?
 Jsou v textu uvedeny pouze relevantní údaje, tabulky a grafy?
 Byly testovány všechny apriorní hypotézy – a pouze ony?

X						
X						
X						
X	X					
	X					
X						
X						
X						
X						
X						

Diskuse výsledků šetření a celkové zhodnocení výzkumu

Je provedena diskuse výsledků vzhledem k relevantní literatuře?
 Jsou vyvozeny – je-li to relevantní – přiměřené závěry týkající se důsledků zjištění?
 Mohla by být výzkumná část časopisecky publikována jako původní odborný text?

X	X					
X						
X						

** 1 – výborně/ANO; 2 – velmi dobře /SPÍŠE ANO; 3 – dobře/STŘEDNĚ; 4 – velmi špatně/SPÍŠE NE; 5 – nedostatečně/NE; 0 – nehodnoceno, nehodí se atp.

Dodržování citačních a etických norem APA

- Citace pramenů v textu (odkazy)
- Citace textu (správnost, počet citací a parafrází, ...)
- Citace jednotlivých pramenů v seznamu literatury (bibliografické citace)
- Vytvoření seznamu literatury (formát, abecední řazení, shoda s citacemi v textu, ...)
- Etické normy 1: informovaný souhlas, anonymizace, debriefing, ...
- Etické normy 2: FFP (plagiátorství, fabrikace dat, falzifikace)
- Etické normy 3: QRP (formulování hypotéz na datech, vylučování případů, ...)

X					
X					
	X				
X					
X					
X					
X					

Spolupráce vedoucího práce se studentem, samostatnost a nezávislost studenta

- Samostatnost a inovativnost při formulování hypotéz (vlastní přínos studenta)
- Samostatnost a metodologická kompetence při realizaci výzkumu
- Samostatnost a kompetence při práci s daty, při jejich analýzách a interpretaci

X					
X					
	X				

Formální náležitosti (podle norem PVŠPS)

- Odpovídá práce rozsahem (60 NS, tj. minimálně 108 000 znaků)?
- Navazuje-li DP na BP, je správně uvedeno, které části jsou nové?
- Obsahuje práce minimálně 40 NS (tj. 72 000 znaků) nového textu?

X					
X					
X					

Celkové hodnocení

Jde o originální práci, jejíž výsledky by si zasloužily, aby byly publikovány.
Spolupráce se studentkou byla vynikající.

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Nemám.

Práce splňuje podmínky kladené na diplomovou práci a **doporučuji ji k obhajobě.**

Navrhovaná klasifikace: 1

Datum, podpis: 19. 5. 2019

Karel Hnilica

**Posudek vedoucího/opponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Janská Alžběta

Obor studia: Psychologie

Název práce: Negativní důsledky stereotypu prostitutky v běžné populaci a v pomáhajících profesích

Vedoucí/oponent* práce: Mgr. Ing. Eva Dubovská

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 93

Počet stránek příloh: 11

Počet titulů v seznamu literatury: 56

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová přílehlavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	X			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

x				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznost kapitol a subkapitol

		x		
--	--	---	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

	x			
--	---	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

1. Psychologové a psychoterapeuti vykazují rozdílnost mezi ženami žijícími se prostitucí a jinými ženami, když odpovídají na otázky ohledně hodnoty ženy – nemůže to být způsobeno i faktem, že jako odborníci se s těmito hodnotami ve své praxi setkávají a tedy vědí, že jsou jiné?
2. Na straně 84 píšete: „ačkoliv si profesionálové v pomáhajících profesích prostituující ženy váží (95 %), předpokládají, že byla znásilněna proto, že byla dříve prostitutkou (71 %) nebo proto, že si jí násilník nevážil (75 %). Podobně se totiž vyjádřila i ta část respondentů druhého průzkumu, která měla k dispozici informaci, kterou neměl k dispozici násilník. Jak tedy mohli předpokládat (64 %), že byla žena znásilněna kvůli tomu, že si jí násilník nevážil, když nevěděl, že jde o bývalou sexuální pracovníci?“ Ale v příběhu v příloze č.2. je věta „Po nějaké době Jana Petrovi svěřila tajemství. Po střední škole se nějakou dobu živila jako prostitutka“. Nemůže to být tak, že probandí z výzkumu č. 2, jelikož jsou s fenoménem prostituce obeznámeni více než laická veřejnost, vědí, že se prostitutky častěji setkávají se sexuálním násilím a čelí stigmatizaci a tedy z dané informace (Jana to Petrovi řekla) vyvodili odpověď na základě svých znalostí a ne na základě aktivovaného stereotypu?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Teoretická část práce se věnuje stereotypům obecně, fenoménu prostituce, stereotypům prostitutky a otázce stereotypů a diskriminace u pomáhajících profesí. Text je psán kultivovanou a čtivou formou, za užití dostatečného počtu domácí i zahraniční odborné literatury. Kapitoly a podkapitoly na sebe tematicky navazují, s menší výjimkou u kapitoly č. 4., která nejdříve pokračuje v témě stereotypů a diskriminace prostitutek ale pak se věnuje diskriminaci různých jiných skupin, pak se zase vrací k prostitutkám, zde by podle mého názoru pomohlo změnit pořadí podkapitol, jelikož text působí mírně nesourodě.

Praktická část práce sestává ze dvou výzkumů, přičemž první byl převzat z bakalářské práce a věnuje se stereotypu prostitutky u běžné populace. Druhý výzkum zas sleduje tento stereotyp u psychologů a psychoterapeutů a poskytuje cenné srovnání této skupiny s laickou populací. Velice oceňuji systematický přístup autorky k výzkumné metodě, autorka popisuje jednotlivé kroky při tvorbě a ověřování hypotéz, výzkumy na sebe dobře navazují, je zde pěkně ukázáno tvořivé myšlení výzkumníka.

Celkově je práce na vysoké úrovni a překračuje kritéria kladená na kvalitu diplomové práce. Autorce blahopřeji a doufám v publikaci výsledků.

Silné stránky:

- Kultivovaná a čtivá forma
- Dobrá práce s literaturou
- Precizní a systematický přístup k zodpovězení výzkumné otázky
- Vědecká hodnota práce, vhodná pro publikaci

Slabé stránky – jenom drobnosti:

- Menší koherence u kapitoly č.4
- Tabulka č. 21, otázka 15 – asi došlo k přehození hodnot u výzkumu č. 2

Doporučení k obhajobě: doporučuji/~~nedoporučuji~~*

Navrhovaná klasifikace:

VÝBORNÝ

Datum, podpis:

23.05.2019

---

* nehodící se, škrtněte